

Genieten van ons landgoed

Gebiedsvisie landgoed De Slotplaats 2022-2040

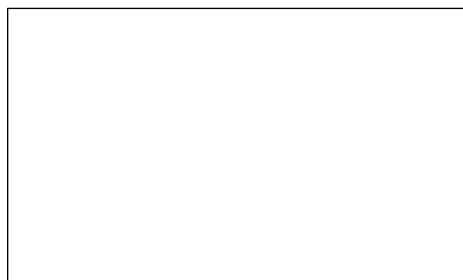

Natuurmonumenten

Gebiedsvisie landgoed De Slotplaats 2022-2040

Genieten van ons landgoed

Deze gebiedsvisie 'Genieten van ons landgoed'
is vastgesteld door de landsdeelmanager Noord-Nederland
dhr. J.A.W. Bisschops, 8-2-2022

Colofon

Datum: februari 2022
Natuurmonumenten Friesland
Hoofdweg 120
9341 BL Veenhuizen

Omslagfoto: Beeldbank Natuurmonumenten
Teksten: Jacob de Bruin
Eindredactie: Addo van der Eijk
Foto's: Beeldbank Natuurmonumenten

Het is niet toegestaan de gegevens uit dit rapport over te nemen zonder toestemming van Vereniging Natuurmonumenten.

Samenvatting

Landgoed De Slotplaats is een geliefde plek. Als één van de grotere Friese bosgebieden trekt het gebied vele tienduizenden bezoekers per jaar om er te wandelen, fietsen, picknicken of uit eten te gaan. Als eigenaar en beheerder spannen we ons in om het landgoed zo goed mogelijk te beheren. Dat doen we samen met andere partijen en de streek.

Rapportcijfer: 7,5

De omgeving is blij en begaan met het landgoed. Het gebied krijgt een 7,5. Dat blijkt uit een enquête, die we speciaal voor deze gebiedsvisie hebben uitgezet. De Slotplaats is een landgoed voor en door mensen. Dankzij giften van onze achterban en de streek konden we in 1997 het landgoed aankopen. Toen we het gebied overnamen, lagen de bossen er gehavend bij. Een aantal vakken was gekapt, de rest bestond uit eenzijdig productiebos, aangelegd voor de productie van hout. Met rechte rijen uitheemse naaldbomen, zonder ondergroei en weinig variatie.

Veel werk verzet

In 2022 vieren we een jubileum. We zijn dan 25 jaar eigenaar van landgoed De Slotplaats. In een kwart eeuw is veel werk verzet. De meeste cultuurhistorische objecten zijn inmiddels gerestaureerd. Denk aan het landhuis, het koetshuis, de Sterrenschans, de Poppestien, de historische tuin, de singels en het Bos van Knoop. De bossen op het landgoed komen door onze maatregelen weer tot leven. Zo herstelden we twee slenken en een aantal doobes. Ze vormen nu fraaie open plekken in het bos. In het water groeit veenpluis, aan de oevers dopheide en zonnedauw. Hier leven nog adders, hagedissen en bijzondere vlinders en libellen. Delen van het monotone productiebos worden langzaam maar zeker omgevormd tot natuurbos. Met meer variatie, inheemse boomsoorten en ondergroei.

Nieuw: Gebiedsvisie 2022-2040

Na een kwart eeuw ligt het landgoed er opgeknapt bij. Toch zijn we er nog lang niet. Er zijn volop kansen en knelpunten om aan te pakken. In ons jubileumjaar verschijnt deze Gebiedsvisie De Slotplaats

2022-2040, getiteld 'Genieten van ons landgoed'. In deze visie geven we aan wat we de komende jaren willen bereiken en hoe we dat willen doen.

Cultuurhistorie, natuur en beleving

De komende periode maken we landgoed De Slotplaats nog mooier en aangenamer om te verblijven. Het landgoed biedt volop ruimte voor cultuurhistorie, natuur en recreatie. Deze drie aspecten staan op het landgoed op gelijke voet. Om de natuur en cultuur op het landgoed te verbeteren en het landgoed beter beleefbaar te maken, gaan we de komende periode met de volgende negen speerpunten aan de slag:

1. Dé ontmoetingsplek in Friesland

De Slotplaats is voor ons dé ontmoetingsplek in Friesland. Een gebied waar we bezoekers van harte welkom heten. Van excursies tot waardevolle natuur en cultuur, van een biologische lunch of diner met streekproducten tot onze Speelnatuur van OERRR: op De Slotplaats valt veel te zien en te beleven. We maken het landgoed aantrekkelijker voor bezoekers. Zo verbeteren we de Speelnatuur, komen er struinpaden door het bos, krijgt het fietspad langs de Beakendyk een opknappbeurt en breiden we het aantal parkeerplaatsen uit. Met vrijwilligers uit de streek – en de nieuwe enthousiaste uitbaters van het restaurant – laten we De Slotplaats bruisen van de activiteiten. Hiermee vergroten we de zichtbaarheid van Natuurmonumenten, OERRR en het restaurant. Een nog mooier en actiever landgoed bereiken we niet alleen. Natuurmonumenten zet een beweging in gang om samen stappen te zetten met Bakkeveners, onze directe burens, de uitbaters, onze leden en vrijwilligers, de bezoekers, de scholen, de gemeente en ondernemers in de buurt. De omgeving willen we nadrukkelijker bij het landgoed betrekken. We richten onder meer een gebiedsgroep op, zodat we ideeën en plannen met elkaar kunnen bespreken.

2. Cultuurhistorie meer zichtbaar maken

Landgoed De Slotplaats draagt veel sporen van een rijke eeuwenlange historie. Neem het landhuis zelf, de Beakendyk, de Sterrenschans, het bos van Knoop, de Burmania-zuil, de oude fruitrassen en het productiebos met rabatten. Bijna al deze cultuurhistorische elementen zijn recent gerenoveerd. Ze zijn in goede staat. De komende periode maken we de cultuurhistorie op het landgoed meer zichtbaar. Het landgoed zit vol historische verhalen. Door het inzetten van een juiste mix aan middelen en activiteiten brengen we deze verhalen voor het voetlicht. Op het programma staat onder meer de Beakendyk, de oude handelsroute door het landgoed. We maken de Beakendyk meer zichtbaar, onder meer door het creëren van open plekken waar we weer nieuwe solitaire beuken gaan aanplanten. De oude grote solitaire beuken zullen we koesteren. Nieuw in de gebiedsvisie is dat we ten oosten van de Beakendyk bewust productiebos laten staan. Ook aangeplante productiebossen met rabatten behoren immers tot ons cultuurhistorisch erfgoed. De bossen vertellen het verhaal van de houtkap op het landgoed. Daarnaast herbergen ook de naaldbomen bijzondere natuurwaarden.

3. Ruimte voor recreatie en natuur

De Slotplaats is in trek. Steeds meer, want het aantal bezoekers neemt toe. Bezoekers heten we van harte welkom. We willen dat mensen volop van het landgoed komen genieten, maar tegelijkertijd willen we de rust bewaren. Zowel rust voor mede-bezoekers als rust voor de dieren die er leven. Vogels, reeën, boommarters, roofvogels en dassen zijn gevoelig voor verstoring. Voor een juiste balans tussen rust en recreatie brengen we een recreatieve zonering aan. Drie zones richten we in: een zone dicht bij het landhuis met veel recreatie en activiteiten, een zone speciaal voor rustzoekende bezoekers en een rustgebied enkel en alleen gereserveerd voor de natuur. Daar sluiten we enkele wandelpaden. In de plaats creëren we in het bos achter het landhuis een struinpadij; een kronkelend en avontuurlijk pad door het bos. We zien geen mogelijkheden voor mountainbikers op het landgoed.

4. Meer geleidelijke bosomvorming

Het omvormen van productiebos naar natuurbos pakken we meer geleidelijk aan. In het verleden kapten we af en toe delen bos en voerden we het hout af. We kiezen vanaf nu voor een tragere aanpak. Omvormen willen we nog altijd, maar we halveren het tempo. Ook gaan we bomen niet omzagen en afvoeren, maar selectief ringen, waardoor ze afsterven en in het bos blijven. Ook drukken we bomen om. Zo ontstaat meer dood hout in het bos. Niet ál het productiebos pakken we aan. We laten, met name achter het landhuis, ook bewust delen staan. Als cultuurhistorisch fenomeen uit het verleden.

5. Meer water vasthouden

Het landgoed kampt met droogte, vooral 's zomers, en door klimaatverandering zullen de droogteperiodes toenemen. Een natter bos voorkomt boomsterfte bij droge zomers. Het maakt het bos robuuster, natuurlijker en klimaatbestendiger. Ook de dobbes vragen meer water en vooral een stabiele waterstand. Nu nog stroomt het meeste regenwater via watergangen en rabatten ongehinderd het gebied uit of verdwijnt het via de bodem naar de omgeving. Dat is zonde. Om het water vast te houden, dempen we sloten, verwijderen we rabatten in het natuurbos en leggen we nieuwe stuwen aan.

6. Bosbeek en moerasbos

Op meerdere plekken langs het beekdal ontwikkelen we een natter bos, moerasbos. Dat zijn drassige bossen met veenmossen en bomen als zwarte els, zachte berk en grauwe wilg. Zo'n moerasbos realiseren we, samen met onze burens van Staatsbosbeheer, in de noordwesthoek van het landgoed. Ter hoogte van de Beakendyk liggen plannen op tafel om het Koningsdiep/Aldjip dwars door het bos te leiden. De bosbeek stroomt er dan door een oude meander. Aan weerszijden van de meander herstellen we door het hogere waterpeil het moerasbos. Ten noorden ervan willen we de beek door ons grasland laten kronkelen. Het huidige grasland wordt dan deels vochtig hooiland en er is ruimte voor uitbreiding van bos.

7. Meer heide rond dobbes en slenken

Op het landgoed liggen sinds begin deze eeuw zeven prachtige dobbes en twee slenken. Ze herinneren aan het tijd voordat het productiebos ontstond, toen er een uitgestrekt vochtig heideterrein met dobbes lag. Ons herstelwerk pakt er positief uit. Bezoekers waarderen de open plekken en er leven nu bijzondere planten en dieren. Vanwege het succes willen we de dobbes meer ruimte geven. Dat doen we door acht hectare bos rondom de dobbes om te vormen tot heide, zowel vochtige als droge heide. Bomenkap doen we hier uitsluitend vanuit natuur-oogpunt, niet om hout te oogsten. Ten noordoosten van de Grutte Slenk willen we een groter heideveld ontwikkelen. De heide laten we met struweel geleidelijk overlopen in het bos. Dergelijke ‘zachte’ overgangen zijn ideaal voor veel vlinders, libellen en struweelvogels.

8. Insecten hebben hulp nodig

Insecten hebben het moeilijk, terwijl ze aan de basis staan van het voedselweb. Veel vogels zijn ervan afhankelijk. Speciaal voor vlinders, wilde bijen en andere insecten verhogen we in de graslanden en de bermen de bloemrijkdom en de structuurvariatie. Dat doen we door een uitgekiend maai- of begrazingsbeheer, het uitstrooien van bloemrijk hooi en

het stoppen van bollen van stinsenplanten in de grond. Delen van de graslanden maaien we niet zodat insecten er kunnen overwinteren. Verder zal het verhogen van dood hout, het bosrandenbeheer en het verruimen van de open plekken met heide bijdragen aan de insectenrijkdom op De Slotplaats. We gaan ook door met het aanbieden van insectenhotels. Dit is een mooie manier om bezoekers te attenderen op de wonderde wereld van insecten.

9. Het landgoed verbinden

Het natuurgebied ligt nu te geïsoleerd. Ecologische verbindingen met omliggende natuurterreinen ontbreken, waardoor dassen, otters, vlinders en adders zich niet onbelemmerd kunnen verplaatsen. We willen het landgoed beter met andere natuurterreinen verbinden. Een nieuwe water- en faunapassage onder de Bakkefeenster Feart staat al op stapel. Dergelijke passages bepleiten we ook op andere locaties, met name onder de Duurwaldmer wei. De natuur meer ruimte geven kan ook wanneer andere partijen in de omgeving – boeren, waterschappen, gemeente, particulieren – op hun land de biodiversiteit verhogen. Dat kan met bloemrijke bermen, akkers en tuinen en natuurvriendelijke oevers.

Inhoud

Samenvatting	4
Inhoud	7
Wat De Slotplaats bijzonder maakt	10
1.1 Ontstaansgeschiedenis	11
1.2 Natuurwaarden	13
1.3 Cultuurwaarden	16
1.4 Recreatieve waarden	18
1.5 Archeologische waarden	21
1.6 Beheer op het landgoed	22
1.7 Huidige samenwerking	23
Kansen en knelpunten	25
Toekomstvisie landgoed De Slotplaats	31
Dé ontmoetingsplek in Friesland	32
Cultuurhistorie meer zichtbaar maken	34
Ruimte voor recreatie en natuur	35
Geleidelijke bosvorming	37
Meer water vasthouden	39
Bosbeek en moerasbos	39
Meer heide rond dobbes en slenken	39
Insecten hebben hulp nodig	40
Het landgoed verbinden	41
Gebruikte literatuur	44
Bijlagen	45
Bijlage 1: Uitwerking beheer per beheertype	46
Bijlage 2: Toetsbare doelen	49
Bijlage 3: Ligging De Slotplaats	60
Bijlage 4: Historische kaart van 1830-1849	61
Bijlage 5: Historische kaart 1904	62
Bijlage 6: Historische kaart 1929	63
Bijlage 7: Algemene hoogtekaart	64
Bijlage 8: Omliggende natuurgebieden	65
Bijlage 9: Huidige beheertypenkaart	66

Bijlage 10: Gewenste beheertypenkaart	67
Bijlage 11: Recreatieve zonering	67
Bijlage 12: Zonering beheerstrategie	69
Bijlage 13: Voorgenomen maatregelen	70
Bijlage 14: Voorgenomen maatregelen bos	71
Bijlage 15: Vak- en afdelingen kaart	72
Bijlage 16: Maatregelentabellen	73
Bijlage 17: Reservaten	75
Bijlage 18: Archeologische- en Rijksmonumenten	76
Bijlage 19: Bodemkaart	77
Bijlage 20: Paleogeografische kaarten	78
Bijlage 21: Voorgenomen maatregelen recreatie	80

Behoud dankzij betrokkenheid

Landgoed De Slotplaats is geliefd in Friesland. Dorpsbewoners, toeristen, leden van Natuurmonumenten: allemaal omarmen ze het gebied. Behoud van het landgoed hebben we aan hen te denken. Twee keer brachten ze redding: bij de aankoop van het landgoed in 1997 en de Slotsingel in 2015.

In 1997 stond landgoed De Slotplaats te koop. Verzekeraar AMEV wilde af van het productiebos. Omdat andere gegadigden – Staatsbosbeheer en It Fryske Gea – afvielen, lag de bal bij Natuurmonumenten. “Wij wilden het gebied graag aankopen omdat het landgoed dreigde te versnipperen. Dan gaat de historische waarde verloren”, vertelt Rombout Bennema, destijds beheerder van Natuurmonumenten van onder meer De Slotplaats. Het bedrag voor de aankoop ontbrak echter. “Om de aankoop te financieren, startten we een ledencampagne. Een groot succes was het. Een mailing naar leden bracht meer binnen dan het landgoed kostte.”

Gewaardeerd in Friesland

Dat jaar, vlak na de aankoop, stond de provinciale ledendag voor Friese leden in het teken van De Slotplaats. “De dag vond plaats in het theater in Drachten. Vandaar vertrok de lange rij bussen naar Bakkeveen. Echt een happening.” De aankoop maakt volgens Bennema duidelijk hoezeer De Slotplaats gewaardeerd wordt in Friesland. Het productiebos dat hij aantrof lag er gehavend en onaantrekkelijk bij. “Een heel donker en ontoegankelijk bos”, blikt hij terug.

Mozaïekkap

Aanvankelijk bekeek het dorp Natuurmonumenten met enige argwaan. Bennema ging daarom rustig van start. “We hebben eerst het gebied langdurig bestudeerd, plannen ontwikkeld en ze uitgebreid gecommuniceerd met de streek, onder meer

Natuurmonumenten maakt van een oud landgoed een schitterend natuurgebied

De Slotplaats is uw steun waard

Dit jaar deed zich opeens de mogelijkheid voor om landgoed de Slotplaats bij Bakkeveen aan te kopen. Een voor Friesland uniek maar in verval geraakt natuurgebied. Natuurmonumenten besloot de kans te benutten en hoopt met een speciale actie onder de leden de benodigde

Oproep in tijdschrift
Natuurmonumenten

tijdens informatieavonden.” Begin deze eeuw, toen de plannen rond waren, startte een uitgebreid herstelproject. In de eentonige dennenbossen, aangelegd voor de houtproductie, werden kleine delen omgezaagd. Mozaïekkap, noemt hij het, waarbij jaarlijks niet meer dan tien procent werd omgevormd. “Telkens niet meer dan een halve hectare. Naast de bosvorming hebben we slenken uitgegraven en de Sterrenschans in oorspronkelijke vorm hersteld. Een inwoner van Bakkeveen ontdekte de Sterrenschans.” Op de vraag of het beheer gelukt is, antwoordt hij volmondig ja. Laatst bezocht hij na lange tijd weer het gebied. Hij was verbaasd. “Echt indrukwekkend hoe mooi het is geworden. De slenken, de open plekken, het meer gevarieerde bos: het landgoed is de afgelopen kwart eeuw écht mooier en gevarieerder geworden. Ik zag voorjaarsbloeiërs, libellen, vlinders.”

De Slotplaats kreeg Slotsingel terug

In 2015 hielp de omgeving ons weer. Ditmaal om de historische Slotsingel aan te kopen. Dat lukte met een crowdfunding met de leuze ‘Geef de Slotplaats haar Slotsingel terug!’ “De meeste donaties kwamen van mensen uit de streek. Dat vertrouwen hebben we in al die jaren opgebouwd. Mensen waarderen onze inzet.” Bennema’s advies voor deze gebiedsvisie: betrek de omgeving bij De Slotplaats. “Informer iedereen goed en neem de omgeving mee in de plannen. De aankoop van De Slotplaats laat zien dat mensen een sleutelrol vervullen.”

Wat De Slotplaats bijzonder maakt

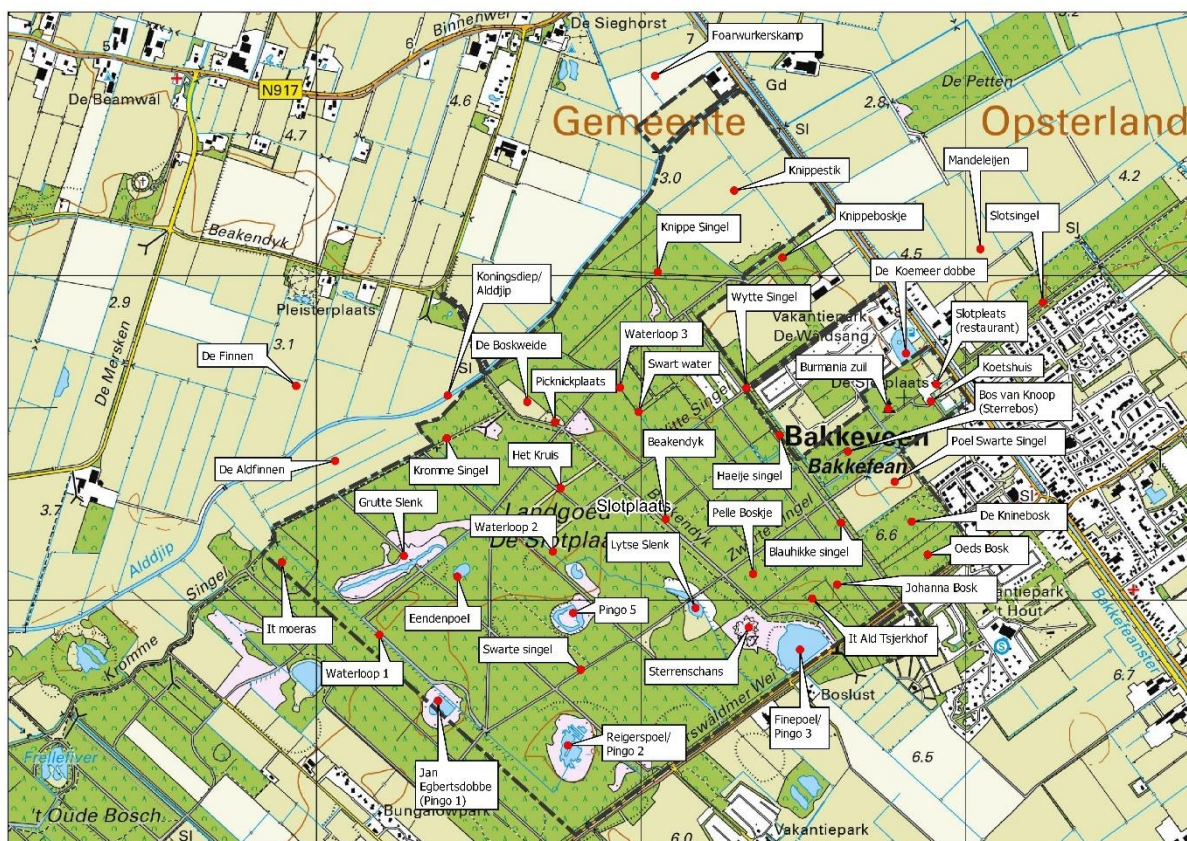
Op de grens van de drie noordelijke provincies, tussen Drachten en Oosterwolde, ligt landgoed De Slotplaats. Het landgoed bestaat uit uitgestrekte bossen, bomenlanen, kleinere heidevelden, slenken, vennen – oftewel dobbes – en graslanden. De Slotplaats heeft daarnaast een rijke cultuurhistorie waarvan veel elementen zichtbaar zijn. Neem het fraaie landhuis, de Beakendyk met haar oude beuken, de Burmania-zuil en de tuin ontworpen door de beroemde landschapsarchitect Johann Hermann Knoop. In totaal beslaat het terrein 230 hectare.

De Slotplaats is in 1997 door ons aangekocht dankzij een geslaagde inzamelingsactie onder onze leden. Door de aankoop konden we een dreigende versnippering van het gebied voorkomen. De Slotplaats ligt aan het dorp Bakkeveen ruim tien kilometer ten zuidoosten van de stad Drachten. Een kaart

met de ligging van het landgoed is te vinden in bijlage 3. Figuur 1 toont een kaart van het landgoed met de begrenzing en de toponiemen. Het hart van De Slotplaats is het landhuis uit 1922 die nu in gebruik is als restaurant. Rondom het landhuis vinden we een park- en tuinaanleg. Het gros van

Wat is een gebiedsvisie en hoe kwam deze visie tot stand?

Voor al haar terreinen stelt Natuurmonumenten gebiedsvisies op, waarin de beheerinspanningen staan beschreven. De gebiedsvisies beslaan een periode van achttien jaar en worden om de zes jaar geëvalueerd door middel van een kwaliteitstoets. Deze gebiedsvisie is samen met andere partijen opgesteld. Voor het opstellen ging Natuurmonumenten te rade bij betrokkenen. Om meningen te polsen en ideeën te toetsen is in 2021 een online enquête opgezet. De enquête is verspreid onder mensen die zich betrokken voelen bij het landgoed. Het leverde 180 reacties op. De antwoorden komen verspreid in deze visie aanbod. Met een kleiner gezelschap vond 23 november een bijeenkomst plaats met diverse betrokkenen. Voor deze visie zijn vier betrokkenen bij het landgoed De interviews zijn in deze gebiedsvisie terug te vinden. Op 2 februari 2022 is de gebiedsvisie gepresenteerd en besproken met de omgeving. De bespreking vond online plaats met Teams vanwege de coronabeperkingen. In totaal namen 22 betrokkenen deel aan de Teams-meeting.

Figuur 1: Kaart toponiemen met begrenzungen (zwarte stippellijn)

het landgoed – 189 van de 230 hectare – bestaat uit dennen-, eiken- en beukenbos. Het bos is vroeger als productiebos aangelegd op rabatten. Het productiebos bestond in eerste instantie uit eikenhakhout. Later in de twintigste eeuw zijn er monoculturen van uitheemse dennen en sparren aangeplant. Het bos herbergt waardevolle cultuurhistorische elementen, zoals de Beakendyk als oude handelsweg en de Sterrenschans. In het bos liggen meerdere vennen en slenken, waaronder de Finepoel, de Reigerspoel, de Jan Egberts-dobbe en de Grutte Slenk. Rond een aantal van deze vennen en slenken is een strook vochtige en droge heide aanwezig. De vennen worden verder in deze visie dobbes genoemd.

De Slotplaats maakt onderdeel uit van een groter geheel aan natuurgebieden. Bijlage 8 toont de omliggende natuurgebieden. Ten noorden van het landgoed ligt het beekdal van het Koningsdiep. Aan de westkant ligt het natuurgebied Oude Bosch en ten zuidwesten de Duurswouderheide, beide van Staatsbosbeheer. Aan de andere kant van het dorp bevindt zich de Bakkeveenster duinen, in beheer van It Fryske Gea, Staatsbosbeheer en

particulieren. Ook ligt daar It Mandefjild van It Fryske Gea en de heide van Allardsoog. De Slotplaats ligt binnen het Natuurnetwerk Nederland (NNN). Dit is het Nederlands netwerk van bestaande en nieuw aan te leggen natuurgebieden. Het gebied vormt samen met het Oude Bosch een verbinding tussen de Natura 2000-gebieden Bakkeveense duinen en de Wijnjeterper Schar, in beheer bij Staatsbosbeheer.

1.1 Ontstaansgeschiedenis

Net als het aangrenzende Drents Plateau is de ondergrond van het landgoed gevormd in de periode van ijstijden. Perioden van tienduizenden jaren waarin het soms vele eeuwen achtereen verschrikkelijk koud was en dan weer wat warmer. De Slotplaats ligt op een keileemrug of grondmorene, die is ontstaan als gevolg van het schuivende landijs in de voorlaatste ijstijd, ongeveer 150.000 jaar geleden. Het landijs drukte met enorme kracht zand, klei, leem en stenen omhoog. Deze keileem rug is later afgedekt met opgewaaid zand. Hierdoor ontstond er

Figuur 2: Historische kaart uit 1904

reliëf in het landschap. Na de ijstijden werd het klimaat warmer en begon het ijs te smelten. Dit smeltwater stroomde naar de beekdalen van het Koningsdiep en de Tsjonger.

Ongeveer 7500 jaar geleden begon zich het eerste veen te vormen in het beekdal van het Koningsdiep (bijlage 20). Dit veen breidde zich langzaam maar zeker uit waarbij De Slotplaats tussen 2750 VC tot 1500 VC met veen werd overgroeid. Duizenden jaren was De Slotplaats bedekt met veen. Vanaf de tiende eeuw werd het gebied systematisch ontgonnen door middel van een opstreckende verkaveling. Deze verkaveling begon op de zandruggen, waarop de bouwlanden lagen, en strekte zich aan de ene zijde uit tot aan het riviertje de Boorne (tegenwoordig ook het Koningsdiep genoemd), waarlangs de hooilanden waren gesitueerd, en aan de andere kant tot op de heide en het veen, die tot in de negentiende eeuw nog niet waren ontgonnen. Inmiddels is het veen vrijwel geheel verdwenen en ligt er alleen in het beekdal nog veen (bijlagen 19 en 20).

De Bakkefeanster Feart werd vanaf 1659 gerealiiseerd voor de verving van turf. Tussen 1664 en

1694 werd aan deze vaart de buitenplaats De Slotplaats gesticht. In het begin van de achttiende eeuw bestond De Slotplaats uit een eenvoudig landhuis omgeven door een plantage met een boerderij, door agrarische gronden en door enkele lanen. De familie Van Burmania werd omstreeks 1730 de nieuwe eigenaar en zij trokken omstreeks 1750 de wetenschapper Johann Hermann Knoop als huisonderwijzer aan. Knoop heeft hoogstwaarschijnlijk de nog aanwezige zonnewijzer laten maken en mogelijk is hij ook verantwoordelijk geweest voor verfraaiingen van de tuin- en parkaanleg. In 1837 werd het landhuis aan de Bakkefeanster Feart gesloopt. De boerderij bleef behouden. De aanleg van het terrein werd niet wezenlijk veranderd, het geheel zal als boerenbedrijf hebben gefunctioneerd. Grote veranderingen vonden er plaats in het begin van de twintigste eeuw. De toenmalige eigenaresse Johanna Maria van Harinxma thoe Slooten en haar man Hendrik Maurits van der Goes lieten de boerderij verbouwen tot een eenvoudig landhuis. Hiervoor werden de architecten W.J. Gerretsen en P.H. Endt aangetrokken die de gelijktijdige verandering van de voor- en achtertuin in de trant van de Architectonische Tuinstijl ontwierpen. De Slotplaats bleef tot

1961 particulier eigendom, waarna het in institutionele handen overging. Het huis bleef tot 1987 particulier bewoond, waarna het werd verbouwd en geschikt gemaakt als restaurant. De terreinaanleg werd niet wezenlijk gewijzigd, wel werd er een parkeerplaats voor de gasten aangelegd.

Lange tijd bestond het huidige landgoed uit woeste gronden. Alleen van het landhuis tot de Beakendyk was bos aangeplant. Pas vanaf rond 1900 zijn de woeste gronden aan de westzijde van de Beakendyk ontgonnen.

1.2 Natuurwaarden

In 2018 is een kwaliteitstoets uitgevoerd. Tijdens deze toets is geconstateerd dat de natuurwaarden over het algemeen stabiel zijn of zelfs toenemen.

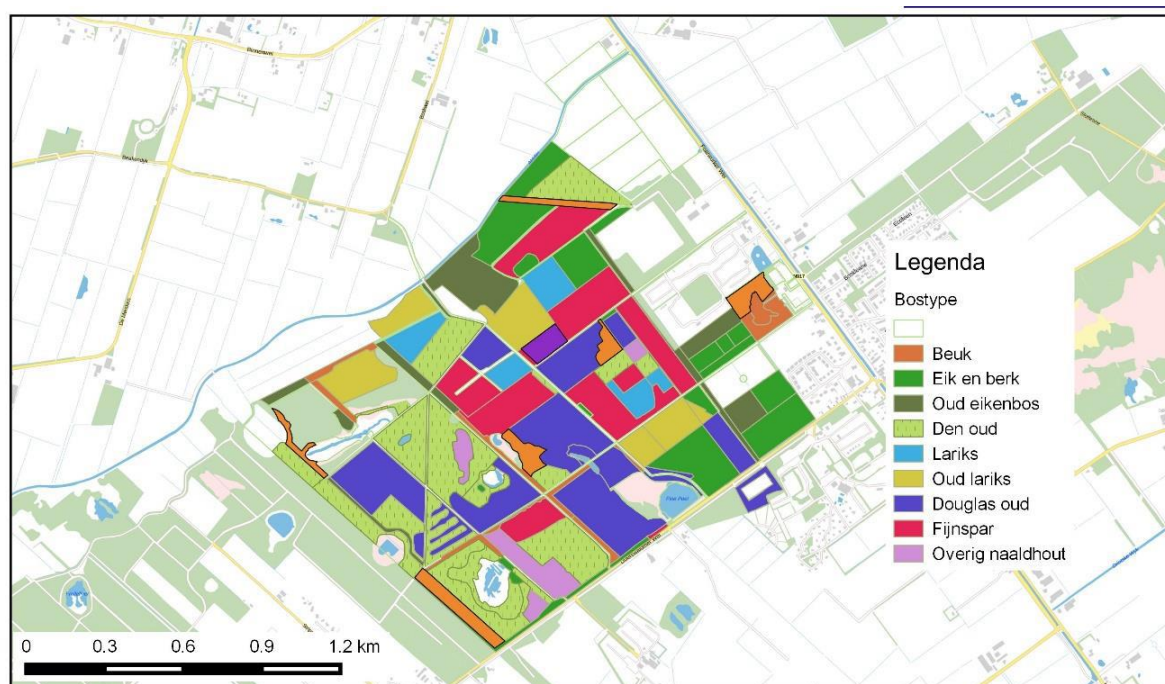
Bossen

Het landgoed bestaat voor het overgrote deel, namelijk circa 190 hectare, uit bossen. De ontstaansgeschiedenis en het bosbeheer door de tijd heeft gezorgd voor een divers bos, die onderscheiden kan worden in tenminste twaalf verschillende

bostypen, zie Figuur 3. Het bostype beuk betreft de oudste aanplant midden 18e eeuw, zoals het Bos van Knoop en brede laanelementen. Het oude denbos zijn restanten van de eerste aanplanten met grove den, zomereik en beuk op de ontgonnen (begreppelde) heide. Deze zijn vanaf 1869 aangeplant ten zuiden van de Beakendyk en de overig vakken zijn rond 1901 aangeplant. Er is ook veel zomereik (hakhout) aangeplant door de tijd heen. De huidige oude eikenbossen dateren uit de periode 1896 – 1929. In de jaren vijftig en zestig zijn veel eikenbosvakken ingeplant met lariks, douglas en fijnspar. Het type douglas oud gaat om bosvakken met oude bosplant van grofweg tachtig jaar geleden. Fijnspar en Lariks zijn veelal weer verjongt. De oudste opstanden van deze boomsoorten in het huidige bos zijn rond vijftig jaar oud.

Wat betreft de flora is het bos bijzonder rijk aan groeiplaatsen met dubbelloof. Hier en daar vinden we soorten van oud bos, zoals daslook, blauwe bosbes, dalkruid, gewone salomonszegel en bosanemoon.

De aanwezigheid van grote oude bomen van veel verschillende boomsoorten zorgen voor

Figuur 3: bostypen op het landgoed

Productiebos op het landgoed

verscheidene soorten broedvogels. Op De Slotplaats broeden de Rode Lijst-soorten grauwe vliegenvanger, wielewaal, matkop, zwarte mees en grote lijster.

In de loofbossen broeden tal van broedvogels, zoals de appelvink, boomklever, boomkruiper, grote bonte specht, middelste bonte specht, kleine bonte specht, fluitier, bosuil, vuurgoudhaan, havik, hollen-duif, kauw en zwarte specht. In de naaldbossen zien we de goudhaan, kuifmees, zwarte mees en sperwer. In de bosranden broeden onder meer gekraagde roodstaart, boompieper, groene specht, putter en groenling. Wat roofvogels betreft is het landgoed bijzonder. De hoge douglassparren bieden een veilige broedplaats voor de wespandief. In de dichte kronen van de douglas kan de wespandief zijn nest verstoppen voor bijvoorbeeld de havik. Verder broeden op het landgoed sperwer, havik, bosuil, raaf en buizerd.

Het boslandschap met oude bomen en lanen vormt een belangrijk leefgebied voor vleermuizen. Ze maken gebruik van de weilanden, sloten en vennen om te foerageren. Op het landgoed zijn reservaten voor vleermuizen aangewezen, zie bijlage 17. Oude bomen met holten worden gebruikt als koloniebomen.

De lanen zijn ideaal als verbindingroutes. De vleermuissoorten die voorkomen in de gebieden zijn: rosse vleermuis, laatvlieger, franjestaart, gewone dwergvleermuis, ruige dwergvleermuis, watervleermuis en gewone grootoorvleermuis. In het bos is een uitzonderlijk grote kraamkolonie waargenomen van de rosse vleermuis. De kolonie bestaat uit 120 tot 140 volwassen individuen. De kolonie gebruikt negen verschillende bomen. Inclusief de juveniele dieren bestaat de kolonie uit 230 tot 250 individuen. Er is ook een kraamkolonie van de watervleermuis aangetroffen van zo'n 40 tot 60 volwassen individuen. In deze reservaten geldt het beheer 'niets doen'. Binnen deze bosvakken worden alleen aan de randen in kader van de boomveiligheid bomen gesnoeid. Indien veiligheid van paden binnen de vakken hierdoor niet meer geborgd kan worden, worden deze paden afgesloten voor publiek. Verder komen op het landgoed dassen, rode eekhoorns, reeën, boommarters en otters voor.

Voor paddenstoelen is De Slotplaats van groot belang door de aanwezigheid van zeer diverse biotopen binnen een klein gebied. De talrijke lanen met taluds van sloten en de gevarieerde soortensamenstelling van het bos zorgen voor een hoge

soortenrijkdom aan paddenstoelen. In 2010 werden er maar liefst 331 soorten aangetroffen tijdens een onderzoek. We vinden er bijvoorbeeld een aantal soorten die op de Rode Lijst staan als bedreigd of ernstig bedreigd zoals de scherpe grauwhoed-russula, blauwe satijnzwam, gelobde pruikzwam, wratsporig hazenpootje, kleverige knolamaniet, spitse gordijnzwam, korianderzwam, gewone harpoenzwam, gele moeraszwavelkop, amandelrussula. Verder vinden we nog de gele stekelzwam, holsteelboleet, trechtercantharel en roodschubbig gordijnzwam. Op het landgoed is een reservaat voor paddenstoelen aangewezen, zie bijlage 17. Dit paddenstoelenreservaat is een fijnsparperceel. Het bosperceel is dicht en donker waardoor het een vochtig microklimaat heeft en weinig plantengroei, wat gunstig is voor paddenstoelen.

Dobbles, slenken en heide

Op het landgoed liggen zeven dobbes en twee slenken. De Reigerspoel, Finepoel en Jan Egbertsdobbbe zijn pingoruïnes, ontstaan tijdens de ijstijd. In de ondergrond vormden destijds bevroren grondwatermeertjes dikke ijs 'lenzen', die de bovengrond als een reusachtige molshoop naar boven duwden. Toen de temperatuur steeg, smolten de ijslenzen en stortten de opgeduwde heuveltjes in elkaar. Wat overbleef was een cirkelvormige laagte met een wal eromheen. Er is nog een vierde pingoruïne aanwezig, maar die is dicht gestoven. De pingoruïne ligt in de Bosweide. Deze pingo's en vennen noemen we in deze gebiedsvisie dobbes.

Rondom de dobbes en slenken ligt vochtige en droge heide. Deze terreinen zijn uiterst belangrijk voor de heikikker, adder en levendbarende hagedis. De adder wordt nog maar zelden waargenomen en we maken ons grote zorgen over het voortbestaan van deze soort op De Slotplaats. De heikikker en levendbarende hagedis worden wel regelmatig waargenomen. In de dobbes broeden dodaars, grauwe gans, nijlgans en Canadese gans.

De dobbes bieden een voorplantingshabitat aan talloze soorten libellen. We vinden er zeldzame en bijzondere soorten, zoals de noordse glazenmaker, gevlekte witsnuitlibel, noordse winterjuffer, maanwaterjuffer, venglazenmaker en venwitsnuitlibel. De noordse winterjuffer gebruikt de jonge opslag op de

Adder

zon beschenen plekken bij de vennen om te overwinteren. Rondom de dobbes zijn onder meer het heideblauwtje en de heidesabelsprinkhaan waargenomen.

De dobbes en slenken zijn wat betreft de flora bijzonder soortenrijk. We vinden er soorten van hoogveenvegetaties en vochtige heide zoals eenjarig wollegras, kleine- en ronde zonnedauw, kleine veenbes, witte- en bruine snavelbies, koningsvaren, moeraswolfsklauw, hoogveenveenmos, klein blaasjeskruid, lavendelhei, moerasviooltje, sterzegge en wilde gagel. Sommige dobbes en slenken zijn rijk aan veenmossen en herbergen bijzondere soorten zoals hoogveenveenmos, rood veenmos, stijf veenmos en wrattig veenmos. Het zeer zeldzame bosspinragmos is er aangetroffen. Maar ook de Rode Lijst soorten moerasgaffeltandmos, broedkelkje, veendubbeltjesmos en gerimpeld gaffeltandmos. Veel soorten zijn kwetsbaar vanwege het beperkt aantal groeiplaatsen die merendeels geïsoleerd van elkaar liggen.

Bermen en graslanden

Op het landgoed bevinden zich een aantal graslanden. Het grootste grasland, goed voor 19 hectare, ligt aan de noordoostzijde van De Slotplaats. Het grasland is al lang in gebruik als extensieve landbouw of hooilandbeheer. Rondom De Slotplaats liggen enkele graslanden, die onderdeel uitmaken van de historische tuin. Langs de Swarte singel ligt een groter graslandperceel. In dit grasland is het oranje-tipje, een vlindersoort, waargenomen. Op de open plekken is het groot dikkopje talrijk en zien we soms het zwartsprietdikkopje, bruin- en oranje zandogje, icarusblauwtje, kleine vuurvlinder en soms een eikenpage. Halverwege het bos, langs de Beakendyk,

ligt de Boskweide. Dit is de plek waar vroeger de woning van de boswachter stond. Het grasland is ingericht als picknickplaats. De rododendron uit de tuin van de boswachter staat er nog.

1.3 Cultuurwaarden

De Slotplaats heeft een hoge cultuurhistorische waarde. Het landgoed herbergt veel sporen uit het verleden en er zijn uit alle perioden elementen bewaard gebleven. Meerdere elementen - het landhuis, tuin (incl. Bos van Knoop) en zonnwijzer - zijn aangewezen als Rijksmonumenten (zie bijlage 18). Ook zijn het landhuis en de tuinen op De Slotplaats en de Slotsingel als geheel een beschermde buitenplaats/landgoed op grond van de Monumentenwet 1988.

Boerderij De Slotplaats

De kern van het landgoed vormt het landhuis De Slotplaats. Het landgoed heeft zijn naam aan dit landhuis te danken. Het landhuis is in 1818 gebouwd als een statige boerderij en in 1920-1922 verbouwd tot landhuis. Voor dit gebouw stond vroeger het echte 'slot'. Dit zomerverblijf werd in 1668 gebouwd door de familie Aylva. Het waren turfexploitanten. Het 'slot' werd aan de net gegraven Bakkefeanster Feart gesitueerd in een gebied wat destijds bekend stond als een 'waterige heide'. Vanaf 1711 werd het Blauhus permanent bewoond door verschillende families, waaronder de familie Van Burmania. Het Blauhus werd twintig jaar na de bouw van de boerderij, in 1837-1838, gesloopt. Zo'n honderd jaar geleden werd de statige boerderij verbouwd tot een comfortabel landhuis. In 1961 werd het landgoed verkocht aan de verzekeringsmaatschappij AMEV. In 1987 kreeg het landhuis een hercabestemming.

Historische tuin

De tuin- en parkaanleg van de buitenplaats De Slotplaats te Bakkeveen is in historisch en tuinarchitectonische opzicht waardevol. Zowel de Frans Classicistische aanleg als de tuinen in architectonische tuinstijl zijn er nog herkenbaar. Dat beide stijlen en perioden herkenbaar zijn is bijzonder. In de tijd van de Burmania's is de tuin symmetrisch

aangelegd met onder andere rechthoekige en omgrachte tuinen en een parkbos met een kruisvormig padenpatroon achter het huis. Zo'n honderd jaar geleden werd er een nieuwe tuin aangelegd in een voor die tijd populaire stijl, namelijk de architectonische tuinstijl. Deze stijl kenmerkt zich door kleine hoogteverschillen, veel gebouwde elementen, zoals keermuurtjes, en een geometrische en symmetrische aanleg gericht op het huis.

Zonnwijzer

Zonnwijzer

In de verdiepte voortuin van De Slotplaats staat een bijzondere zonnwijzer uit 1750. Het is gedeeltelijk een zogenaamde polaire zonnwijzer. De zonnwijzer is naar alle waarschijnlijkheid vervaardigd door of naar aanwijzingen van J.H. Knoop, die rond 1750 de Jhr. Edzard van Burmania, zoon des huizes, onderwees in de wiskunde en navigatie.

Het Bos van Knoop of Sterrebos

Het Sterrebos wordt tegenwoordig het Bos van Knoop genoemd. Deze wetenschapper, huisonderwijzer van de jonge Edzard van Burmania rond 1750, was hoogstwaarschijnlijk verantwoordelijk

Beakendyk met beuken

voor de aanleg van een aantal 'eigenaardigheden' op De Slotplaats die tot op de dag van vandaag de buitenplaats sieren. Eén daarvan is het Sterrebos. Het padenpatroon in het bos kan uitgelegd worden als een ster. Hieraan ontleent het bos zijn naam. Het is echter geen klassiek stervormig sterrenbos, zoals dat van andere grote buitenplaatsen bekend is. Het Sterrebos van De Slotplaats heeft de vorm van ruiten of wybertjes.

Poppestien

De Poppestien is een opvallende blikvanger in het Bos van Knoop. Hij staat in het centrum van het bos. De Poppestien of de Burmania-zuil is een zandstenen zuil met kapiteel is bijna drie eeuwen oud en laat twee leeuwenkoppen zien met een ring in de muil. De naam Poppestien komt van een plaatselijke folklore, dat staat voor de steen waar de baby's vandaan komen. De folklore luidt: 'Wanneer de Ioden haan kraait, kantelt de onderste steen en haalt de vader zijn nieuwgeboren zoon of dochter eronder vandaan.'

Productiebossen

Het productiebos – met de monotone bomenrijen en rabatten – herbergt een cultuurhistorische waarde.

Het bos vertelt de historie van de houtproductie in het gebied. Al in de achttiende eeuw werden de heidevelden geschikt gemaakt voor houtproductie. Gronden werden opgehoogd en er werden greppels (rabatten) gegraven zodat de gronden voldoende droog werden voor de houtproductie. In de loop van jaren zijn verschillende boomsoorten aangeplant. In het begin waren dit vooral eiken wat als eikenhakhout gebruikt werd. Zo'n halve eeuw geleden werden er meer dennen en sparren aangeplant wat gebruikt werd als stuthout in mijnen. Een deel belandde in de papierindustrie. Tegenwoordig vinden we allerlei soorten die voortkomen uit deze lange periode van houtproductie zoals sitkaspar, douglas-spar, fijnspar, Japanse larix en reuzenzilverspar.

Singels

Het landgoed kenmerkt zich door lange lanen, vaak met hoge bomen aan weerszijden. Denk aan de Swarte singel, de Witte singel en de Knippe singel. De Knippe singel, ook wel Knippe leane genoemd, is een oud pad dat vroeger aansloot op de Beakendyk. Voor De Slotplaats, aan de andere zijde van de Bakkefeanster Feart, strekt zich de Slotsingel uit. De Slotsingel biedt een prachtige zichtlijn op De Slotplaats.

Beakendyk

Deze oude verbindingsweg tussen Drenthe en Groningen werd al in de prehistorie gebruikt, maar vormde later ook een post- en handelsweg tussen Stavoren en Groningen-Delfzijl. Kooplieden, hannekemaaiers, vreemde troepen, boeren, struikrovers, werkelijk alles moest erlangs. De zandwallen aan weerskanten tonen trouwens aan, dat de weg ook een waterkering is geweest, een zogenaamde leidijk. Deze leidijk moest voorkomen dat het water uit het hoogveengebied, ten tijde dat dit nog niet was afgegraven, het bruikbare land zou bereiken.

De Beakendyk was in de negentiende eeuw nog de scheiding van bos aan de oostkant en heide aan de westkant. Langs de Beakendyk groeien imposante beuken die naar schatting ruim 250 jaar oud zijn. De exacte leeftijd is niet bekend. Mogelijk zijn ze uit het begin van de negentiende eeuw. Ze kunnen als grensbomen van het landgoed De Slotplaats geplant zijn. Of als wegbeplanting langs de oude doorgaande weg om de weg herkenbaar te maken in de tijd dat de weg vooral over open heide liep. Het planten van deze zogenaamde 'boomboeketten' kwam halverwege de 18e eeuw op in Engeland met het idee om in korte tijd bomen te verkrijgen die er oud en statig uitzien. Deze landschapsarchitectuur kwam ook in Nederland in de mode en hield tot begin 20ste eeuw aan. Het is denkbaar dat de beuken door Knoop zijn aangeplant met deze achterliggende gedachte. Dit zou ook de groevorm van de beuken verklaren.

Sterrenschans

In 1988 werd een de locatie ervan tussen de bomen herontdekt door de plaatselijke historicus Jaap de Zee. Een schans waarin alle vernuftige principes van laat-zeventiende-eeuwse vestingbouw zijn verwerkt. In 2001 kon de schans gerestaureerd worden door Natuurmonumenten. Over de functie en ouderdom bestaat onduidelijkheid. Zonneklaar is in ieder geval de strategische ligging langs de Beakendyk uit een tijd dat deze nog de enige verbindingsweg vormde tussen Drenthe en Friesland dwars door het omliggende moerasgebied. Sommige bronnen schrijven het ontwerp van de schans toe aan de al eerdergenoemde Knoop. In dat geval zou de schans van omstreeks 1750 dateren en de vermoedelijke functie zou die van oefenschans zijn bij de krijgskundelessen aan de kinderen van jonkheer

Van Burmania. Maar een andere lezing zegt ons dat de schans ouder moet zijn. Ze zou al in 1593, dus tijdens de Tachtigjarige Oorlog tegen de Spanjaarden (1568-1648), door de Friese stadhouder Willem Lodewijk zijn aangelegd. Een jaar na het rampjaar 1672 (Holland was tegelijk in oorlog met Frankrijk, Engeland en de bisschoppen van Munster en Keulen), zou het zelfs een bezetting hebben gekend. Hoe dan ook, de schans moet zijn aangelegd onder geheel andere terreinomstandigheden. Waar nu aan de westzijde allemaal bos te zien is, aangelegd tussen 1888 -1930, moeten we ten tijde van de bouw van het verdedigingswerk een heidevlakte denken met weids uitzicht.

It Ald Tjerkhof en voormalig Klooster Bakkeveen

In de tijd dat Bakkeveen nog geen eigen begraafplaats had, werden de doden in Duurswoude of De Wiip begraven. De armen die hun eigen begrafenis niet konden betalen, werden op het 'Old Kerkhof' in de bossen ter ruste gelegd. Op oude kaarten, zoals de kaart van Van Ockinga uit 1680, is dit kerkhof duidelijk aangegeven. Het veldje, gelegen op het hoogste gedeelte van het Johanna-bos, is 0,7 hectare groot en was door een gracht omringd. Er staan geen kruisen op de graven. Het kerkhof is gelegen binnen de contouren van het voormalige Klooster Bakkeveen uit de eerste helft van de veertiende eeuw. Dit klooster was in eerste instantie een uithof van voor 1230, vanuit van een van de grootste en beroemdste kloosters van Friesland, namelijk de abdij Mariëngaarde bij Hallum.

1.4 Recreatieve waarden

Landgoed De Slotplaats is een geliefd wandelgebied. Als één van de grotere Friese bosgebieden trekt het landgoed vele tienduizenden bezoekers. In heel Friesland staat De Slotplaats bekend als een populair wandelgebied – met of zonder hond. Bijna 50% van de bezoekers woont in de directe omgeving van landgoed De Slotplaats, zo blijkt uit een enquête die we speciaal voor deze gebiedsvisie hebben uitgezet. Ruim 20% is vakantieganger.

Uitkijkpunt bij de Sterrenschans

Rapportcijfer: 7,5

De omgeving is begaan met het landgoed. Het gebied krijgt in de enquête een 7,5. Veruit de belangrijkste reden voor een bezoek aan De Slotplaats is wandelen (91%) op afstand gevolgd door fietsen (31%) en het uitlaten van de hond (28%). Opvallend is dat 30% als reden het spotten van flora en fauna aangeeft en 18% fotograferen als reden voor het bezoek. Zo'n 20% komt op De Slotplaats voor het restaurant. Veel mensen zijn geregeld op het landgoed te vinden. Ongeveer de helft komt er dagelijks of wekelijks, 19% komt er maandelijks en ruim 30% komt enkele malen per jaar. Als favoriete plek geven de meeste enquêteerden het bosgebied aan. Ook het beekdal, de singels, de Grutte slenk, de Sterrenschans en het restaurant worden hoog beoordeeld. 39% van de geënquêteerden is lid van Natuurmonumenten.

Wandel-, fiets- en ruitersporen

Op het landgoed ligt een dicht netwerk aan lanen en wandelpaden. Er zijn drie bewegwijzerde wandelroutes: het rolstoelvriendelijke 'Pronkronde' van 1,2 kilometer lengte, de 'Ronde van Knoop' van 2,5 kilometer en de wat langere route 'De Slotplaats' van 6 kilometer die over heel het landgoed loopt.

Twee van de drie routes staan in de app met natuurroutes van Natuurmonumenten. Gebruiken mensen deze app, dan ontvangen ze op meerdere plekken informatie, wat de inhoudelijke beleving vergroot. Mensen komen ook naar De Slotplaats om vanaf de parkeerplaats een fietstocht te maken. Het gebied wordt doorkruist door enkele fietspaden.

Dwars over landgoed De Slotplaats loopt een ruiterspad. Het pad sluit in het zuidwesten aan op Oude Bosch, een natuurgebied van Staatsbosbeheer. Mountainbiken is alleen toegestaan op de aangegeven fietspaden. Aan de bandensporen in de bossen te zien gebruiken mountainbikers het landgoed echter met enige regelmaat. Er is geen mountainbikeroute maar er speelt al enige jaren de wens uit de omgeving om samen met Staatsbosbeheer en It Fryske Gea een aaneengesloten route aan te leggen.

Uitkijkpunten en informatiepanelen

Op meerdere locaties op het landgoed, onder meer bij de parkeerplaats, staan panelen die informatie geven over het gebied. Bij de Sterrenschans is een uitkijkplatform geplaatst en een bord met uitleg over het object.

Restaurant De Slotplaats

In 2021 is het geheel gerenoveerde restaurant De Slotplaats geopend, met een duurzaam en vernieuwend horecaconcept. Het restaurant sluit aan bij de horecavisie van Natuurmonumenten. Het karakteristieke landhuis in combinatie met een hoogstaande horecagelegenheid verhoogt de belevingswaarde van landgoed De Slotplaats en biedt daarnaast talloze mogelijkheden tot meer zichtbaarheid voor het landgoed en Natuurmonumenten bij de bezoekers van het landgoed, het organiseren van activiteiten en evenementen en ledenwerving.

Koetshuis als informatiepunt

Bij het landhuis hoort een voormalig koetshuis. Dit gebouw stond, nadat het als jachthut werd gebruikt, lange tijd leeg. In 2004 werd het koetshuis verbouwd. Tegenwoordig is het een winkel met duurzame en lokale producten, wordt een gedeelte als vergaderlocatie verhuurd en vinden er activiteiten plaats. Bij de verbouwing bleef het oorspronkelijke karakter van het koetshuis behouden.

Speelnatuur van OERRR

Direct naast het koetshuis bevindt zich de Speelnatuur van OERRR, een rolstoelvriendelijke speelplek waar kinderen zo veel mogelijk zelf actief aan de slag gaan met de natuur, zowel lichamelijk als geestelijk. Zelf ervaren, samen ervaren, verzinnen, uitdenken, maken en bewegen. Er is een terras met picknicktafels grenzend aan de Speelnatuur waar ouders kunnen zitten en hun spelende kinderen in de gaten kunnen houden. Volgens de enquête wordt de Speelnatuur van OERRR door 43% van de ondervraagden als positief ervaren. Maar 4% vindt er niets aan.

Honden op het landgoed

De enquête wijst uit dat een derde van de bezoekers het landgoed betreedt om de hond uit te laten. Honden zijn overal op De Slotplaats toegestaan, mits ze aangelijnd zijn. In het ruim opgezette hondenslooplegebied vooraan op het landgoed mogen ze vrij rondlopen.

Excursie op het landgoed

Heikikker

Evenementen en activiteiten

Om verschillende redenen zijn de afgelopen jaren weinig activiteiten georganiseerd op De Slotplaats. Dat kwam mede door de coronapandemie, een vertrekkende uitbater en enkele interne verschuivingen. Daarvoor werd jaarlijks begin oktober het Slotplaatsfestival georganiseerd. Ook is het kamermuziekfestival een keer op de Slotplaats georganiseerd. Daarnaast waren er excursies op aanvraag en een scholenprogramma in september en oktober, uitgevoerd door vrijwilligers

In 2021 zijn samen met de nieuwe uitbaters enkele activiteiten opgezet, zoals yoga in de boomgaard, een insectenspeurtocht, picknicken in de boomgaard en een bingo over de soorten van De Slotplaats. Daarnaast zijn excursieleiders aangesteld en ingewerkt die in het hoogseizoen en in de herfstvakantie excursies op het landgoed verzorgden. Het eerste weekend van oktober vond er ter vervanging van het Slotplaatsfestival een OERRR-dag plaats waar zo'n 80 kinderen met hun ouders op afkwamen. Tot slot konden nieuwe OERRR-leden in november hun lijsterbes ophalen tijdens de boomplantdag.

1.5 Archeologische waarden

Op landgoed De Slotplaats en in de omgeving van Bakkeveen zijn veel vuurstenen vindplaatsen uit de zogeheten oude steentijd en middensteentijd gevonden. In principe kunnen op de pleistocene ruggen (keileem en dekzand) in dit moerassige veengebied overal steentijdjachtkampjes of nederzettingen tevoorschijn komen. De omgeving Finepoel en de Sterrenschans is aangewezen op de archeologische monumenten kaart als een locatie met zeer hoge archeologische waarde (bijlage 18).

In het Koningsdiepdal bij Wijnjewoude is een vuurstenen vuistbijl gevonden van ongeveer 50.000 v. Chr. Het is tot nu toe de oudste vondst die uit Friesland bekend is. Omdat het terrein rond Bakkeveen grote overeenkomsten vertoont met het Drents Plateau, is het niet verwonderlijk dat we ook hier sporen van Trechterbekerboeren tegenkomen. Misschien hebben hier zelfs wel hunebedden gelegen. Bij de Finepoel zijn archeologische resten uit de periode bronstijd gevonden.

1.6 Beheer op het landgoed

De eerste jaren na de verwerving in 1997 heeft Natuurmonumenten weinig beheer uitgevoerd. De tijd is genomen om het gebied te bestuderen en in gesprek te gaan met de omgeving. In 2003 verscheen een natuurvisie die nadrukkelijk met de streek is opgesteld. Tijdens de looptijd van deze visie, de afgelopen 18 jaar, is hard gewerkt om de natuur en cultuurhistorie op het landgoed te behouden en te herstellen.

Uitvoering dagelijks beheer

Het dagelijks beheer op het landgoed wordt uitgevoerd door een vrijwilligersteam en door een ploeg van Stichting Vieka. Het vrijwilligersteam – een groep van vijf tot zes vrijwilligers – is elke dinsdagochtend actief op het landgoed. De vrijwilligers voeren tal van beheertaken uit, zoals het bestrijden van Amerikaanse vogelkers, het opruimen van bomen en het maaien met de bosmaaier.

Drie dagen in de week werkt een ploeg van Stichting Vieka op het landgoed. De ploeg bestaat uit zo'n zes mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt. Onder begeleiding voert de ploeg diverse werkzaamheden uit: van het maaien van gras tot het opruimen van stormschade, van het verwijderen van opslag tot het schoonmaken van bruggen, borden en hekjes. De ploeg verhoogt het onderhoudsniveau van het landgoed.

Grotere klussen en meer complexe werkzaamheden besteden we uit aan aannemersbedrijven en hoveniers.

Bosbeheer

In de natuurvisie van 2003 is de ambitie verwoord om het productiebos om te vormen naar een gemengd dennen-, eiken- en beukenbos. Er is een plan gemaakt waarin we de omvorming hebben uitgesmeerd over 50 jaar. Elke tien jaar zou 10 hectare worden omgevormd. In 2003 is gestart met het kappen van 15 hectare bos door middel van een groepenkap. Vervolgens is de omvorming geleidelijk vormgegeven door middel van groepenkap (kapvlaktes van maximaal 0,5 hectare) en dunningen. Onder meer in 2012, 2015 en 2018 is gekapt. De omvorming resulteert in een natuurlijker bos met inheemse boomsoorten en een grote variatie aan leeftijden en soortensamenstelling.

Beheer dobbes en slenken

De groepenkap van 15 hectare bos in 2003 was hoofdzakelijk om productiebos om te vormen tot slenken en dobbes met daaromheen vochtige en droge heide. De waterhuishouding is destijds verbeterd. Stuwten zorgen ervoor dat meer water vastgehouden kan worden.

Graslandbeheer

Het graslandperceel bij de Swarte singel is ingericht met een poel en een kruidenrijk grasland. Het beheer van het grasland is het jaarlijks maaien en afvoeren. Twintig procent van het grasland blijft 's winters staan. Het grasland bij het landhuis en in de boomgaard wordt intensief gemaaid.

Vrijwilligers helpen met beheer en onderhoud

Op landgoed De Slotplaats steekt een groep vrijwilligers wekelijks de handen uit de mouwen. Eén van hen is Sjirk van Gorkum. Hij woont vlakbij de Slotsingel. "Vier jaar geleden, in 2017, hielp ik voor het eerst mee. We herstelden destijds de laanbeplanting van de Slotsingel." Met een groepje van vijf tot zes collega's is hij sindsdien elke dinsdagochtend in het gebied te vinden. Talloze beheertaken pakken ze aan. "We onderhouden de paden, bestrijden de Amerikaanse vogelkers, ruimen bomen op, maaien met de bosmaaier, noem maar op. 's Ochtends haalt een van ons eerst de bus met gereedschap op. Tussen de middag schaften we in het bos." Het vrijwilligerswerk bevalt hem uitstekend. "Na mijn pensioen kwam ik thuis te zitten. Dat had ik snel gezien. Je wilt toch wat bij de kop hebben. Het is een uitermate leuke groep. We opereren grotendeels zelfsturend. Via onze app-groep bespreken we onderling de taken."

Erfgoedbeheer

Natuurmonumenten heeft de afgelopen jaren veel werk verzet om het cultureel erfgoed op het landgoed in oude glorie te herstellen. In 2001 werd de schans gerestaureerd en in 2004 het Koetshuis. Het landhuis is gerestaureerd in 2005/2006. In 2021 vond een kleine verbouwing plaats en werd het wederom als restaurant in gebruik genomen. De tuin is in 2006 opnieuw aangelegd, waarbij ook de Poppestien is gerestaureerd. Tevens zijn de Swarte Singel en de Witte Singel hersteld. In 2019 vond herstel van het Bos van Knoop plaats. Daarbij is de oude stervormige padenstructuur in het bos weer zichtbaar gemaakt. De paden zijn nu tevens toegankelijk voor mindervaliden.

1.7 Huidige samenwerking

Natuurmonumenten werkt op en rondom De Slotplaats met verschillende partijen samen.

Terreinbeheerders

Natuurmonumenten heeft nauwe contacten met de aangrenzende terreinbeheerders Staatsbosbeheer en It Fryske Gea.

Gemeente Opsterland

Samen met de gemeente Opsterland en Staatsbosbeheer is er een project gestart om de fietspaden op elkaar aan te sluiten en er zorg voor te dragen dat deze van goede kwaliteit zijn. Begin 2022 zal het fietspad op de Beakendyk vernieuwd worden zodat deze goed binnen de huidige normen van fietspaden zal passen.

Pachters

Er is een pachter van vier hectare grond met een pachtcontract voor 1 jaar. De grond bevindt zich naast het Koningsdiep en past goed in ontwikkelingsplannen die aan het Koningsdiep zijn gekoppeld. De pachter is hiervan op de hoogte

Bewoners van gebouwen

Sinds juni 2021 zijn Jouke Drijfhout en Mieke Rijnsbeek pachter van landhuis De Slotplaats. Ze zijn uitbater van het restaurant dat in het landhuis gevestigd is en bewoner van de woning boven het restaurant.

Natuierferiening Bakkefean

De Natuierferiening Bakkefean e.o. is een kleine actieve vereniging die de bescherming en ontwikkeling van natuur en landschap in en rond Bakkeveen als haar belangrijkste taak beschouwt. Daartoe onderhouden ze contact met natuurorganisaties, overheden, particuliere boseigenaren, belangengroeperingen en anderen. Zo praten en denken ze mee over bestemmingsplannen, het gemeentelijke bodembeleid en Natura 2000-gebieden. De vereniging helpt ook bij het beheren van vogelreservaten, het uitvoeren van inventarisaties van planten en dieren en het onderhouden van nestkasten.

Stichting Vieka

Sinds een aantal jaren werken we samen met Stichting Vieka. Vieka staat voor 'Voor Ieder Een Kans'. Het doel van Stichting Vieka is om mensen een zinvolle leer- en werkplek aan te bieden en waardoor eenieder op zijn eigen wijze kan participeren binnen de samenleving!

!

Claartje Slofstra, voorzitter Natuerferiening Bakkefean:

‘Betrek de omgeving bij het landgoed’

De Natuerferiening Bakkefean bekommert zich om de natuur in en rond het dorp. Voorzitter Claartje Slofstra roemt De Slotplaats. Het dorp is volgens haar aan het landgoed gehecht en voelt zich betrokken. ‘Het dorp kan zich opwinden als er iets gebeurt. Grootschalige bomenkap maakt de mensen ongerust.’

Bakkeveners koesteren landgoed De Slotplaats. “Mensen dragen het landgoed in hun hart. We zijn er reuze aan gehecht”, vertelt Slofstra. De sterke band maakt dat het dorp kritisch over de schouders van Natuurmonumenten meekijkt. Slofstra is te spreken over de beheerder. “We hopen dat Natuurmonumenten doorgaat met het behoud en herstel van de schoonheid van de waarden van het landgoed. Het recente herstel van de boomgaard met oude fruitrassen vind ik bijvoorbeeld geslaagd. Ook de slenken in het bos zijn prachtig.” De vereniging telt 170 leden – “Best veel voor zo’n klein dorp” – en is actief. “We onderhouden contacten met natuurbeheerders, praten mee met plannen van de gemeente, helpen bij inventarisaties en organiseren excursies, cursussen en natuurlessen op scholen.”

Weg der geleidelijkheid

De natuurvereniging steunt de ambitie van Natuurmonumenten om het productiebos om te vormen tot natuurbos. “We vinden het goed om in vakken met eenzijdig productiebos meer diversiteit aan te brengen. Maar kap niet hele vakken ineens, zoals in het verleden gebeurde. Het gaf een enorme verstoring van het bosleven. De zware machines maakten veel kapot.” Slofstra bepleit de weg der geleidelijkheid. Neem de tijd, adviseert ze, en laat het bos zoveel mogelijk met rust. Omvormen is volgens haar wenselijk, maar door gematigd en selectief uit te dunnen. Dan blijft het boscossysteem intact. “Ga bij het uitvoeren van een dunning secuur te werk. Onderzoek eerst goed wat er leeft en wat de gevolgen zijn. In de hoge douglassparren broeden bijvoorbeeld wespdiëven.”

Rust belangrijk

Rust in het bos vinden Bakkeveners belangrijk. Bezoekers van buiten zijn van harte welkom, maar Slofstra stelt namens het dorp: “Het landgoed is van Bakkeveen.” Het dorp is beducht voor ambities om veel meer bezoekers aan te trekken. “Massaliteit verstoort de huidige rustige sfeer in het bos. Laatst arriveerde daar een busje: een uitlaatservice met tien loslopende honden, die dwars door alles heen gingen rennen. Niet aan de lijn, en van de paden af. We willen graag bezoekers die oog hebben voor de natuur.”

Kennis uit de streek

Slofstra hoopt dat Natuurmonumenten zich inzet voor behoud van cultuurhistorische en landschapelijke elementen. “De rabatten in het bos, de plek waar het boswachtershuis stond, de Beakendyk, het oude kerkhofje: dit zijn voorbeelden van elementen die het landgoed bijzonder maken. In het landgoed is, sinds het wordt beheerd door Natuurmonumenten, meer gekapt en gewerkt dan daarvoor.” Goed beheer vraagt volgens haar hulp van lokale mensen. “Betrek mensen die binding hebben met het landgoed bij de plannen. In de streek zit zoveel kennis. Het zou goed zijn als Natuurmonumenten naast ecologische kennis ook meer kennis zou verzamelen over de geschiedenis van het landschap.” De Natuerferiening Bakkefean schuift geld bij Natuurmonumenten aan. “Onze relatie is momenteel goed. Dat is positief. Vorig jaar hebben vrijwilligers van ons de Slotsingel ingezaaid met een zaadmengsel voor schaduwminnende planten. Een mooie samenwerking.”

Kansen en knelpunten

In de afgelopen jaren is op landgoed De Slotplaats hard gewerkt aan het behouden en versterken van de natuur en de cultuurhistorie. Toch zijn er nog knelpunten die niet of deels zijn opgelost en kansen die we graag verzilveren. In dit hoofdstuk beschrijven we deze kansen en knelpunten.

Kritiek op bomenkap

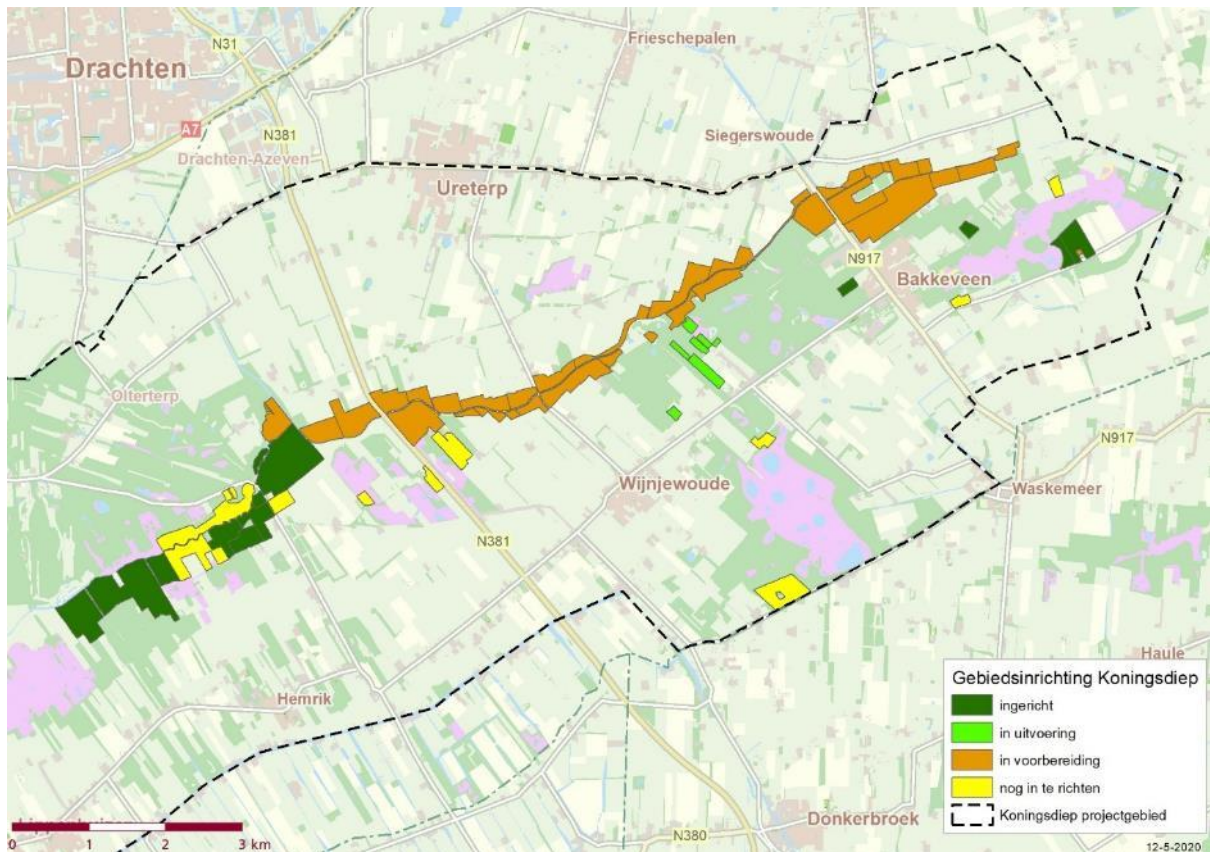
Inmiddels werken we op het landgoed al bijna twintig jaar aan het omvormen van het productiebos naar een inheems en gemengd natuurbos met veel structuurvariatie. Bij het omvormen hebben we meerdere keren delen met eentonig uitheems naaldhout gekapt om ruimte te maken voor een meer natuurlijk bos. Grootschalige bomenkap stuit echter op kritiek, zowel landelijk als lokaal in Bakkeveen. Landelijk besloot Natuurmonumenten in 2019 naar aanleiding van een maatschappelijke discussie over het kappen van bomen tot een ledenraadpleging. Bijna tienduizend leden vulden de enquête in. Bijna 80% vond het goed dat Natuurmonumenten open plekken maakt in soortenarme, voormalige productiebossen om de biodiversiteit te vergroten. Toch klonken er ook kritische noten. Naar aanleiding van de raadpleging is landelijk besloten om minder bomen te kappen en de maximale grootte van kapvlaktes te verkleinen.

Ook in de omgeving van het landgoed klinken kritische geluiden over bomenkap. In de enquête, uitgevoerd voor deze gebiedsvisie, vindt slechts 16% bij de mogelijke lijst van natuurmaatregelen de optie 'Meer diversiteit in leeftijden van het bos creëren door groepen bomen te kappen' aan. 19% is van mening dat we het bos met rust moeten laten omdat

het bos dan vanzelf natuurlijker wordt. De helft van de geënquêteerden vindt dat de ingrepen geleidelijk moeten worden doorgevoerd. Voor het meer geleidelijk omvormen van de bossen bestaat draagvlak in de streek. Kleinschalige en gefaseerde ingrepen hebben de voorkeur van de omgeving. Het sluit bovendien aan bij wetenschappelijke inzichten dat het ontwikkelen van een natuurbos een lange adem vraagt. In ons bosmaatregelenplan, dat loopt van 2018 tot 2026, gaan we uit van een halve eeuw om het bos om te vormen. Voor een bos is dit een relatief korte periode. Bossen ontwikkelen zich immers buitengewoon langzaam.

Te weinig dood hout

Al meer dan tien jaar constateren we dat in de bossen te weinig dood hout aanwezig is. In de meeste bostypen hangt ongeveer de helft van de biodiversiteit samen met aftakelende en dode bomen. Dood hout is daarmee van essentieel belang voor de biodiversiteit, met name dikke dode bomen. Onder dikke dode bomen worden bomen verstaan met een diameter dikker dan dertig centimeter. Voor natte bossen geldt een diameter dikker dan vijftien centimeter. Door meer dood hout te laten liggen kan het

Figuur 4: Gebiedsontwikkeling Koningsdiep (kaart provincie Fryslân, <https://www.fryslan.frl/koningsdiep>)

aandeel dood hout worden verhoogd. Op een beperkt aantal locaties kunnen bomen geringd worden zodat er meer staande dode bomen aanwezig zijn. We zien heel veel kansen voor het verhogen van het aandeel dood hout in het bos. Kansrijk is ook fracture pruning, waarbij bomen nabij paden op een zo natuurlijke wijze worden 'gesnoeid' door middel van het breken en scheuren van gevaarlijke takken. In plaats van te zagen, worden de takken afgebroken zoals bij een storm gebeurt. We zien dat bastkevers zorgen voor een hoger aandeel dood hout. Vooral de letterzetter tast veel fijnsparren aan. Deze natuurlijke zorgt voor een grotere biodiversiteit.

Matige kwaliteit bosbodem

Voor een natuurbodem is de bosbodem van essentieel belang. In de bosbodem zit een ongelofelijke grote hoeveelheid leven. Schimmels spelen er een belangrijke rol. Ze verbinden bomen en planten aan elkaar. Deze symbiose maakt het mogelijk dat voedingsstoffen gedeeld en verdeeld kunnen worden tussen de verschillende bomen en planten en zorgt voor een positieve ontwikkeling van het gehele ecosysteem.

De kwaliteit van de bosbodem op het landgoed baart zorgen. Door jarenlange stikstofdepositie, houtoogst en ontwatering is de bosbodem uit balans. Mineralen, zoals calcium, zijn afgenomen en nutriënten, zoals stikstof, flink toegenomen. Vooral maken we ons zorgen over de verzuring van de bodem. Dit kan leiden tot slechtere groeiomstandigheden van schimmels en bomen. We zien kansen om de bosbodem te laten onderzoeken en op basis hiervan ons te laten adviseren.

Gebiedsontwikkeling Koningsdiep en Re-giodeal Zuidoost Friesland

In het gebied rond de beek Koningsdiep, in de omgeving ook wel bekend als Keningsdijp, Boarn of Alddijp, vindt een gebiedsinrichting plaats. Het gebiedsontwikkelingsproject biedt grote kansen voor landgoed De Slotplaats. Natuurmonumenten is betrokken bij de planvorming en voorbereiding van het gebied rondom Bakkeveen. In de gebiedsontwikkeling Koningsdiep wordt 350 hectare nieuwe natuur (Natuurnetwerk Nederland) rondom de Koningsdiep gerealiseerd waarbij het water van de beek meer ruimte krijgt. Dit resulteert in meer biodiversiteit en een klimaatbestendig beekdal. De recreatieve

Loopbrug over Lytse Slenk

routestructuur wordt verbeterd en er worden vormen van natuurinclusieve landbouw ontwikkeld. In dit project werkt de provincie samen met de gebiedscommissie Koningsdiep, Wetterskip Fryslân, gemeente Opsterland, LTO, Staatsbosbeheer, It Fryske Gea en Natuurmonumenten.

Binnen de Regio Deal Zuidoost Friesland worden verschillende projecten, die zijn opgenomen in de Watergebiedsplan Bakkeveen Oost en de gebiedsontwikkeling Koningsdiep, gerealiseerd. Zo is in 2020 zeventien hectare natuur ingericht nabij het Oude Bosch, wordt rond 2022/2023 een faunapassage bij de Bakkefeanster Feart aangelegd en het recreatief fietspadennetwerk in en rondom het beekdal verbeterd. Ook is een proefpilot rond natuurinclusieve landbouw in ontwikkeling.

In 2020 is in het kader van de gebiedsontwikkeling Koningsdiep een grasland op De Slotplaats ingericht. Om verdroging van de natuur te voorkomen is de waterhuishouding verbeterd. Enkele sloten zijn minder diep gemaakt of gedempt. Duikers en stuwtes zorgen ervoor dat het hogere waterpeil in te regelen is. Verder is een natuurlijke laagte/ven hersteld, waar weer water kan worden opgevangen en

vastgehouden. Het omliggende grasland kan zich hierdoor ontwikkelen als een vochtig kruidenrijk hooiland.

Beperkte bloemrijkdom

De graslanden van landgoed De Slotplaats hebben als beheerdoel een kruidenrijk grasland. De bloemrijkdom is echter niet op alle percelen naar wens. Hiervoor zijn de graslanden te verzuurd en voedselrijk. De beperkte bloemrijkdom heeft grote invloed op de aantallen insecten die weer belangrijk zijn voor vleermuizen en vogels. De enquête geeft aan dat de omgeving het verhogen van de bloemrijkdom toejuicht. Meer bloemen realiseren kan op meerdere manieren. Ten eerste is een uitgekiend maai-beheer noodzakelijk. Daarnaast kunnen we actief bloemrijk zaadhooi verspreiden, stinsenplanten aanplanten en de ruimte rondom de dobbes vergroten, zodat er meer heide kan gaan groeien. Tenslotte is het van belang dat meer bloemrijkdom wordt gecreëerd rondom de natuurgebieden. In de bermen, langs watergangen, op landbouwpercelen en in tuinen.

Bossen en dobbes te droog

Rond 2003 namen we maatregelen om water vast te houden op het landgoed. Dit heeft geresulteerd in het versterken van de natte en vochtige habitats in en bij de dobbes. Afdoende blijken de hydrologische maatregelen echter niet. Nog altijd stroomt te veel water via waterlopen en de bodem rechtstreeks de bossen uit. Vooral 's zomers staat de waterstand erg laag. Klimaatverandering vergroot de kans op droogte met alle negatieve gevolgen van dien. Extreme droogte kan leiden tot boomsterfte, onder meer van beuken en fijnsparren. De enquête wijst uit dat de omgeving het vasthouden van water toejuicht.

We zien kansen om de waterhuishouding verder te optimaliseren. Dat kan onder meer door op hoge delen watergangen te dempen en ondieper te maken. De waterstanden in de slenken en dobbes kunnen omhoog in combinatie met het ruimer vrijzetten van de vennen. Door het omvormen van het bos neemt het aandeel uitheems naaldhout af. Daardoor neemt de verdamping af, waardoor het bos meer water vasthoudt.

Grotere open plekken met dobbes

Veel natuurwaarden zijn gerelateerd aan de dobbes. Dit zijn doorgaans zeldzame en bedreigde soorten. Daarnaast vormen de dobbes open plekken in het bos waar veel bos- en bosrandsoorten van profiteren. Zo komen de vleermuizen er graag om op insecten te jagen. Er liggen zeven dobbes en twee slenken. Door deze dobbes en slenken meer ruimte te geven en te verbinden krijgen bedreigde soorten kansen. Denk hierbij aan levendbarende hagedis, adder, laatvlieger, rosse vleermuis, gekraagde roodstaart, geelgors, dodaars, en noordse glazenmaker, gevlekte witsnuitlibel, noordse winterjuffer, maanwaterjuffer, venglazenmaker en venwitsnuitlibel. Misschien op termijn zelfs voor de gladde slang.

Natuurkwaliteit landelijk gebied onder druk

Op het platteland neemt de biodiversiteit af. Veel bloemsoorten, vogels en insecten zijn verdwenen. Onderzoek in Duitsland - met vergelijkbare omstandigheden als in Nederland - heeft een afname van driekwart van de biomassa aan insecten aangetoond ten opzichte van 1989. Nagenoeg alle

insecteneters zitten hierdoor zwaar in de verdrukking. Veldleeuweriken zijn met maar liefst 85 procent afgenomen.

Naast de teruggang van de biodiversiteit kampt ons land met een verschraving van ons landschap. Houtwallen en -singels zijn opgeruimd, sloten en greppels gedempt en de waterstand is sterk verlaagd. Over de natuurgebieden ligt een deken van schadelijke stoffen uit de industrie en landbouw. Door samen te werken met omliggende boeren, waterschappen, gemeente en particulieren en deze te stimuleren natuurmaatregelen te nemen kan de natuurwaarde op en rondom landgoed De Slotplaats worden vergroot.

Natuur te versnipperd

Ook al is met de aankoop in 1997 versnippering van het landgoed voorkomen, toch ligt De Slotplaats nog te geïsoleerd in het landschap. De natuurgebieden, ook De Slotplaats, bestaan als natuureilanden in een verder agrarisch landschap. We zien knelpunten doordat de gebieden niet goed zijn verbonden. Zo kunnen bijvoorbeeld gladde slangen en adders zich niet of nauwelijks verplaatsen. Dassen en otters moeten vrijwel dagelijks gevaarlijke wegen passeren. We zien kansen voor nieuwe ecologische verbindingen van en naar De Slotplaats. In eerste instantie door de inrichting van het Natuur Netwerk Nederland in het beekdal van het Koningsdiep. Dit zal zorgen voor een betere ecologische verbinding van natte gebieden. Ook voor nieuwe ecologische verbindingen naar de Duurswouder heide en Bakkeveenster duinen zien we kansen.

Draagvlak in de streek

Draagvlak is essentieel voor ons werk. Natuurmonumenten is een vereniging, een beweging van mensen met hart voor de natuur. Uit de enquête komt een grote betrokkenheid van de omgeving bij het landgoed naar voren. We kregen veel suggesties, waaruit blijkt dat men betrokken wil worden bij ontwikkelingen op het landgoed. We zien kansen voor het organiseren van meer activiteiten en excursies door het werven en breder inzetten van zelfstandige vrijwilligers en het opzetten van een klankbordgroep voor het wel en wee van De Slotplaats. De enquête levert een grote groep mensen op die mee willen denken over het thema 'loslopende honden'.

Zorgen over rust op landgoed

Het landgoed De Slotplaats is in trek. De afgelopen jaren nemen de bezoekersaantallen – mede door de coronamaatregelen en de opening van de vernieuwde horecagelegenheid – toe. Het grotere aantal bezoekers heeft onherroepelijk impact op de rust, zowel voor andere bezoekers als voor de dieren die er leven. Onder meer reeën, dassen, otters, vossen en boommarters hebben baat bij rust. Uit de enquête komt een zorg over de rust naar voren. Veel mensen maken zich zorgen over de rust in het gebied. Daar tegenover zijn er wensen voor meer avontuurlijke paadjes, mountainbikepaden, evenementen en activiteiten in het gebied. We zien hier kansen voor een recreatieve zoning, met een recreatieluwe zone en een intensieve gebruikerszone.

Loslopende honden

De enquête wijst uit dat loslopende honden een ergenis vormen voor veel bezoekers. Ook dieren, vooral reeën, ondervinden hinder van verstoring door honden. Aan de andere kant komen er veel mensen genieten van de natuur met hun trouwe viervoeter. Buiten het hondenlosloopgebied zijn honden toegestaan, maar wel aangeliind. Dit aanlijnen gebeurt lang niet altijd. Op de vraag in de enquête wat we zouden moeten doen om deze ergenis te beperken zijn de meningen verdeeld: 28% vindt dat we vaker toezicht moeten organiseren, 25% vindt dat we het losloopgebied moeten beperken en 15% vindt het prima zo of dat er zelfs meer ruimte moet komen voor loslopende honden. Het is

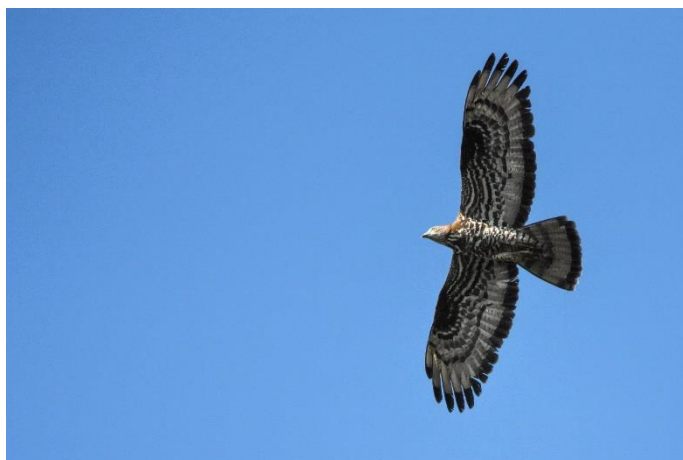
een dilemma waar de meningen over zijn verdeeld. In de enquête geven meerdere respondenten aan dat ze mee willen denken over een plan voor loslopende honden. We zien kansen om dit samen met de omgeving op te pakken.

Onvoldoende parkeergelegenheid

De bezoekersaantallen op De Slotplaats nemen de laatste jaren toe en zullen naar verwachting in de toekomst verder groeien. De huidige parkeerplaats is voor werkdagen groot genoeg. In de weekenden, vakanties en op feestdagen kan er echter niet meer mee worden volstaan. Veel mensen parkeren dan in de berm en langs de weg. Dit is een ergenis voor zowel de bezoekers als de omringende bewoners en levert bovendien gevaarlijke situaties op.

Samenwerking horecaondernemers

Het karakteristieke landhuis in combinatie met de huidige, hoogstaande horecagelegenheid verhoogt de belevingswaarde van landgoed De Slotplaats en biedt talloze mogelijkheden tot meer zichtbaarheid voor Natuurmonumenten bij de bezoekers van dit gebied, voor het organiseren van gezamenlijke activiteiten en evenementen, het vergroten van de ledenwerving en het versterken van de beweging. Het geeft kansen om ons nóg meer te verbinden met de streek en andersom gasten van de horeca met het landgoed en met Natuurmonumenten.

Wespendief

Binne Brouwer, eigenaar van Vieka:

'Dankzij Vieka een beter landgoedbeheer'

Denneboompjes trekken, padenonderhoud, grasmaaien: doordeweeks werkt een ploeg van zo'n zes mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt op landgoed De Slotplaats. 'Ze helpen het landgoed beheren', vertelt Binne Brouwer, eigenaar van Vieka.

Dat landgoed De Slotplaats er piekfijn bijligt, is mede te danken aan de werkploeg van Vieka. Brouwer biedt mensen met een beperking een 'normale' werkomgeving. In 2017 sloot hij een samenwerkingsovereenkomst met Natuurmonumenten. De organisaties helpen elkaar. "Natuurmonumenten heeft veel werkzaamheden die passen bij mijn doelgroep", legt hij uit. Drie dagen in de week is op het landgoed een groep van vijf tot zes mensen actief. De ploeg verzet bergen werk: van het maaien van gras tot het opruimen van stormschade, van het verwijderen van opslag tot het schoonmaken van bruggen, borden en hekjes. "In de praktijk blijkt dat ze veel werkzaamheden aankunnen die anders blijven liggen."

Positieve werking

De ploeg verhoogt het onderhoudsniveau van het landgoed. "Met elkaar kunnen we meer doen dan alleen met vrijwilligers. Neem het verwijderen van Amerikaanse vogelkers, een invasieve exoot. Samen kunnen we de vogelkers beter indammen." De ploeg van Vieka bestaat uit uiteenlopende deelnemers: sommigen krijgen een zinvolle dagbesteding, anderen doen werkervaring op in een leerwerktraject. "Zij stromen mogelijk door naar een betaalde baan."

Fijne werkomgeving

Brouwer's ploeg vaart wel bij het werk op het landgoed. Buiten bezig zijn heeft op hen een positieve uitwerking. "Ze vinden het echt een fijne omgeving om in te werken. Met heel gevarieerd werk. Anders zitten ze binnen bij een sociale werkplaats of schouwen ze de hele dag in het gemeentelijk groen." De

ploeg voelt zich na verloop van tijd betrokken bij het landgoed. "Ze maken geregeld een praatje met bezoekers. Het zijn echte ambassadeurs van De Slotplaats. Eén van de jongens, die nu op andere locaties werkt, zei laatst dat hij deze plek mist."

Aannemersbedrijf

Met een aantal opgaven uit deze gebiedsvisie is Brouwer's ploeg al aan de slag. Als voorbeeld noemt hij de Beakendyk. "Vooruitlopend op de plannen om de beukenlaan en de handelsroute uit te lichten, hebben we er al naaldhout verwijderd. Bij de Grote Slenk, een deel waar Natuurmonumenten heide wil realiseren, werken we aan het verwijderen van opslag." Naast Stichting Vieka runt Brouwer sinds kort ook Vieka groen, een aannemersbedrijf in de groenvoorziening. Daar werken ook mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt, maar dan in loondienst. "Onze samenwerking met Natuurmonumenten heeft al geleid tot enkele betaalde opdrachten. Daardoor krijgt deze groep meer kansen. Mensen uit de dagbesteding zijn zo doorgeschoven naar betaald werk."

Samenwerking uitbouwen

Brouwer wil de succesvolle samenwerking op De Slotplaats graag uitbouwen. Van drie dagen in de week naar bijvoorbeeld vier of vijf dagen. Een grotere ploeg wil hij niet. "Voor een optimale begeleiding kiezen we bewust voor kleine ploegen." Zelf is hij geregeld op het landgoed te vinden. Meestal voor werk, maar ook voor een recreatieve wandeling. Een mooie plek vindt hij het, met als enige na-deel: het is rechttoe rechtaan. "Wat nog ontbreekt zijn kronkelpaden om het bos te ontdekken."

Toekomstvisie landgoed De Slotplaats

Een goed beheerder van cultureel erfgoed en natuur, dat is de ambitie waar we de komende periode voor staan. Het cultureel erfgoed op het landgoed kreeg de afgelopen periode een forse kwaliteitsimpuls. De komende periode focussen we vooral op het verhogen van de biodiversiteit. In dit hoofdstuk staat beschreven hoe we de toekomstige ontwikkeling van landgoed De Slotplaats zien en met welke speerpunten we concreet aan de slag gaan.

In 2022 is het 25 jaar geleden dat we landgoed De Slotplaats dankzij een gulle gift van onze leden konden aankopen. Op het landgoed beschermen en beheren we sindsdien de natuur, het landschap en het cultureel erfgoed. Landgoed De Slotplaats is voor ons de ontmoetingsplek in Friesland om bezoekers te ontvangen.

Veel werk verzet

In 2022 vieren we een jubileum. We zijn dan 25 jaar eigenaar van landgoed De Slotplaats. In een kwart eeuw is veel werk verzet. De meeste cultuurhistorische objecten zijn inmiddels gerestaureerd. Denk aan het landhuis, het koetshuis, de Sterrenschans, de Poppestien, de historische tuin, de singels en het Bos van Knoop. De bossen op het landgoed komen door onze maatregelen weer tot leven. Delen van het monotone productiebos worden langzaam maar zeker omgevormd tot natuurbos. Met meer variatie, inheemse boomsoorten en ondergroei. Ook herstelden we twee slenken en een aantal dobbes. Ze vormen nu fraaie open plekken in het bos. In het water groeit veenpluis, aan de oevers dopheide en zonnedauw. Hier leven nog adders, hagedissen en bijzondere vlinders en libellen.

Cultuurhistorie, natuur en beleving

De komende periode maken we landgoed De Slotplaats nog mooier en aangenamer om te verblijven. Het landgoed biedt volop ruimte voor cultuurhistorie, natuur en recreatie. Deze drie aspecten staan op het landgoed op gelijke voet. Om de natuur en cultuur op het landgoed te verbeteren en het landgoed beter beleefbaar te maken, gaan we de komende periode met de volgende negen speerpunten aan de slag:

- 1 DÉ ONTMOETINGSPLEK IN FRIESLAND
- 2 CULTUURHISTORIE MEER ZICHTBAAR MAKEN
- 3 RUIMTE VOOR RECREATIE EN NATUUR
- 4 GELEIDELIJKE BOSOMVORMING
- 5 MEER WATER VASTHOUDEN
- 6 BOSBEEK EN MOERASBOS
- 7 MEER HEIDE ROND DOBBES EN SLENKEN
- 8 INSECTEN HEBBEN HULP NODIG
- 9 HET LANDGOED VERBINDEN

Bezoekers genieten van het landgoed

Speerpunt 1

Dé ontmoetingsplek in Friesland

De Slotplaats is voor ons dé ontmoetingsplek in Friesland. Een gebied waar we bezoekers van harte welkom heten. Van excursies tot waardevolle natuur en cultuur, van een biologische lunch of diner met streekproducten tot onze Speelnatuur van OERRR: op De Slotplaats valt veel te zien en te beleven.

Landgoed De Slotplaats is in trek bij Bakkeveners en recreanten van elders. We willen dat **bezoekers van het landgoed genieten** en er zich laten verwonderen en inspireren. Natuur en cultuur zijn belangrijk voor mensen. Om te recreëren, te bewegen en te ontstressen. Op het landgoed zorgen we voor **kwalitatief hoogwaardige recreatievoorzieningen**, zoals wandelpaden, uitkijkpunten en informatiepanelen.

We maken het **landgoed aantrekkelijker voor bezoekers**. Zo krijgt het **fietspad langs de Beakendyk** een opknabbeurt in het kader van de gebiedsontwikkeling Koningsdiep. Het nu nog bobbelige fietspad wordt vervangen door een betonpad. Dit pakken we samen op met de gemeente

Opsterland, Staatsbosbeheer en de provincie Fryslân. Gezamenlijk verbeteren we het hele fietspadennetwerk in en rondom het beekdal. Ook gaan we verkennen of we een uitkijkpunt bij de Beakendyk kunnen realiseren. Vanaf het uitkijkpunt kijken bezoekers over het Koningsdiepdal.

Een paar jaar geleden is de Speelnatuur van OERRR geopend op landgoed De Slotplaats. We willen **de Speelnatuur van OERRR optimaliseren** zodat het nog meer gezinnen met jonge kinderen naar De Slotplaats trekt. Tevens biedt de Speelnatuur de potentie om samen te werken met scholen en buitenschoolse opvang in de buurt.

De huidige paden op het landgoed zijn veelal recht-toe rechtaan. In het bos maken we ruimte voor een struinp pad. Het **struinp pad kronkelt avontuurlijk door het bos en over de rabatten** waardoor de wandelaar de kans krijgt om het bos beter te ontdekken en elementen als de rabatten van dichtbij te bewonderen.

Vanwege de drukte **breiden we het aantal parkeerplaatsen uit**. Aan de andere zijde van het landhuis komt een extra parkeerplaats voor veertig

auto's. Het parkeerterrein blijft groen door het gebruik van betonblokken waar gras doorheen groeit. De routing rondom het restaurant wordt hierop aangepast.

Een nóg fraaier landgoed bereiken we niet alleen. Daarvoor **moeten we de handen ineenslaan**. Met de Bakkeveners, onze directe burens, de uitbaters van De Slotplaats, vrijwilligers, bezoekers, gemeente, ondernemers in de buurt, noem maar op. Mèt elkaar willen we De Slotplaats – en de omgeving – aantrekkelijker maken en de beweging versterken. Zodat er meer natuur en biodiversiteit komt en meer mensen zie zich met tijd, stem of geld inzetten voor de natuur.

Landgoed De Slotplaats vormt al een sleutelplek voor een grote groep mensen. We willen de **omgeving nadrukkelijker betrekken** bij De Slotplaats. Om geluiden uit de streek op te vangen en plannen te bespreken en te initiëren, stellen we een **nieuwe gebiedsgroep** samen. In deze groep zitten

betrokkenen en geïnteresseerden. De gebiedsgroep komt eens per jaar bij elkaar. Onze Ledencommissie Friesland van Natuurmonumenten neemt de organisatie van de gebiedsgroep voor haar rekening.

We willen een grotere groep vrijwilligers bij het gebied betrekken. In de enquête geeft een grote groep aan zich als vrijwilliger in te willen zetten. Er wordt een **nieuwe groep promotievrijwilligers opgezet**. Deze groep houdt zich bezig met activiteiten, ledenwerving, scholenprogramma's en promotie. Het team is wekelijks op De Slotplaats aanwezig en **treedt er op als gastheer/gastvrouw**. Ze informeren bezoekers over het gebied, vertellen natuur- en cultuurverhalen over het gebied en wijzen op de beleefmogelijkheden, op activiteiten en de Speelnatuur van OERRR. Ze volgen de ledenwerftraining 'De natuur kan het niet vragen' en worden gecoacht door de boswachter communicatie en beleven met als doel mensen te wijzen op het lidmaatschap van Natuurmonumenten en OERRR. De groep functioneert grotendeels zelfstandig. Ze zullen activiteiten

Excursie op het landgoed

niet alleen bemensen en begeleiden, maar ook zelf organiseren.

De nieuwe uitbaters van De Slotplaats zijn enthousiast en zitten vol ideeën om nieuwe activiteiten te ontwikkelen. We willen de samenwerking met hen intensiveren en De Slotplaats nadrukkelijker op de kaart zetten. Met de vrijwilligers en de uitbaters stellen we een **jaarlijks activiteiten- en ledenwerfplan** op. Met dit plan **vergroten we de zichtbaarheid van Natuurmonumenten, OERRR en het restaurant, trekken we meer verschillende soorten bezoekers naar het landgoed en verbinden we hen aan Natuurmonumenten**. Ook bieden we gezamenlijke arrangementen aan, iets wat mogelijk anderszins in combinatie kan met ander aanbod in het dorp.

Voor wat betreft de **samenwerking met het dorp en omliggende (recreatie)ondernemers** zijn er voldoende mogelijkheden. Zo geeft onze directe buur, camping De Wâldsang, aan meer samen met Natuurmonumenten te willen samenwerken. Samen kijken we hoe we de gasten van de camping beter kunnen informeren over de activiteiten op het

landgoed en ze meer aan De Slotplaats en aan Natuurmonumenten kunnen verbinden. Tevens willen we verkennen of we hiervoor de Natuurmonumenten-waardebon in kunnen zetten.

Speerpunt 2 Cultuurhistorie meer zichtbaar maken

Landgoed De Slotplaats draagt de sporen van een rijke eeuwenlange historie. Het landhuis, de Beakendyk, de Sterrenschans, het bos van Knoop, de Burmania-zuil, de oude fruitrassen, het productiebos met rabatten: al deze **cultuurhistorische en landschappelijke elementen** maken het landgoed karakteristiek en bijzonder. We willen de **elementen zichtbaar maken en houden**.

De komende periode staat **herstel van de Beakendyk** op het programma, de oude handelsroute die door het landgoed loopt. Deze route willen we **meer zichtbaar maken** in het landschap. Net als

Beakendyk meer zichtbaar maken

Figuur 5: Natuurlijk bos en cultuurrijk bos

vroeger, toen de grote bomen bakens vormden in het verder open en weidse landschap. De Beakendyk maken we onder meer zichtbaar door het verwijderen van opslag van struweel en jonge naadbomen. Hierdoor krijgen de solitaire beuken meer ruimte en staan ze prominenter in het zicht. Daarnaast gaan we ook open plekken maken waarin we weer nieuwe karakteristieke beuken gaan planten. Zodat die zich de komende honderden jaren kunnen ontwikkelen als imposante woudreuzen.

Nieuw in deze gebiedsvisie is de constatering dat ook productiebossen behoren tot ons cultuurhistorisch erfgoed. Een productiebos vertelt het verhaal van de bosbouw op het landgoed. In het bos tussen de Beakendyk, de Foarwurker Wei en de Witte Singel **behouden we de cultuurhistorische waarden**. Zo blijft de padenstructuur bewaard, net als de rabatten in het bos. Het omvormen van de bospercelen met productiebossen, zoals fijnspar, japanse larch en douglas, laten we hier achterwege. Het cultuurrijk boslandschap staat aangegeven op figuur 5.

We zetten ons in om de schat aan **historische verhalen met de bezoekers te delen**, waar dit kan

samen met de historische vereniging van Bakkeveen. Dit doen we door het aanbieden van (thema)excursies, een gethematiseerde wandelroute met achtergrondinformatie (aangeboden via een papieren routekaart zowel als digitaal via de route app), een kinder- en/of gezinsspeurtocht en informatievoorziening door middel van handwijzers en bebording, zowel op het landgoed als in en bij het restaurant.

Voor De Slotplaats strekt zich de Slotsingel uit, gericht op de Martinitoren van Groningen. In 2015 konden we dankzij een crowdfunding een deel van de Slotsingel aankopen en opknappen. Onze wens is om in de komende periode ook het **resterende deel van de Slotsingel te verwerven** en te beschermen.

Speerpunt 3 Ruimte voor recreatie en natuur

De bezoekersdruk op het landgoed neemt toe. Bezoekers zijn uiteraard van harte welkom, maar tegelijkertijd zien we **rust als een belangrijke kernwaarde**. We willen de rust bewaren. Rust voor

Figuur 6: recreatieve zonerings met drie zones

andere bezoekers, die er onbekommerd willen wandelen, en rust voor de dieren die er leven. Rust is voor broedvogels, reeën en andere dieren van cruciaal belang. Vooral reeën zijn gevoelig voor verstoring, die onder meer door loslopende honden wordt veroorzaakt. Voor een goede balans tussen recreatie en rust kiezen we voor een heldere **recreatieve zonerings** met drie zones: de intensieve gebruikerszone, de extensieve gebruikerszone en het rustgebied.

In de **intensieve gebruikerszone** is veel recreatie mogelijk. Hierheen leiden we het gros van bezoekers. Figuur 6 toont de intensieve zone tussen de Beakendyk, Foarwurker Wei en de Witte Singel. In deze zone **faciliteren we bezoekers met tal van voorzieningen**, zoals Speelnatuur van OERRR, een hondenlosloopgebied, een hoge dichtheid aan paden, enkele struipaadjes, horeca, activiteiten en evenementen. De georganiseerde evenementen richten zich op natuur, jeugdeducatie en lokaal, biologisch en plantaardig voedsel.

Rust- en stiltezoekers kunnen beter verderop op het landgoed gaan wandelen en fietsen. Uiteraard in

kleine aantallen en zonder loslopende honden, om de natuur niet te verstoren. Daar ligt namelijk de **extensieve gebruikerszone**. In deze zone ten zuidwesten van de Beakendyk en ten noorden van de Witte Singel krijgen **rust en de natuur de voorrang**. In deze rustige zone liggen enkele wandel- en fietspaden, maar is de padenstructuur veel minder uitgebreid dan in de recreatieve gebruikerszone.

Het **rustgebied** reserveren we puur voor de natuur. Daar krijgen vogels en dieren de ruimte om ongestoord te verblijven. In deze rustgebieden verwijderen we alle aanwezige recreatieve voorzieningen, ook de huidige wandelpaden. Drie wandelpaden sluiten we hierom af. In de plaats daarvan leggen we in de intensieve gebruikerszone een nieuw struinp pad aan (zie speerpunt 1).

Ook voor **honden kiezen we voor een zonerings**. Nergens op het landgoed mogen honden loslopen, alleen in het **aangewezen hondenlosloopgebied**. Het losloopgebied ligt nu zodanig dat rustzoekers dwars door het gebied moeten lopen op weg naar de extensieve gebruikerszone. Dit is verre van ideaal, aangezien bezoekers zich kunnen storen aan

loslopende honden. In de enquête geven mensen aan zich te ergeren aan loslopende honden. We willen het onderwerp loslopende honden **nadrukkelijk samen met de streek oppakken**. In de enquête geven meerdere respondenten aan dat ze graag willen meewerken aan een plan voor hondenbezitters.

Op De Slotplaats leggen we **geen mountainbikeroutes** aan. De enquête geeft aan dat de behoefte aan dergelijke routes laag is. Tegen mountainbikers op de huidige wandel- of ruiterspaden treden we harder op.

Speerpunt 4 Geleidelijke bosomvorming

De eenzijdige productiebossen op het landgoed, ooit aangeplant voor de houtproductie, **vormen we deels om tot een meer natuurlijk bos**. In de productievakken groeit vaak één boomsoort van dezelfde leeftijd, zonder ondergroei van struiken. In de donkere bossen raakt nauwelijks zonlicht de bosbodem. De **natuurwaarde is er gering**. Al twintig jaar werken we op het landgoed aan bosvorming. Met een zogenaamde mozaïekkap en dunning verminderden we tot dusver gefaseerd gebiedsvreemde naaldhout uit het bos. Daarbij zijn in het verleden enkele keren bomen gekapt, waarbij de bomen zijn afgevoerd.

Een kleine 30% van het bos bestaat nog uit monoculturen van uitheemse naaldbomen. Ook ruim 30% bestaat uit het gewenste gemengde inheemse bos. We zijn er dus nog niet. De komende periode kiezen we nadrukkelijk voor een meer **geleidelijke bosomvorming**. Kappen en afvoeren van het hout doen we voortaan niet meer voor het omvormen van de bossen. Enerzijds omdat het ontwikkelen van een vitale bodembodem en een robuust natuurbos een lange adem vergt, anderzijds omdat draagvlak ontbreekt voor grootschalige bomenkap. In ons huidige bosmaatregelenplan, dat loopt van 2018 tot 2026, gingen we nog uit van een halve eeuw om het bos om te vormen. Voor een bos is dit een relatief korte periode. Bossen ontwikkelen zich buitengewoon langzaam. Daarom **nemen we de tijd en grijpen we minder in**. Volgens het bosmaatregelenplan

moet tegen het einde van deze gebiedsvisie, in 2040, zestig hectare productiebos zijn omgevormd naar een natuurlijk inheems gemengd bos. Dit tempo halveren we, waardoor de lat in 2040 ligt op dertig hectare natuurbos met inheemse soorten.

Paddenstoelen op dood hout

Het **westelijk en noordelijk deel** van het bos – ten zuidwesten van de Beakendyk en ten noorden van de Witte Singel – **vormen we volledig om tot een overwegend inheems en gemengd bos**, zie Figuur 5. We helpen de natuur een handje, maar daarbij gaan we **niet rigoureus te werk**. Bij voorkeur zagen we geen bomen om en voeren we ze af, maar **ringen we selectief bomen in het bos**. De bomen sterven vervolgens langzaam af. Op deze wijze realiseren we **meer dood hout in het bos** en krijgen de zogenaamde natuurbomen meer kans zich verder te ontwikkelen. Natuurbomen, ook wel toekomstbomen genoemd, zijn bomen die afwijken door de vorm, ouderdom of soort. Het zijn bijvoorbeeld potentiële nestbomen voor de wespendifie; bomen met dichte kronen, met vorken of met scheve en afgebroken toppen. Daarnaast zijn het schaarse inheemse soorten en bomen met holtes natuurbomen.

Ringen vereist maatwerk. We ringen de concurrenten van zogenaamde toekomstbomen die we willen helpen. Dan ringen we bijvoorbeeld de uitheemse douglassparren of sitkasparren die tussen de inheemse eiken, grove dennen of fijnspar staan. Daarnaast ringen we groepen bomen van één tot twee boomlengtes. Op de open plekken die daarna langzaam ontstaan, krijgt een nieuwe generatie bomen de kans. Op deze open plekken verwijderen we de jonge bomen van uitheemse soorten, zoals

Omvormen naar een natuurlijk bos

Japanse Larix, douglas en Amerikaanse vogelkers. Doen we dat niet, dan ontstaat snel een nieuw bos van uitheemse soorten. Op de lange duur willen we op deze wijze een natuurbos realiseren dat voor minimaal 90% bestaat uit inheemse soorten. Met talloze boomsoorten, van verschillende leeftijden, veel ondergroei en volop dood hout. Omgevallen bomen laten we liggen. We streven op den duur naar twaalf dikke dode bomen per hectare. Naast ringen gaan we **ook actief bomen omdrukken of omlieren**. Hiermee bootsen we stormschade na. Op het dode hout leven paddenstoelen, onder andere vleermuizen maken gebruik van de holten.

Niet overal op het landgoed vormen we het bos om. Het productiebos hoort van oudsher bij het landgoed. Vanwege de **cultuurhistorische en landschappelijke waarde** laten we het productiebos in het oostelijke deel – op Figuur 5 het ‘cultuurrijk bosgebied’ achter het landhuis – grotendeels ongemoeid. Een productiebos herbergt immers tevens specifieke natuurwaarden. Zo leven er bepaalde soorten vogels en paddenstoelen. In het bos tussen de Beakendyk, de Foarwurker Wei en de Witte Singel **behouden we de cultuurhistorische waarden**. Zo blijft er de padenstructuur bewaard, net als de

rabatten. We ondernemen geen actie om het productiebos actief te behouden door nieuwe bomen aan te planten of rabatten te herstellen. Het ‘niets doen’ zal op de lange duur onherroepelijk leiden tot een meer natuurlijk bos. Omgewaaide bomen in het productiebos laten we liggen. In dit bosgedeelte ligt het aandeel dood hout met negen dode bomen per hectare lager dan in het natuurbos. In de productiebossen is meer ruimte voor uitheemse soorten, namelijk ongeveer 20%.

Waar door omvallende bomen de **veiligheid van bezoekers** in het geding is, grijpen we in. Veiligheid staat altijd voorop. We zijn immers verantwoordelijk voor de veiligheid op wegen en paden. Jaarlijks voeren we systematische boomcontroles uit om te controleren of bomen en takken gezond zijn. Vormen takken of bomen een risico voor voorbijgangers, dan verwijderen we ze. Dit doen we met **fracture pruning**, een snoeitechniek waarbij we takken niet afzagen, maar ze afscheuren. Met deze techniek bootsen we natuurlijke processen zoveel mogelijk na.

De kwaliteit van de bosbodem op het landgoed baart zorgen. De komende periode laten we de

kwaliteit van de bosbodem onderzoeken. Het onderzoek moet leiden tot concrete adviezen om de kwaliteit te verbeteren.

In het bos **wijzen we ruim 50 hectare bos aan als faunareservaat.** Dit zijn stukken bos waar we de komende periode niet gaan kappen, tenzij het wenselijk is voor roofvogels. Ook de reeds aangewezen vleermuisreservaten en paddenstoelenreservaat blijven van kracht. Ook hier geldt een niets-doen-beheer. De reservaten zijn weergegeven in bijlage 17.

Speerpunt 5

Meer water vasthouden

Voor een natuurbos is landgoed De Slotplaats op het ogenblik te droog, vooral 's zomers. Veel uitheemse boomsoorten houden niet van veel water. De productiebossen werden dan ook stevig ontwaterd met sloten en rabatten. Inheemse bomen lijden onder de huidige droogte. Om verdroging tegen te gaan, willen we meer **regenwater in de bosbodem en de dobbes vasthouden.** Een vochtige bosbodem voorkomt boomsterfte bij droge zomers. Het maakt het bos robuuster en klimaatbestendiger.

Op het ogenblik stroomt het meeste regenwater via rabatten, watergangen en bodem onbelemmerd het bos uit. Op het landgoed liggen drie watersystemen die het water naar het beekdal voeren. De twee westelijke **watersystemen gaan we anders inrichten**, zodat de dobbes meer water gaan bevatten en het grondwaterpeil in het bos hoger komt te liggen. Het vernatten maakt dat we in de buurt van de dobbes enkele wandelpaden moeten afsluiten of verleggen. De paden komen anders in het najaar en 's winters onder water te staan. Om de ontwatering in de natuurbossen af te remmen, grijpen we enkele kansen om de rabatten te verwijderen of af te dammen. De maatregelen staan aangegeven in bijlage 13.

Speerpunt 6

Bosbeek en moerasbos

Op meerdere plekken langs het beekdal **ontwikkelen we een moerasbos.** Een moerasbos is een drassig bos met veenmossen en boomsoorten als

zwarte els, zachte berk en grauwe wilg, Soorten als de heikikker en kleine bonte specht zullen hiervan profiteren. Een moerasbos realiseren we, samen met onze burens van Staatsbosbeheer, in de noordwesthoek van het landgoed. Het moerasbos van in totaal 2,5 hectare ligt deels, namelijk één hectare, op het terrein van Staatsbosbeheer. Met een aanpassing van de duiker verhogen we het waterpeil. Het deel op het terrein van Staatsbosbeheer is recent ingericht in het kader van de gebiedsontwikkeling Koningsdiep.

In het bos tussen de Bakkefeanster Feart en Beakendyp ligt de oude meanderende loop van het Koningsdiep of Aldjip. Binnen de gebiedsontwikkeling Koningsdiep liggen plannen op tafel om het **water weer door de bosbeek te laten stromen** en bij de Beakendyp weer aan te laten sluiten op de Aldjip, zie bijlage 13. Aan weerszijden van de meander zal het huidige bos zich meer als een moerasbos gaan ontwikkelen. Om het waterpeil in het bos te verhogen, leggen we een stuw aan.

Ten noorden van de bosbeek is het plan om het Koningsdiep door het huidige grasland te laten kronkelen. Het grasland is in ons bezit. Binnen de gebiedsontwikkeling krijgt het **grasland een nieuwe natuurinrichting**, waarbij in elk geval de grondwaterstand wordt verhoogd. Hierdoor zal hier in de lage delen vochtig hooiland ontstaan en op de hoge delen zien we kansen voor een uitbreiding van het bos.

Speerpunt 7

Meer heide rond dobbes en slenken

Op het landgoed liggen zeven dobbes en twee slenken. De negen wateren hebben we begin deze eeuw deels hersteld en zichtbaar gemaakt, onder meer door het verwijderen van twaalf hectare bos en de aanleg van zes stuwen. De ingrepen pakken uiterst succesvol uit. De **natuurwaarden zijn er hoog en bezoekers waarderen de open natte plekken**, zo wijst de enquête uit. Ook onze landelijke ledenraadpleging in 2019 geeft aan dat mensen het toejuichten wanneer we open plekken creëren in soortenarme voormalige productiebossen.

De komende periode willen we de **dobbes en slenken nóg meer ruimte geven**. Dat doen we door rondom de dobbes en slenken acht hectare productiebos om te vormen tot heide, zowel vochtige als droge heide. De maatregelen staan aangegeven in bijlage 13. Bomenkap gebeurt hier uitsluitend vanuit natuuroogpunt. We oogsten op het landgoed geen hout voor de verkoop. Mochten we toch overtollig hout afzetten, dan komen de gelden direct ten goede aan het natuurbeheer op het landgoed. Elke hectare bos die uit het gebied verdwijnt, compenseren we in de omgeving, bijvoorbeeld in het Fochteloerveen. Van de omvorming profiteren bijzondere planten en dieren, zoals de vleermuizen, libellen, adder en de levendbarende hagedis. In de dobbes en slenken creëren we goede omstandigheden voor de **groei van veenmossen**.

Heideblauwtje

Een nieuw heideveld met droge heide realiseren we ten noordoosten van de Grutte Slenk, zie bijlage 13. In een deel van het heideveld hebben we in het verleden het bos reeds verwijderd. Er ligt nu een open veld met jonge naaldbomen en stobben. Dit veld ontdoen we van de meeste overgebleven bomen, stobben en struiken en breiden we uit door het verwijderen van omliggend uitheems naaldbos.

Tussen de heide rond de dobbes en slenken en het omliggende bos ontwikkelen we **geleidelijke overgangen met struweel**. De noordse winterjuffer gebruikt dergelijke overgangen om te overwinteren. De aanwezig populatie op het landgoed krijgt hiermee meer ruimte. Ook de gekraagde roodstaart, geelgors en andere bosrandstruweelvogels houden van dergelijke overgangen.

Speerpunt 8

Insecten hebben hulp nodig

Insecten hebben het moeilijk, terwijl ze aan de basis staan van het voedselweb. Veel vogels zijn ervan afhankelijk. Speciaal voor vlinders, wilde bijen en andere insecten **verhogen we in de graslanden en de bermen de bloemrijkdom**. Dat doen we door het uitstrooien van bloemrijk hooi, het stoppen van bollen van stinsenplanten in de grond en het zaaien van een inheems en autochtoon bloemrijk zadenmengsel. De graslanden maaien we jaarlijks, waarbij we het maaisel afvoeren. We laten zo'n 20% staan zodat de graslandinsecten een veilige plek hebben om te overwinteren. Zo nodig bekalken we de graslanden en worden ze 's winters nageweid met schapen. Door het bekalken neemt de verzuring af zonder dat de voedselrijkdom wordt verhoogd.

Ook in de **hoogstamboomgaard willen we de bloemrijkdom vergroten**. Tot dusver maaiden de boomgaard bij het landhuis intensief met een robotmaaier. Voortaan maaien we alleen de paden en de picknickplekken intensief. De rest maaien we eens per jaar extensief waarbij we het maaisel afvoeren. Zo ontstaat er een bloemrijk grasland. Verder zal het verhogen van dood hout, het bosrandenbeheer en het verruimen van de heideterreinen bijdragen aan de insectenrijkdom op De Slotplaats. We gaan ook door met het aanbieden van insectenhôtels samen met de natuurvereniging van Bakkeveen Het plaatsens, vullen en onderhouden van insectenhôtels leent zich goed voor een activiteit van OERRR. Samen met de natuurvereniging gaan we de jeugd van Bakkeveen hierbij betrekken, maar ook onze OERRR leden. Tevens bieden we in het voorjaar en de zomer via de kiosk in het koetshuis een Zzzpeurtocht aan over insecten. Samen met de ondernemers maken we picknicken in de boomgaard mogelijk, waarbij bezoekers meegenomen worden in het verhaal van de verschillende fruitrassen, maar ook het belang van insecten.

Speerpunt 9

Het landgoed verbinden

De Slotplaats ligt als natuurgebied nog altijd te geïsoleerd. Ecologische verbindingen tussen het landgoed en omliggende natuurterreinen ontbreken, waardoor dieren, zoals dassen, otters, vlinders en ringslangen, zich niet onbelemmerd kunnen verplaatsen. We willen het **landgoed beter met omliggende natuurterreinen verbinden**. Betere verbindingen maken het ecosysteem meer robuust. Het zal de biodiversiteit verhogen.

De geplande inrichting van het beekdal van het Koningsdiep biedt kansen voor **nieuwe ecologische verbindingen**. Op het programma staat een **water- en faunapassage onder de Bakkefeanster Feart**. De weg en de vaart vormen nu een barrière voor dieren. Er komt zowel een duiker als een droge faunabuis onder de Foarwurkerswei, de Bakkefeanster Feart en het fietspad. Via deze passages kunnen dieren, zoals otter, das en boomarter en in de toekomst de bever, zich veilig verplaatsen.

Dergelijke **faunapassages** bepleiten we ook op andere plekken rondom het landgoed, met name onder de Duurwaldmer Wei. De faunapassages moeten, in combinatie met **ecologische verbindingzones**, het landgoed verbinden aan andere natuurterreinen, zoals de Bakkeveense Duinen en de Duurswouder heide. Deze verbindingen geven soorten als adder, levendbarende hagedis, gladde slang, boomarter en de das de mogelijkheid om zich vrij te verplaatsen.

Verbinden met andere natuurgebieden betekent dat we een **nauw contact onderhouden met aangrenzende terreinbeheerders** zoals Staatsbosbeheer en It Fryske Gea, maar ook particuliere natuurbeheerders en de gemeente. De Slotplaats maakt onderdeel van een groter gebied. Met omliggende beheerders ontwikkelen we een **integrale visie voor de natuur in en rond Bakkeveen**. De Bossenstrategie biedt kansen om **in de omgeving nieuwe bossen te realiseren**. De ambitie, in 2020 gelanceerd door het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, is om in Nederland maar liefst 37.000 hectare nieuw bos te realiseren. In Friesland is het zuidoosten één van de meest geschikte plekken in de provincie voor deze ambitie. Nieuwe bossen kunnen helpen om de natuur te verbinden en robuuster te maken.

Niet alleen het verbinden van natuurgebieden biedt kansen. Ook andere partijen – boeren, waterschappen, gemeente, particulieren – kunnen **rondom het landgoed de biodiversiteit verhogen**. De natuur staat op het platteland onder druk. Daarom is vergroenen hard nodig. Er liggen talloze kansen, zoals natuurvriendelijke oevers langs sloten, bloemrijke bermen langs wegen en vogelakkers, houtsingels en bloemrijke weilanden op het land van boeren en andere eigenaren.

Doelstelling Natuurmonumenten voor De Slotplaats

Toetsbare doelen

Om het beheer in de gebieden van Natuurmonumenten goed en efficiënt uit te voeren is het belangrijk dat duidelijk en op perceelniveau wordt vastgelegd wat de doelstellingen zijn. Vervolgens is het van belang te evalueren of met het gevoerde beheer de gestelde doelen bereikt worden. De doelstellingen moeten zo omschreven zijn, dat achteraf bepaald kan worden of ze gerealiseerd zijn. Daarvoor is het nodig dat de doelstellingen toetsbaar zijn. Deze toetsbare doelen zijn beschreven in bijlage 2.

Ambitiekaart beheertypen

Natuurmonumenten wil een aantal beheertypen omvormen naar een ander beheertype. De kaarten in bijlage 9 en bijlage 10 tonen de huidige en de ambitie-beheertypen.

Jouke Piet Drijfhout en Mieke Rijnbeek:

‘Verbind mensen aan het landgoed’

In de zomer van 2021 opende het restaurant De Slotplaats weer de deuren. Met Jouke Piet Drijfhout en Mieke Rijnbeek als nieuwe uitbaters. Ze zitten vol energie en barstensvol ideeën. De inrichting kreeg recent een facelift. Chef-kok Jouke werkt bij voorkeur met streekproducten. Groen, duurzaam en samen met lokale boeren en leveranciers.

Na een renovatie oogt De Slotplaats stijlvol, passend bij het historische Rijksmonument. De menukaart spreekt boekdelen. Naast appeltaart en bitterballen zien we bietenballen, een no-waste-soep en vegetarische filet américain. Jouke’s filosofie van ‘Dutch Cuisine’ – duurzaam voor mens, dier en milieu – past naadloos bij een maatschappelijke organisatie als Natuurmonumenten. “We willen dat mensen genieten van het eten. Met pure smaken en pure producten, zowel in het restaurant als in de winkel in het Koetshuis. Wordt de wereld niet mooier als we meer lokaal gaan consumeren. Er is zoveel moois in de buurt.”

Streekproducten

Jouke kookt duurzaam met lokale producten, liefst zelfs uit het landgoed: “Onze brandnetelpesto maken we van brandnetels uit de tuin. In de paddenstoelenbouillon zit een olie van uit het bos geplukte sparren. Daslookolie, paardenbloemenlimonade, zevenbladpesto: het landgoed biedt veel om te eten.” Andere producten haalt hij uit de streek. Zo komt de biologisch-dynamische brandnetelkaas van een zorgboerderij in Drachtstercompagnie en is de zee-wierburger door een inwoner van Bakkeveen ontwikkeld.

Sleutelplek

Voor Mieke was De Slotplaats liefde op het eerste gezicht. Haar weerzin om ooit een restaurant te runnen, verdween bij het eerste bezoek als sneeuw voor de zon. “Het pand, de plek: dit is zo bijzonder. Het bos straalt rust uit. Mensen komen hier om te genieten, het hoofd leeg te maken. Mijn zontje

benoemt dat goed.

‘Mem’, zegt hij, ‘heb jij dat ook?’

Als je door het bos loopt, dat je alle problemen vergeet. Wat een wijs kind is het toch.” Haar zoon staat hierin niet alleen. Dagelijks ziet en spreekt Mieke bezoekers van het landgoed. “De Slotplaats is altijd een sleutelplek geweest waar mensen naartoe gaan. Ze voelen zich met de plek verbonden. Omdat ze hier getrouwd zijn, gewerkt hebben voor de freule of als kind al wandelden.”

Nieuwe activiteiten

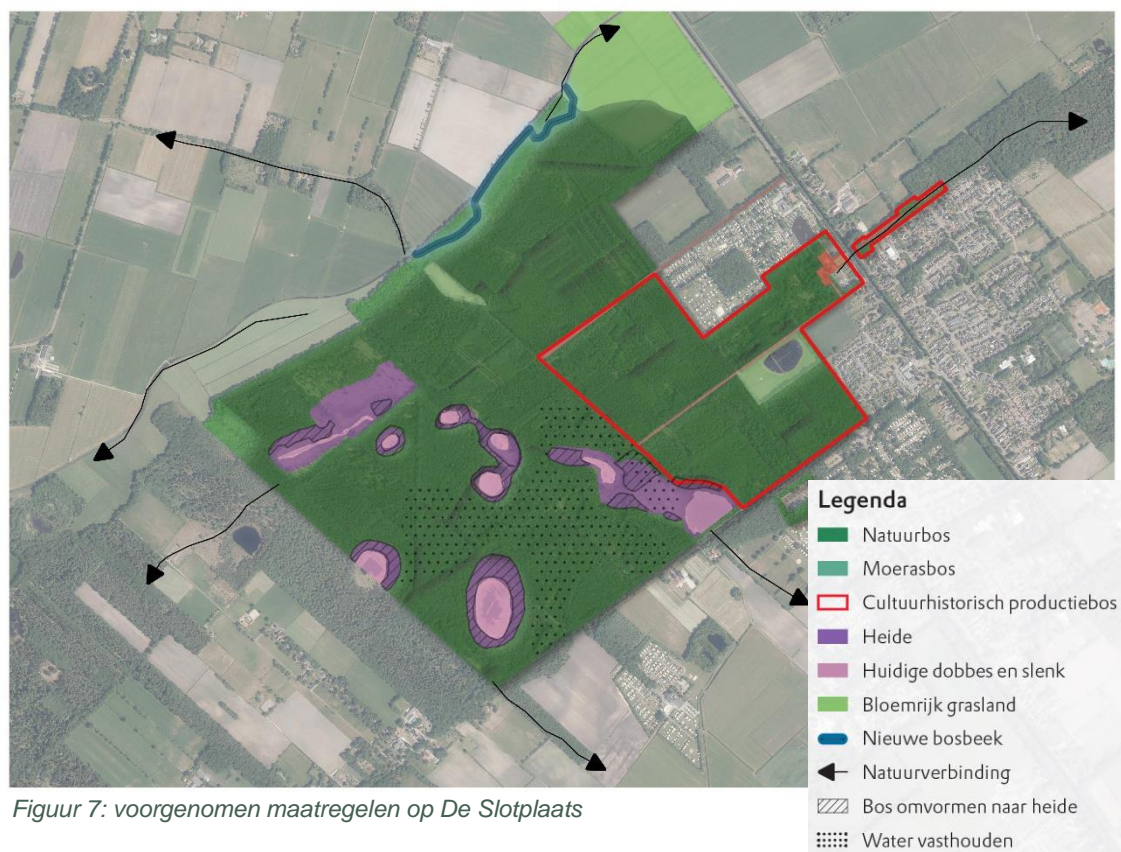
Mieke wil graag meer mensen bij het landgoed betrekken. Haar uitdaging: mensen in verbinding brengen met de natuur. “En daardoor met zichzelf”, vult ze aan. Afgelopen zomervakantie zette ze tal van nieuwe activiteiten op, zoals High Tea, Yoga, Tai Chi en een wildwandeling, waarbij de deelnemers producten uit het bos aten. Ze barst van de nieuwe ideeën. Een voedselbos bijvoorbeeld, waar Jouke en bezoekers vrij mogen oogsten. Of een zogenaamde Herenboerderij, waar mensen uit de buurt voedsel bij hun eigen boer halen. Denk breder, roept ze op voor deze gebiedsvisie. “Durf het aan om andere paden te bewandelen. Waarom geen Tiny Houses rond het landgoed met mensen die zich inzetten voor het landgoed?”

Luisteren naar de streek

Meer mensen vraagt een betere toegankelijkheid. Jouke: “In het weekeinde, wanneer het volle bak is in ons restaurant, ontstaat vaak een parkeerprobleem.” De Speelnatuur van OERRR mag van hem uitdagender worden voor kinderen. “De speelplek stelt niet zoveel voor. Voor velen is het toch een lichte teleurstelling. Dat is jammer.” Voor deze gebiedsvisie adviseert Jouke om vooral te luisteren naar mensen die nauw betrokken zijn bij De Slotplaats. “Ga niet vanuit kantoor plannen verzinnen, maar leg je oor te luister bij mensen uit de streek. Zij kennen het gebied als geen ander.”

Streefbeeld 2040

Mensen komen naar landgoed De Slotplaats om volop te genieten. Van een lekkere boswandeling, een fietstocht, een diner of lunch in het restaurant of een van de vele activiteiten van Natuurmonumenten. Het bos is een stuk natuurlijker geworden. Er ligt veel dood hout en er is een enorme variatie in soorten en leeftijden bomen. Het bos staat bekend om haar vele soorten vleermuizen en paddenstoelen. Wandelen in het bos is een stuk avontuurlijker dan in het verleden. Hier en daar is een boom over het pad gevallen en er is een wandelpad omgeleid. Hierdoor slingeren de wandelpaden meer. Diep in het bos liggen de slenken en dobbes als oases. Deze natte en open plekken zijn door maatregelen robuuster en natter geworden. Er komen zeldzame soorten libellen en planten voor van vennen en heide. Er schijnt zelfs een rode wouw te broeden. Het geluid van de raaf maakt het wildernisgevoel af. Het beekdal van het Koningsdiep is deels hersteld als natuurgebied. Het overige deel van het beekdal wordt gebruikt voor de landbouw met aandacht voor natuur. Het beekdal is klimaatbestendig ingericht. Er leven otters en bevers. Ook komen de dassen hier graag foerageren. Gelukkig kunnen de dassen nu veilig de Duurswaldmerwei oversteken door de dassentunnels die hier zijn aangelegd in samenwerking met de gemeente Opsterland. Er is veel werk verzet om de natuurgebieden aan elkaar te verbinden voor reptielen. Er worden zelfs weer gladde slangen waargenomen op De Slotplaats. Het landgoed heeft een rijke historie en deze verhalen worden regelmatig verteld door de boswachters en de vrijwilligers aan de jongere generaties. In het bos vinden we veel sporen uit het verleden die de verhalen illustreren. Het landgoed verwelkomt veel bezoekers. In de intensieve gebruikerszone is het soms best druk. Echter is het gebied slim gezoneerd zodat er voldoende rustige delen zijn waar dieren niet worden gestoord. Daarnaast zijn er delen waar wandelaars in alle rust van de natuur kunnen genieten. Het restaurant staat bekend als een fijne plek met biologisch, vooral plantaardig en lokaal eten. De Slotplaats is een gebied waar een enorme betrokkenheid is vanuit de omgeving. Natuurmonumenten krijgt veel hulp bij de verzorging van de natuur en de activiteiten in en rond de Slotplaats.

Figuur 7: voorgenomen maatregelen op De Slotplaats

Gebruikte literatuur

Jan van der Wal. De Slotplaats, Genieten van cultuurhistorie in de natuur. IVN De Walden, 2003

Blok, Olde Meierink en partners (SB4). Tuinhistorische analyse en waardering van De Slotplaats te Bakkeveen. Wageningen: SB4. Opdrachtgever Natuurmonumenten, 2001

M. Berghuis. Vleermuisinventarisatie in De Slotplaats 2011

C. Koelewijn. De Slotplaats Bakkeveen, Inventarisatie paddenstoelen 2010. Paddenstoelenwerkgroep IVN Roden in opdracht van Natuurmonumenten, Roden 2012.

T.P. Molenaar. Vleermuisonderzoek Bos van Knoop, Slotplaats Bakkeveen. In het kader van Wet natuurbescherming. Rapport RA 17851-02, Regeling Ecologie & Landschap, Mheer 2018.

Smartagent marketresponse. Rapportage bezoekerstevredenheidsonderzoek 2017 Landgoed De Slotplaats. In opdracht van Natuurmonumenten. 2017.

R. Veeneklaas. Kwaliteitstoets Landgoed De Slotplaats 2018. Natuurmonumenten, 2018

R. Veeneklaas. Bosmaatregelenplan Slotplaats 2018-2026. Natuurmonumenten, 2018

M. Snip, Kwaliteitstoets Landgoed De Slotplaats 2012, Natuurmonumenten, 2012

M. Purmer en S van Lochem. Groeten uit Bakkeveen! Historisch Geografisch Tijdschrift 20 (2002) p. 116-119.

S. van Lochem. De monumentale beuken langs de Beakendyk op de Slotplaats, historie en herstel mogelijkheden. Natuurmonumenten 2016.

M. Simmelink. Flora-, vegetatie- en structuurkartering van de Slotplaats in 2016. Afdeling Natuur en Landschap, Natuurmonumenten 2017.

S. van Lochem. Het 'Sterrenbos' op de Slotplaats, Historie en herstel mogelijkheden. Natuurmonumenten 2017.

Archeologische routes in Nederland, Bakkeveen, wandelen en fietsen langs prehistorische graven, holle wegen, landweren en schansen op het snijpunt van drie provincies. Rijksdienst voor het Oudkundig Bodemonderzoek. 2002.

M. Purmer, S. van Lochem en A. Canoy. Erfgoed in het hart. Natuurmonumenten 2017

Tonckens, J., H. Jansen & P.M. Wijkkel. Bosstructuurkartering De Slotplaats te Bakkeveen. Tonckens Ecologie en Bureau Elodea, 2012.

Gebruikte websites:

- Cultuurhistorische kaart van Fryslân: <https://www.arcgis.com/apps/MapJournal/index.html?appid=7c86ccf26d82486d9f9425e874d52474>
- Archeologische kaart van Fryslân: <https://www.fryslan.frl/archeologische-kaart-famke>
- <https://radarplus.nl/bakkeveen-wordt-het-gezondste-dorp-van-nederland/>
- <https://www.natuur-bakkeveen.nl/>

Bijlagen

- Bijlage 1: Uitwerking beheer per beheertype
- Bijlage 2: Toetsbare doelen
- Bijlage 3: Ligging De Slotplaats
- Bijlage 4: Historische kaart van 1830-1849
- Bijlage 5: Historische kaart 1904
- Bijlage 6: Historische kaart 1929
- Bijlage 7: Algemene hoogtekaart
- Bijlage 8: Omliggende natuurgebieden
- Bijlage 9: Huidige beheertypenkaart
- Bijlage 10: Gewenste beheertypenkaart
- Bijlage 11: Recreatieve zonerings
- Bijlage 12: Zonerings beheerstrategie
- Bijlage 13: Voorgenomen maatregelen
- Bijlage 14: Voorgenomen maatregelen bos
- Bijlage 15: Vak- en afdelingen kaart
- Bijlage 16: Maatregelentabellen
- Bijlage 17: Reservaten
- Bijlage 18: Archeologische- en Rijksmonumenten
- Bijlage 19: Bodemkaart
- Bijlage 20: Paleogeografische kaarten
- Bijlage 21: Voorgenomen maatregelen recreatie

Bijlage 1: Uitwerking beheer per beheertype

Deze bijlage beschrijft per beheertype het uit te voeren beheer in de komende periode. Vaak is dit een voortzetting van het bestaande beheer. Continuïteit in beheer is voor de instandhouding van de terreinen van groot belang. In een aantal beheertypen leggen we nieuwe accenten.

Bijlage 10 geeft de toekomstige gewenste natuurdoelen aan, uitgedrukt in beheertypen. De volgende veranderingen ten opzichte van de huidige beheertypenkaart (zie bijlage 9) springen het meest in het oog:

- Groter areaal droge- en vochtige heide rondom de vennen. Ten koste van Dennen-, eiken-, en beukenbos.
- Herstel van enkele vennen, uitbreiding zuur ven en hoogveenven. Doormiddel van het optimaliseren van de hydrologie.
- Omvorming van kruiden- en faunagrasland in het Knippestik naar vochtig hooiland en Dennen-, eiken-, en beukenbos.
- Uitbreiding hoog- en laagveenbos ten koste van het drogere dennen-, eiken-, en beukenbos. Deze verschuiving zal geleidelijk optreden door vernatting van het beekdal.

Dennen-, eiken-, en beukenbos (N15.02), Hoog- en laagveenbos(N14.04) en Park- en stinsbos (N17.02)

In 2018 is er een bosmaatregelplan opgesteld. Dit plan blijft tot 2024 leidend voor de bosmaatregelen. In 2024 zullen we een nieuw bosmaatregelplan opstellen. Enige verandering die we aanbrengen is dat we het hout niet kappen en afvoeren maar zoveel mogelijk willen ringen zodat de bomen mogen aftakelen en achterblijven in het bos. In 2024 willen we het aantal dikke dode bomen met 6 per hectare hebben verhoogd. Dat betekent 1000 extra dikke dode bomen. Om dit te bereiken gaan we vanaf 2021 tot en met 2023 ruim 300 dikke bomen per jaar ringen verspreid over het dennen-, eiken- en beukenbos.

Er is ruim 50 hectare bos begrensd als faunareservaat, daarnaast blijven de vleermuisreservaten (8ha) en het paddenstoelenreservaat gehandhaafd. In deze reservaten wordt niet gekapt.

Het ringen en omdrukken van bomen zullen in 2022 tot en met 2024 op ruim 20 hectare uitvoeren.

Langs de Beakendyk zullen we ruimte kappen voor het herstellen van een aantal boomboeketten of solitaire beuken. In bijlage 18 is een kaart weergegeven met de locaties.

Het ringen van bomen vind plaats doormiddel van het vrijzetten van natuurbomen. De natuurboom is doorgaans een bijzondere boom. Dit kan een bijzondere soort zijn of een hele oude boom of een boom met een bijzondere vorm. Daarnaast willen we in plaats van groepen kappen, groepen bomen ringen van ongeveer 1,5 boomlengte. Het ringen wordt uitgevoerd met de motorzaag, waarmee een ring rondom de stam van de boom wordt gezaagd van enkele centimeters diep.

Daarnaast willen extra ontwortelingskluiten creëren. We gaan zo'n 50 bomen per jaar gaan omdrukken of omlieren tussen 2021 en 2023. In 2023 gaan we een bosstructuurkartering uitvoeren en in 2024 zullen we in een kwaliteitstoets deze maatregelen evalueren. In 2024 zal er een nieuw bosmaatregelplan worden opgesteld waarin de maatregelen worden gepland binnen de kaders van deze gebiedsvisie.

Er wordt zodanig gewerkt dat zo weinig mogelijk zaagvlakken zichtbaar zijn. Aftakelende bomen die in verband met de veiligheid weg zouden moeten worden in eerste instantie ingenomen middels fracture pruning en niet geveld. De zaagwerkzaamheden worden uitgevoerd in oktober en november, aangezien dit de periode is dat vleermuizen zo min mogelijk worden verstoord.

We zijn bezorgd over de bosbodem. Door stikstofdepositie, ontwateringen en houtoogsten is er het een en ander veranderd in de mineralenbalans in de bodem. We willen de bodem laten onderzoeken en ons laten adviseren of we iets moeten doen om de mineralenbalans te herstellen.

Het is belangrijk dat bezoekers van onze gebieden niet door vallende takken (of bomen) getroffen

worden. Daarom wordt geregeld een systematische boom-controle uitgevoerd. Deze boomcontrole voeren we eens in de drie jaar uit en risicobomen checken we elk jaar. Het snoeien doen we wederom op een manier zodat er zo weinig mogelijk zaagvlakken zichtbaar zijn. Het snoeien doen we wederom op een manier zodat er zo weinig mogelijk zaagvlakken zichtbaar zijn. Het snoeien wordt uitgevoerd door middel van het zogenaamde "fracture pruning". Fracture pruning is een snoeitechniek om bomen in te nemen, waarbij de takken bewust af mogen scheuren en grotere afgescheurde stempen blijven behouden. Hierdoor ontstaan meer holtes in bomen wat belangrijk is voor allerlei dieren.

Vochtig hooiland (N10.02)

Dit betreft het Knippestik, deze hooilanden worden jaarlijks gemaaid en afgevoerd na 15 juli. Waarbij bij elke maaibeurt 20% blijft staan. In september-oktober kan een tweede maaironde plaatsvinden waarbij ook weer 20% blijft overstaan. In plaats van een tweede ronde maaien en afvoeren kan ook gekozen worden voor nabeweidings. Er wordt geen bemesting toegepast. De hooilanden moeten nog ingericht worden, de exacte begrenzing van hooiland en eventueel nieuw te ontwikkelen bos wordt nog bepaald.

Kruiden- en faunarijk grasland (N12.02)

De Boskweide en het grasland bij de Swarte singel worden gefaseerd gemaaid en afgevoerd tussen 15 juli tot 1 oktober. Hierbij laten we bij elke maaibeurt zo'n 20% overjarig gras staan. Er wordt niet bemest. In het grasland bij de Swarte Singel is ruimte om struwelen in het grasland te ontwikkelen.

Zuur ven en hoogveenven (N06.06)

De vennen worden periodiek vrijgemaakt van bosopslag. Hierbij wordt rekening gehouden met het winterhabitat van de Noordse winterjuffer. Om de vennen hydrologisch verder te optimaliseren willen we de komende jaren de hydrologie verbeteren door op een aantal locaties watergangen te dempen. De randen van de vennen worden bij voorkeur begraasd worden met schappen binnen een stroomnet. Hierbij blijven er stroken van minimaal 5 meter onbegraasd, de zogenaamde reptielen corridors. Zo nodig worden delen gemaaid en afgevoerd.

Droge heide (N07.01) en Vochtige heide (N06.04)

De heide wordt opgehouden door het verwijderen van bosopslag. Deze bosopslag wordt gefaseerd tussen 15 juli en 1 september verwijderd om zo de broedvogels en de overwinterende noordse winterjuffers niet te verstoren. De heide wordt bij voorkeur begraasd met schappen binnen een stroomnet. Hierbij blijven er stroken van minimaal 5 meter onbegraasd, de zogenaamde reptielen corridors. Zo nodig worden delen gemaaid en afgevoerd. Voor de gewenste uitbreiding gaan we rondom de vennen een strook bos omvormen naar vochtige- en droge heide. De kapvlakte uit 2016 zullen we ook omvormen tot een droge heide. Hiervoor wordt hier en daar de strooisellaag afgeplagd en worden de oude rabatten gedempt.

Laan (L01.07)

De lanen moeten duidelijk zichtbaar en veilig zijn. In de lanen worden de bomen onderaan vrij van takken gehouden. Ook groeit vanaf een meter van de lanen geen begroeiing, zodat de lanen goed vrijstaan. De bermten worden jaarlijks gemaaid en afgevoerd. Na de herfst worden de lanen met een bladblazer schoongebleden. We maken hierbij bij voorkeur gebruik van elektrische bladblazers. Lanen die aftakelen houden we veilig door de dode bomen te snoeien met fracture pruning zodat de dode stammen blijven staan. Pas als meer dan 50% van de laan dood is zullen we de laan in zijn geheel of grote delen verjongen.

Hoogstamboomgaard (L01.09)

Het betreft hier de boomgaard bij het restaurant. De steenvruchten dienen in augustus te worden gesnoeid en de appels en peren moeten in februari worden gesnoeid. Het grasland wordt gemaaid en afgevoerd met uitzondering van een aantal picknickplekken en paadjes.

Historische tuin (L02.03)

Dit betreft de directe omgeving van het restaurant en koetshuis. De historische tuin en hagen worden intensief beheerd zodat de cultuurhistorische waarden optimaal beleefbaar zijn.

Monitoring natuur

Om de ontwikkeling van de verschillende soortgroepen en de effecten van de genomen natuurmaatregelen te kunnen volgen wordt er gemonitord. Het voorkomen van broedvogels, plantensoorten en dagvlinders wordt gevolgd volgens de (verplichte) systematiek van het Subdiestelsel Natuur en landschap (SNL). In aanvulling daarop proberen we de ontwikkeling van vleermuizen, reptielen en paddenstoelen te volgen. Het volledige overzicht van de voorgenomen monitoring is weergegeven de maatregelentabel in bijlage 16.

Invasieve soorten

Helaas hebben we te maken met invasieve soorten. In of rond de Slotplaats komen Reuzenberenklauw en Reuzenbalsemien voor. Voor beide soorten geldt dat streven naar eliminatie. De planten worden afstoken met een spade gedurende meerdere jaren.

Bijlage 2: Toetsbare doelen

Deze bijlage beschrijft per beheertype het toetsbare doel. De gebiedsvisie geeft op hoofdlijnen aan wat Natuurmonumenten in een planeenheid en omgeving de komende 18 jaar wil bereiken. Een vertaling van deze hoofdlijnen in heldere, concrete doelen helpt om het beheer van het natuurgebied te sturen, te evalueren en gerichte keuzes te maken. De basis wordt gelegd door de SNL-systematiek. Zo nodig zijn er aanvullende doelen benoemd.

Beheerstrategie

Natuurmonumenten hanteert drie beheerstrategieën die van elkaar verschillen in de mate van menselijk ingrijpen in de natuurlijke processen in de gebieden:

- Nagenoeg natuurlijk landschap
- Halfnatuurlijk landschap
- Natuurrijk cultuurlandschap

Voor de Slotplaats kiezen we twee strategieën. Het natuurrijk cultuurlandschap in het deel met de Slotplaats, historische tuin, historisch gebouw en erf, het Park- en stinsenbos en het bosgedeelte met de Singels. Dit deel refereert sterk aan historische situaties en is sterk antropogeen beïnvloed. Voor het overige bos kiezen we voor de strategie half-natuurlijk landschap. Dit deel is natuurlijker, de referenties aan historische situaties is een stuk minder net als de antropogene beïnvloeding. De verdeling is weergegeven op kaart in bijlage 12.

Corridors

Om de natuur te ontsnipperen willen we de Slotplaats ecologisch verbinden een de aanliggende natuurgebieden Oude Bosch, Duurswouder heide, Bakkeveense duinen en het Mandefjild. Dit betekent een ecologische verbinding ter hoogte van de kruising Alddijp en de Foarwurkers wei en Bakkefeantser feart. Doelsoorten voor deze verbinding zijn otter, das, bever, ree en boommarter.

Daarnaast moeten er ecologische verbindingen worden ontwikkeld over de Duurswaldmer wei. Doelsoorten voor deze verbinding zijn adder, das, boommarter en ree.

Beheertypen

Beheertypen zijn bedoeld voor de aansturing van het beheer. De indeling is praktisch en sluit aan op de schaal waarop beheerders werken. Onderstaand is een overzicht weergegeven van de oppervlaktes van de beheertypen in de huidige situatie en de gewenste oppervlakte. De huidige- en gewenste beheertypenkaarten zijn weergegeven in de bijlagen 9 en 10.

Beheertype	Oppervlakte 2021	Oppervlakte gewenst
E01.01 overig gebouw en erf	0,0038	0,0038
E01.03 Weg en parkeerterrein	0,55	0,77
L01.07 Laan	1,37	2,30
L01.09 Hoogstamboomgaard	0,39	0,39
L02.01 Historische gebouw en erf	0,70	0,51
L02.03 Historische tuin	0,09	0,09
N04.02 Zoete plas	1,08	1,08
N06.04 Vochtige heide	8,01	14,34

N06.06 Zuur ven of hoogveenven	4,47	5,58
N07.01 Droge heide	2,38	6,16
N10.01 Vochtig hooiland	0	12,51
N12.02 Kruiden- en fauna-rijk grasland	22,29	3,21
N14.02 Hoog- en laagveenbos	1,65	8,57
N15.02 Dennen-, eiken-, en beukenbos	183,23	167,79
N17.03 Park- en stinsbos	3,92	3,96

Dennen,- eiken,- en beukenbos N15.02

Het areaal Dennen,- eiken,- en beukenbos zal met ruim 15 hectare afnemen. Deels worden delen van het bos natter wat betekent dat het beheertype hoog- en laagveenbos wordt. Zo'n 8 hectare wordt omgevormd naar een korte vegetatie zoals droge heide of vochtige heide. Op het Knippestik willen we een aantal hectare nieuw bos laten ontwikkelen.

Afbakening

- Dennen-, eiken-, of beukenbos omvat bossen en struwelen gedomineerd door eiken, dennen, beuken, berken, lijsterbes, ratelpopulier of vuilboom.
- Maximaal 20% van het areaal van het betreffende bosgebied wordt gedomineerd door boomsoorten die oorspronkelijk van buiten Europa zijn ingevoerd, zoals Amerikaanse eik en Douglasspar.
- Op 80% van de oppervlakte wordt geen hout geoogst of is de houtoogst minder dan 20% van de bijgroei. Op de overige oppervlakte kan meer geoogst worden in het kader van omvorming naar een natuurlijker bos.

Structuurdoelen

- >60% oppervlakte gemengd
- >80% Europees
- >5% struweel en open plekken
- >40% gelaagde boomfase
- >12 dikke dode bomen per hectare in het half natuurlijke landschap. >9 dikke dode bomen in het natuurlijke cultuurlandschap.
- >8 dikke levende bomen per hectare

Aanvullende structuurdoelen

- 4-9 ontwortelingskruiden (bomen dikker dan 20cm) per hectare in het half natuurlijke landschap en 1 ontwortelingskluit per hectare in het natuurlijke cultuurlandschap.
- Bosranden rondom de vennen en graslanden mantel- of zoomvegetatie tot voorbij de kroonprojectie van de randbomen van het gesloten bos en het gesloten bos met een golvende en/of gerafelde rand.
- Ruim 50 hectare van het bos is aangewezen als faunareservaat, 8 hectare is aangewezen als vleermuisreservaat en 1 hectare is aangewezen als paddenstoelenreservaat. In deze reservaten geldt een niets doen beheer. De reservaten zijn op kaart aangegeven in bijlage 17.

Flora en fauna doelen

Minimaal 6 van de onderstaande soorten voorkomen, waarvan ten minste 4 op >15% van de oppervlakte van het beheertype en beide soortgroepen vertegenwoordigd zijn.

Planten

bosanemoon, dalkruid, dubbelloof, gewone salomonszegel, hengel, lelietje-van-dalen.

Broedvogels

appelvink, boomklever, boomleeuwerik, fluitier, geelgors, groene specht, kleine bontespecht, middelste bonte specht, raaf, wespendif, wielewaal, wespendif en zwarte specht.

Aanvullende soortdoelen

daslook, draaihals(RL), grauwe Vliegenvanger(RL), matkop(RL), zwarte mees(RL), das, boommarter, gewone grootoor vleermuis, gewone- en ruige dwergvleermuis, laatvlieger, watervleermuis en rosse vleermuis. Aan dichte fijnspar opstanden gebonden paddenstoelen in het paddenstoelenreservaat.

Doelen milieu- en watercondities

Stikstofdepositie <1070 mol N/ha

Doelen ruimtelijke condities

30-300 hectare en verbonden met andere bosbeheertypen.

Hoog- en laagveenbos N14.04

Door vernatting willen we het areaal van hoog- en laagveenbos uitbreiden met zo'n 7 hectare naar ruim 8,5 hectare.

Afbakening

- Hoog- en laagveenbos omvat bossen en struwelen gedomineerd door elzen, zachte berk, grauwe wilg, wilde gagel en katwilg op natte standplaatsen op venige bodem.
- Bossen met els waarvan het karakter grotendeels door overstromingen van oppervlaktewater of uittredend bronwater wordt bepaald worden tot Rivier- en beekbegeleidend bos gerekend.

Flora en fauna doelen

Er komen minimaal 8 kwalificerende soorten voor, waarvan ten minste 5 op >15% van de oppervlakte.

Planten

Eenarig wollegras, glanzend veenmos, hoogveenveenmos, koningsvaren, kleine veenbes, rood veenmos, wateraardbei, poelruit, sterzegge, stijve zegge, waterviolier, wilde gagel, wrattig veenmos, violet veenmos en stijf veenmos.

Broedvogels

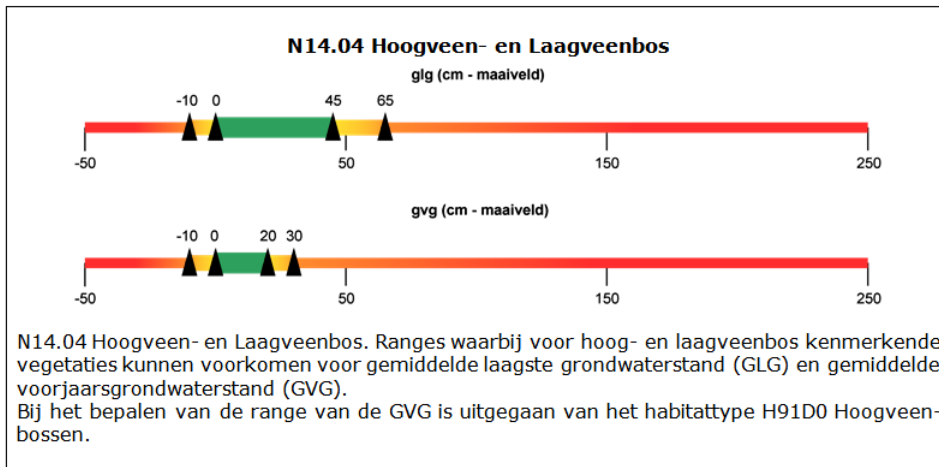
Blauwborst, boomkruiper, gekraagde roodstaart, grauwe vliegenvanger, grote bonte specht, kleine bonte specht, matkop en wielewaal.

Aanvullende doelen

Otter, boommarter, heikikker

Doelen milieu- en watercondities

minstens 25% van de oppervlakte zich voor de GLG en de GVG binnen het bereik voor "Hoog" ontwikkeld bevindt.

Doelen stikstofdepositie

<850 mol N/ha/jaar

Ruimtelijke condities

25-50 ha en verbonden (max. 30 meter) met ondersteunende beheertypen zoals N15.02 Dennen-, eiken-, en beukenbos.

Park- en stinsenbos N17.03

Betreft het Bos van Knoop.

Afbakening

- Het beheertype Park- en stinsenbos bestaat uit opgaand bos, als onderdeel van een (voormalig) landgoed, met meestal een rijke struiklaag en veel kruiden die vooral in het voorjaar bloeien.
- In de kruidlaag van Stinsenbossen komen veel planten voor die oorspronkelijk zijn aangeplant en nu zijn verwilderd. Het betreft deels inheemse planten (zoals daslook en wilde narcis), maar met name ook van oorsprong uitheemse planten (veel soorten bol- en knolgewassen, zoals hyacinten, sneeuwklokjes en krokussen maar bijvoorbeeld ook hartbladzonnebloem, Italiaanse aronskelk of azalea). Daarnaast komen ook geïntroduceerde uitheemse boomsoorten voor met een hoge sierwaarde.
- Park- en stinsenbos kent een actief beheer dat gericht is op het behoud van de bijzondere flora en fauna. De bomen, struiken en kruiden van Park- en Stinse bos staan in een verband dat een bedacht, esthetisch doel dient.
- Ornamentele boomgroepen, ook wel clumps genoemd, vallen buiten dit type en behoren in beheertype Historische tuin.
- Bomen en struiken die langs lanen geplant zijn, worden niet tot dit beheertype gerekend, maar worden gerekend tot een beheertype uit de Index Landschap.
- Stadsparken behoren niet tot dit beheertype.

Structuurdoelen

- >60% oppervlakte gemengd
- >80% Europees
- >20% gelaagde boomfase
- >9 dikke dode bomen per hectare
- >40% dikke levende bomen

Flora en fauna doelen

minimaal 6 van de onderstaande soorten voorkomen, waarvan ten minste 4 op >15% van de oppervlakte van het beheertype en beide soortgroepen vertegenwoordigd zijn.

Planten

bosanemoon, dalkruid, dubbelloof, gewone salomonszegel, hengel, lelietje-van-dalen.

Broedvogels:

appelvink, boomklever, boomleeuwerik, fluitcr, geelgors, groene specht, kleine bontespecht, middelste bonte specht, raaf, wespandief, wielewaal, wespandief en zwarte specht.

Aanvullende soortdoelen

Daslook, draaihals(RL), grauwe Vliegenvanger(RL), matkop(RL), zwarte mees(RL), narcissus pseudonarcissus, sneeuwkllokje, kievitsbloemen, boerenkrokus.

Doelen milieu- en watercondities

Stikstofdepositie <1070 mol N/ha

Kruiden en faunarijk grasland N12.02

Betreft het grasland met de Poel langs de Swarte Singel en de Boskweide.

Afbakening

- Het betreft grasland, de grasachtigen (monocotylen) zijn dominant, maar kruiden (dicotylen) en mossen hebben een oppervlakteaandeel van tenminste 20%

Structuurdoelen

- Hoog struweel, incl. braam-, gagel- en bremstruweel: 5% tot 20 % Dit kan ook buiten de begrenzing van het grasland aanwezig zijn in de aangrenzende bosranden.
- Solitaire bomen en kleine bosjes (>5 m): 1% tot 5%

Aanvullend toetsbaar doel:

- Minimaal een gras-kruidenmix (fase 3)
- 20% Overjarig gras

Flora en fauna doelen

Er komen minimaal 6 van de onderstaande soorten voor, waarvan ten minste 4 op >15% van de oppervlakte van het beheertype en beide soortgroepen vertegenwoordigd zijn.

Planten

Echte koekoeksbloem, gewone brunel, gewone margriet, grote ratelaar, kamgras, knoopkruid, moerasstruisgras, muizenoor, spits havikskruid, waterkruid, zwarte zegge

Dagvlinders

Bruin zandoogje, groot dikkopje, hooibeestje, zwartsprietdikkopje

Aanvullende soortdoelen

Icarusblauwtje, kleine vuurvlieder en oranjetipje

Ruimtelijke condities

1 tot 5 hectare en in de nabijheid (binnen 1 km) van andere graslandtypen (N10 t/m N12)

Vochtig hooiland (N10.02)

Betreft het Knippestik in het beekdal van het Koningsdiep.

Afbakening

Vochtig hooiland omvat hooilanden, al dan niet met nabeweidning.

- Vochtig hooiland omvat dotterbloem-, kievitsbloem- of pimpernelhooilanden, weidekervelaslanden, veldrusschraallanden of de wat schralere bovenveengraslanden. (Zie ook nat schraalland voor de afgrenzing met dit beheertype)
- Vochtig hooiland wordt ofwel vrijwel jaarlijks overstroomd door oppervlaktewater (o.a. langs de rivieren); staat onder invloed van uitredend kwelwater (beekdalen) of is gelegen op een veenbodem met een gemiddeld waterpeil van 20-30 cm. onder maaiveld, waarbij het peil in de zomer alleen gedurende korte tijd dieper kan wegzakken.
- Het beheertype wordt jaarlijks gemaaid en het maaisel wordt afgevoerd.

Het beheer is gericht op het creëren van soortenrijke vegetaties en het voorkomen van vervilting van de strooisellaag, verruiging en verbossing. Daarnaast zorgen voor kleinschalige structuurvariatie, zoals wat bloemrijke ruigte, enig wilgenstruweel of een solitaire boom.

Flora en fauna doelen

We streven naar een kwaliteit "midden". Dat betekent een aanwezigheid van 5 tot 8 kwalificerende soorten.

Planten

addertong, adderwortel, beemdooievaarsbek, bevertjes, bleke zegge, bosbies, brede orchis, draadrus, gevlekte orchis, gevleugeld hertshooi, gewone dotterbloem, grote pimpernel, gulden boterbloem, harlekijn, herfsttijloos, karwijselie, kleine valeriana, klimopwaterranonkel, melkviooltje, moeraskartelblad, moerasstreekzaad, moesdistel, noords walstro, noordse zegge, platte bies, polei, rietorchis, rode ogentroost, trosdravik, verfbrem, vleeskleurige orchis, waterkruiskruid, herfsttijloos, weidekervel, weide-vergeet-mij-nietje, welriekende nachtorchis, wilde kievitsbloem, zilte rus, zwartblauwe rapunzel

Broedvogels

Watersnip en gele kwikstaart

Dagvlinders en sprinkhanen

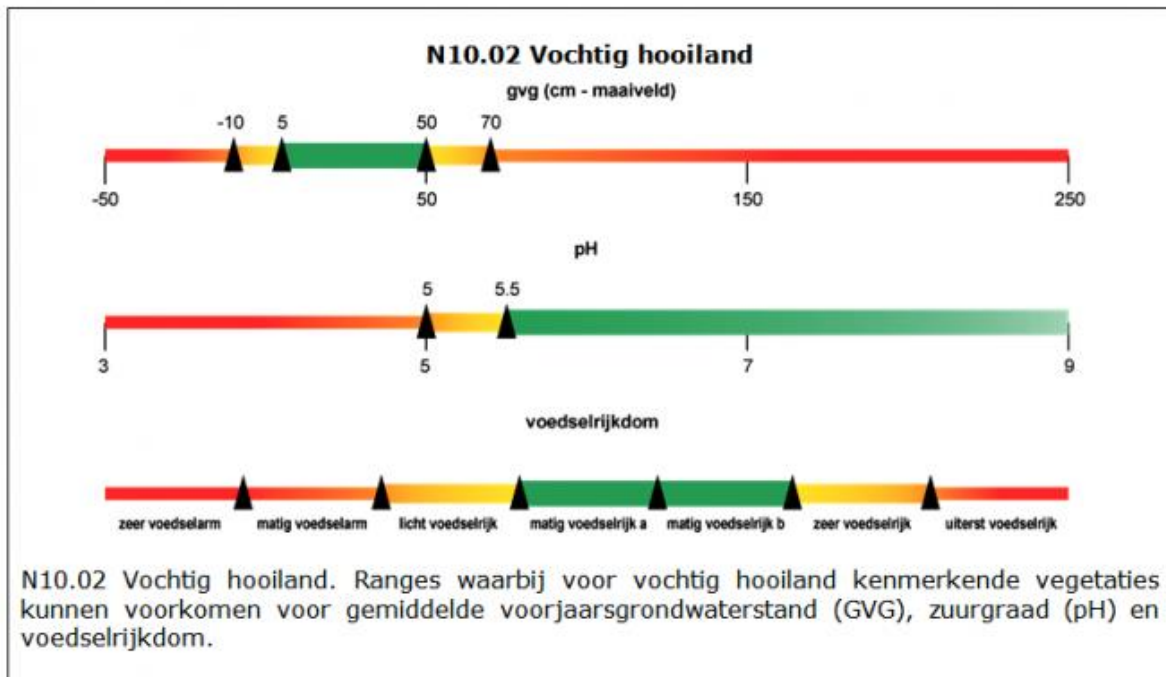
Moerassprinkhaan, zompsprinkhaan, bruine vuurvlieder.

Aanvullende soortdoelen

Waterviolier, fonteinkruiden (diverse soorten), oranjetip.

Milieu- en watercondities

We streven naar het feit dat minstens 50% van de oppervlakte zich voor GVG, zuurgraad en voedselrijkdom, op dezelfde locatie binnen het bereik van "hoog" bevindt (groene balk figuur op volgende pagina)

Stikstofdepositie

< 780 mol N/ha/jaar

Ruimtelijke condities

We streven naar een hoge kwaliteit van de ruimtelijke condities. Dat betekent dat de hooilanden zijn verbonden met of in de nabijheid liggen van ondersteunende graslandbeheertypen zoals nat schraalland of vochtig hooiland. De totale oppervlakte vochtig hooiland is 3 tot 30 hectare groot.

Vochtige heide N06.04

Afbakening

- Het beheertype Vochtige heide omvat voor tenminste 60% vegetatie gedomineerd door dwergstruiken of pijpenstrootje.
- Naast heide bevat dit type ook struwelen, verspreide bomen, grazige vegetaties, kleine stilstaande watertjes en kale bodem op zandige tot venige plaatsen.
- De heidevegetatie dient voor tenminste 30% uit gewone dophei al dan niet gemengd met struikhei of kraaihei, te bestaan en enkele karakteristieke soorten bevatten: gevlekte orchis, kleine zonnedauw, ronde zonnedauw, klokjesgentiaan, moeraswolfsklauw, beenbreek, heidekartelblad, eenarig wollegras, veenpluis, witte snavelbies, bruine snavelbies, gewone en noordse veenbies, waterveenmos, rood veenmos, slank veenmos, kussentjesveenmos, week veenmos of zacht veenmos.
- Het beheertype komt voor in het Zandlandschap.

Structuurdoelen

De onderstaande structurelementen zijn aanwezig.

- Kale bodem en/of open pioniervegetaties: 5% tot 20%
- Veenmossen >1%
- Gesloten lage vegetaties grassen, zeggen en kruiden: 5% tot 20%
- Oude heide: 5% tot 80%
- Hoog struweel, incl. braam- gagel- en bremstruwelen: 5% tot 10%
- Bochtige smele-, pijpenstrootje- en pitrusvelden 1% tot 25%

Flora en fauna doelen

Minimaal 11 van de onderstaande soorten, waarvan minimaal 6 op >15% van de oppervlakte

Planten

Blauwe knoop, bruine snavelbies, eenarig wollegras, geelgroene zegge, gevlekte orchis, heidekartelblad, kleine veenbes, kleine zonnedauw, kruipwilg, moeraswolfsklauw, ronde zonnedauw, stekelbrem, stijve ogentroost, wateraardbei, veenbies, week veenmos, zacht veenmos, wilde gagel, witte snavelbies.

Broedvogels

Geelgors, roodborsttapuit.

Dagvlinders en sprinkhanen

groot dikkopje, heideblauwtje, heidesabelsprinkhaan en moerassprinkhaan.

Aanvullende soortdoelen

Adder, levenbarende hagedis

Droge heide N07.01

Betreft de drogere delen bij de Grutte Slenk en de Kleine Slenk

Afbakening

- Het beheertype Droge heide bestaat voor tenminste 60% uit heidevegetaties of vegetaties gedomineerd door bochtige smele of pijpenstrootje.
- Jeneverbesstruwelen en bremstruwelen kunnen onderdeel uitmaken van Droge heide evenals verspreide bomen, kleine open zandige plekken en grazige vegetaties op basenarme zand- en leemgronden.
- De heidevegetatie bestaat voor tenminste 30% uit struikheide, kraaiheide en/of bosbessoorten, al dan niet gemengd met gewone dophei.
- Het beheertype komt voor in het Zandlandschap of het Heuvellandschap.

Structuurdoelen

De onderstaande structurelementen zijn aanwezig.

- Kale bodem en/of open pioniervegetaties: 5% tot 40%
- Gesloten lage vegetaties grassen, zeggen en kruiden: 5% tot 20%
- Oude heide: 5% tot 80%
- Hoog struweel, incl. braam- gagel- en bremstruwelen: 5% tot 10%
- Bochtige smele-, pijpenstrootje- en pitrusvelden 5% tot 20%

Flora en fauna doelen

8 tot 12 van de onderstaande soorten zijn aanwezig in het gebied.

Planten

Blauwe knoop, borstelgras, buntgras, gevlekte orchis, gewone eikvaren, kruipbrem, kruipwilg, stijve ogentroost, stekelbrem, zandblauwtje, zilverhaver.

Broedvogels

Boomleeuwerik, draaihals, geelgors, roodborsttapuit.

Dagvlinders en sprinkhanen

Hooibeestje

Aanvullende soortdoelen

Adder, levenbarende hagedis

Stikstofdepositie doelen

<1070 mol/ha/jaar

Ruimtelijke doelen

Kleiner dan 10 hectare maar verbonden met ondersteunende beheertypen zoals vochtige heide, zuur ven of hoogveenven.

Zuur ven of hoogveenven N06.06

Betreft 7 vennen.

Afbakening

- Het beheertype Zuur ven of hoogveenven omvat door regenwater gevoede, stilstaande wateren met een matig zuur tot zuur karakter. Het water kan een drijvende kragge van veenmossen bevatten.
- Volledig verlandende vennen met hoogveenvegetaties behoren tot het beheertype Hoogveen.
- Het beheertype komt voor in het Zandlandschap.

Flora en fauna

Minimaal 5 van de onderstaande soorten komen voor, waarvan minimaal 3 op meer dan 15% van de oppervlakte.

Planten

Klein blaasjeskruid, lavendelhei, kleine veenbes, hoogveenveenmos, wrattig veenmos

Libellen

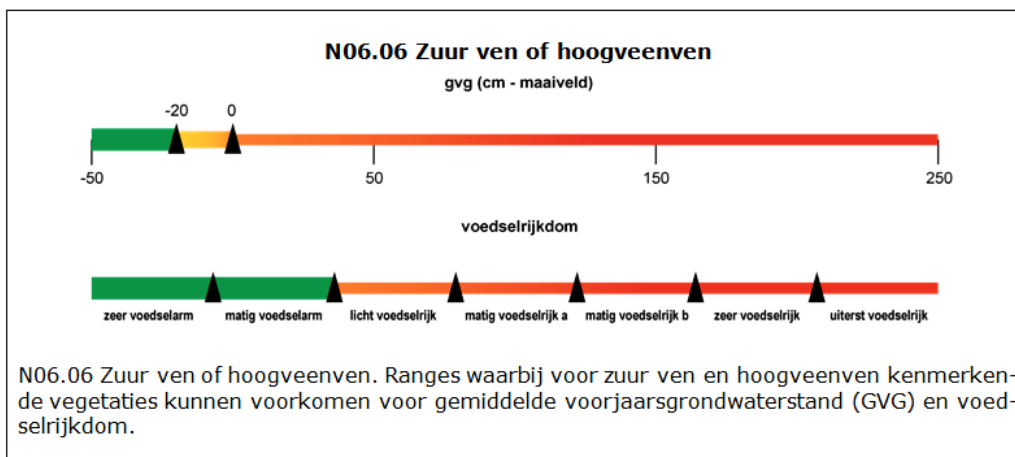
Koraaljuffer, maanwaterjuffer, noordse glazenmaker, noordse witsnuitlibel, tengere pantserjuffer, venglazenmaker en venwitsnuitlibel.

Aanvullende toetsbare doelen

Heikikker

Milieu- en watercondities

Minstens 50% van de oppervlakte van elk ven bevindt zich voor GVG en voedselrijkdom binnen het bereik van hoog.

Stikstofdepositie

<360 mol/N/ha

Ruimtelijke condities

3 tot 5 hectare en andere vennen binnen 1 kilometer.

Laan L01.07

Afbakening

- Een laan is een weg of pad, die aan beide zijden met een of meerdere rijen bomen is beplant en is bedoeld en aangelegd als laan.
- Bij een laan gaat het meestal om bomen van dezelfde soort en leeftijd en er is sprake van een herkenbaar en regelmatig plantverband.
- Onder dit beheertype vallen ook dijken met een weg, bovenop de kruin van de dijk, die aan beide zijden met bomen is beplant.
- Een laan is minimaal 50 meter lang.
- Losse bomenrijen horen niet tot dit beheertype, maar tot het beheertype L01.13 Bomenrij/solitaire boom.

Beheereisen

- De bomen worden periodiek gesnoeid.
- Er mag geen snoeihout verbrand worden in of in de directe omgeving van het element.
- Er mogen geen gewasbeschermingsmiddelen, behalve bij bestrijding van ongewenste houtsoorten (Amerikaanse vogelkers, Amerikaanse eik, Robinia en Ratelpopulier) middels een stobbenbehandeling, en meststoffen in het element gebruikt worden.
- De bomen mogen niet beschadigd worden door vee. Indien het element is uitgerasterd moet het raster op een zodanige afstand staan dat vraat aan stammen wordt voorkomen.
- Slootmaaisel of bagger mag niet verwerkt worden in het element.
- Snoeiwerkzaamheden worden alleen verricht in de periode tussen 15 juli en 15 maart.

Hoogstamboomgaard L01.09

Afbakening

- Een hoogstamboomgaard is een verzameling van fruitbomen, met een stam van minimaal 1,5 meter hoog en waarvan de onderbegroeiing bestaat uit een grazige vegetatie.
- Een hoogstamboomgaard bestaat uit minimaal 10 fruitbomen en heeft een dichtheid van minimaal 50 en maximaal 150 bomen per hectare.
- Maximaal 10% van de bomen bestaat uit walnoten.
- Een hoogstamboomgaard is vaak in een cluster geplant en duidelijk afgescheiden van de omgeving.

Beheereisen

- Indien het appel of peer betreft wordt de boom tenminste éénmaal per 2 jaar gesnoeid. Andere soorten enkel vormsnoei indien nodig.
- De grasvegetatie wordt jaarlijks gemaaid en het maaisel wordt afgevoerd of de grasvegetatie wordt beweid.
- Er mag geen snoeihout verbrand worden in de directe omgeving van de bomen of versnipperd hout verwerkt worden in de boomgaard.
- Er mogen geen gewasbeschermingsmiddelen, behalve bij bestrijding van ongewenste houtsoorten (Amerikaanse vogelkers, Amerikaanse eik, Robinia en Ratelpopulier) middels een stobbenbehandeling,

en de pleksgewijze bestrijding van Akkerdistel, Ridderzuring en Brandnetel in het element gebruikt worden.

- De hoogstamfruitboom mag niet beschadigd worden door vee. Jonge bomen zijn voorzien van een boomkorf.
- Bemesten en bekalken van de boomgaard is toegestaan. Bij bemesten van de boomgaard worden de fruitbomen en wortels niet beschadigd.
- Snoeiwerkzaamheden kunnen gedurende het gehele jaar worden verricht.

Historisch bouwwerk- en erf L02.02

Afbakening

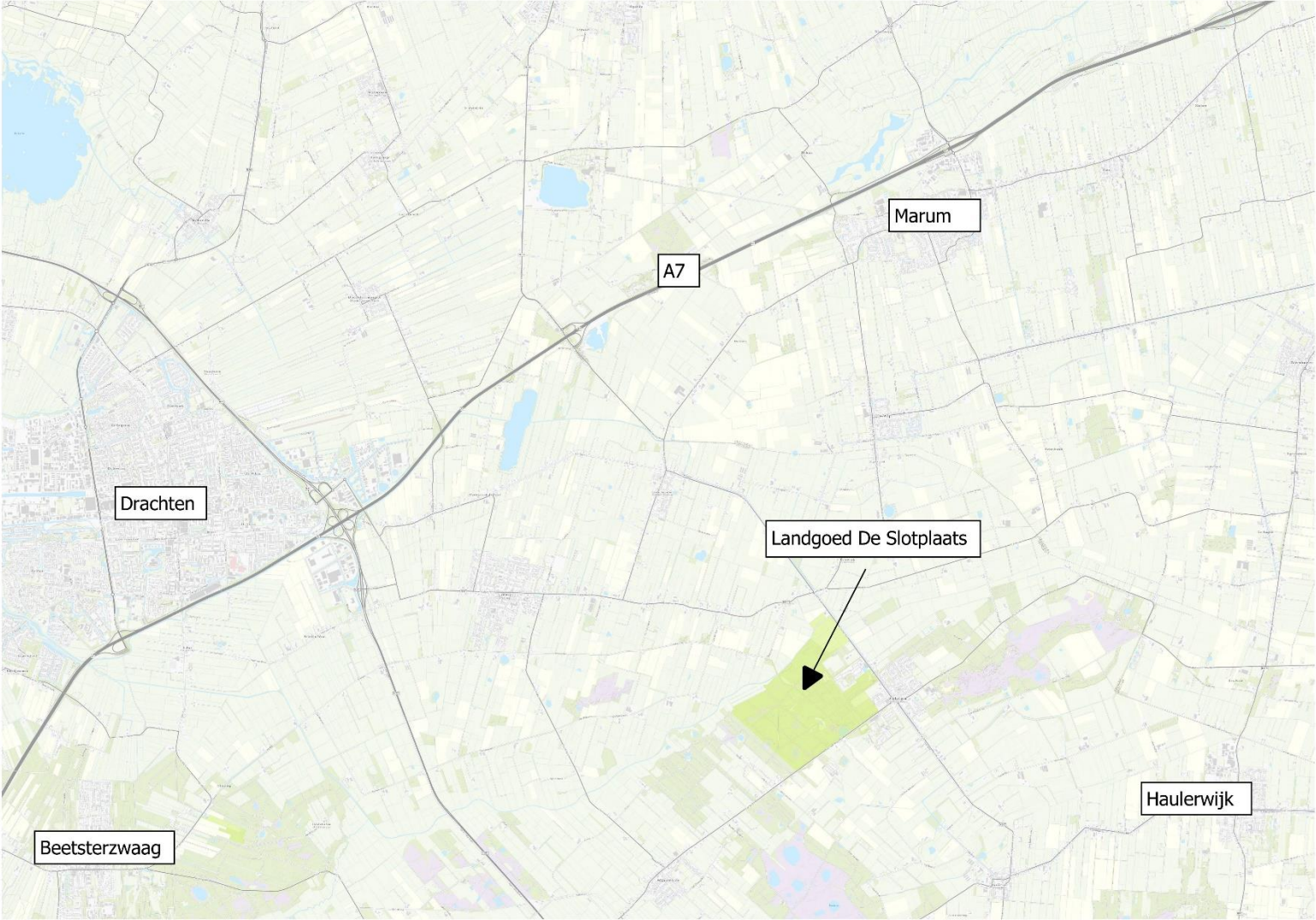
Onder dit beheertype vallen het bouwwerk inclusief de bijbehorende directe omgeving zoals bijvoorbeeld erven. Het gaat hierbij om de buitenruimten die een functionele samenhang hebben met het gebouw.

Historische tuin L02.03

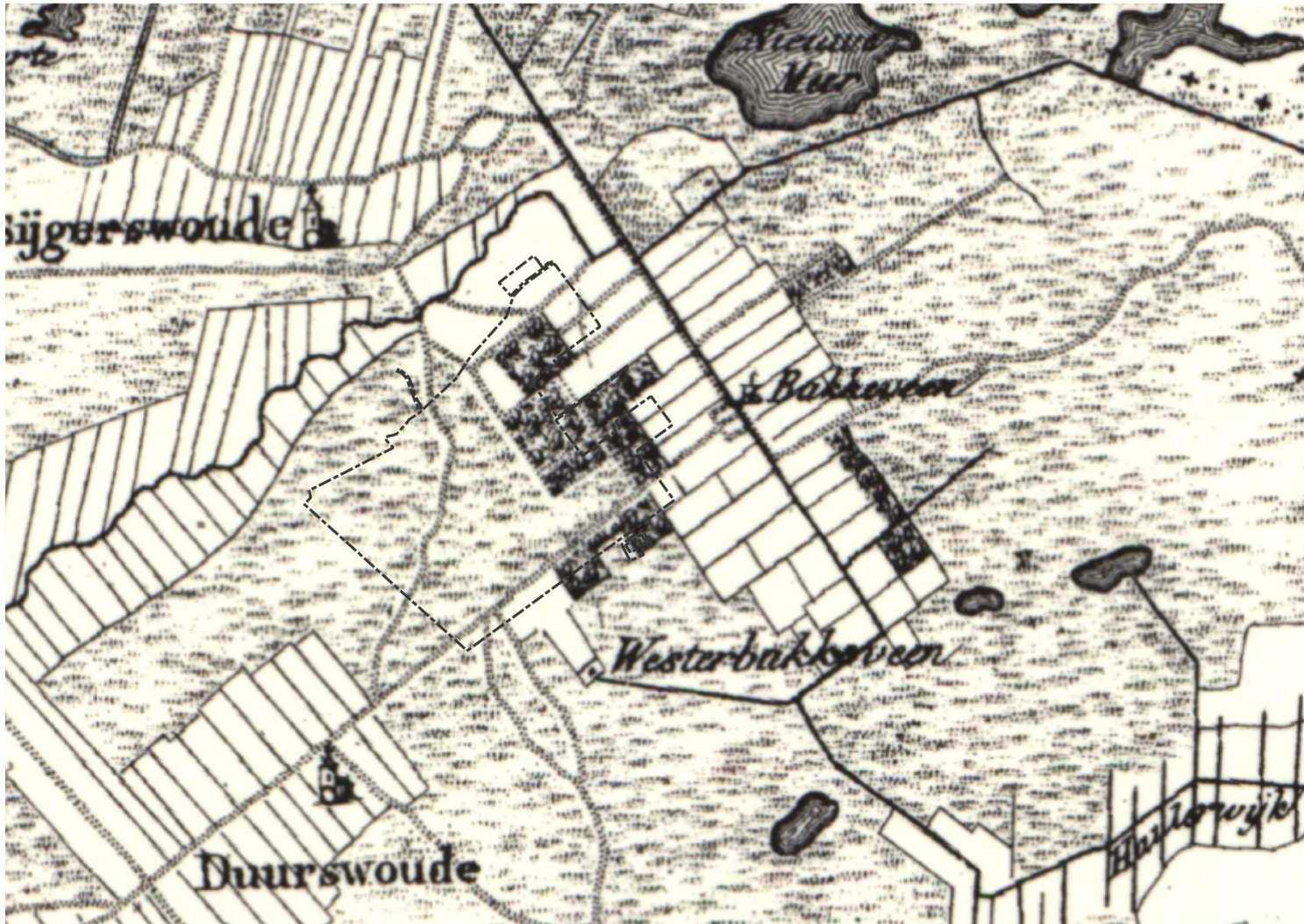
Afbakening

- Het beheertype historische tuinen beslaat oude tuinen of tuinonderdelen bij buitenplaatsen, landgoederen, kastelen of kloosters die onderhouden moeten worden volgens een bepaald historisch ontwerp. Belangrijkste onderdelen zijn in dit type gazons, (rozen)perken en borders, (uitheemse) bomen en struiken, kleinschalig padenpatroon, fonteinen, sier- en fruitbomen, paden, heggen en bij het ontwerp horende vijvers/waterpartijen. Ook bijzondere tuinelementen als berceaus (loofgangen) of doolhoven vallen onder dit type. Deze onderdelen worden intensief onderhouden volgens een bepaald ontwerp.
- Niet tot het beheertype behoren landschapselementen die horen bij Park- en stinsenbossen (beheertype N17.03) en lanen LN 1.7.
- Gebouwde elementen van de tuin zoals tuinmuren en ijskelders vallen onder beheertype LN 2.2.
- Een landgoed of buitenplaats bezit niet per definitie een historische tuin, zoals in dit beheertype bedoeld is. Ook kloosters kunnen een historische tuin kennen. Stadstuinen vallen buiten dit type.

Bijlage 3: Ligging De Slotplaats

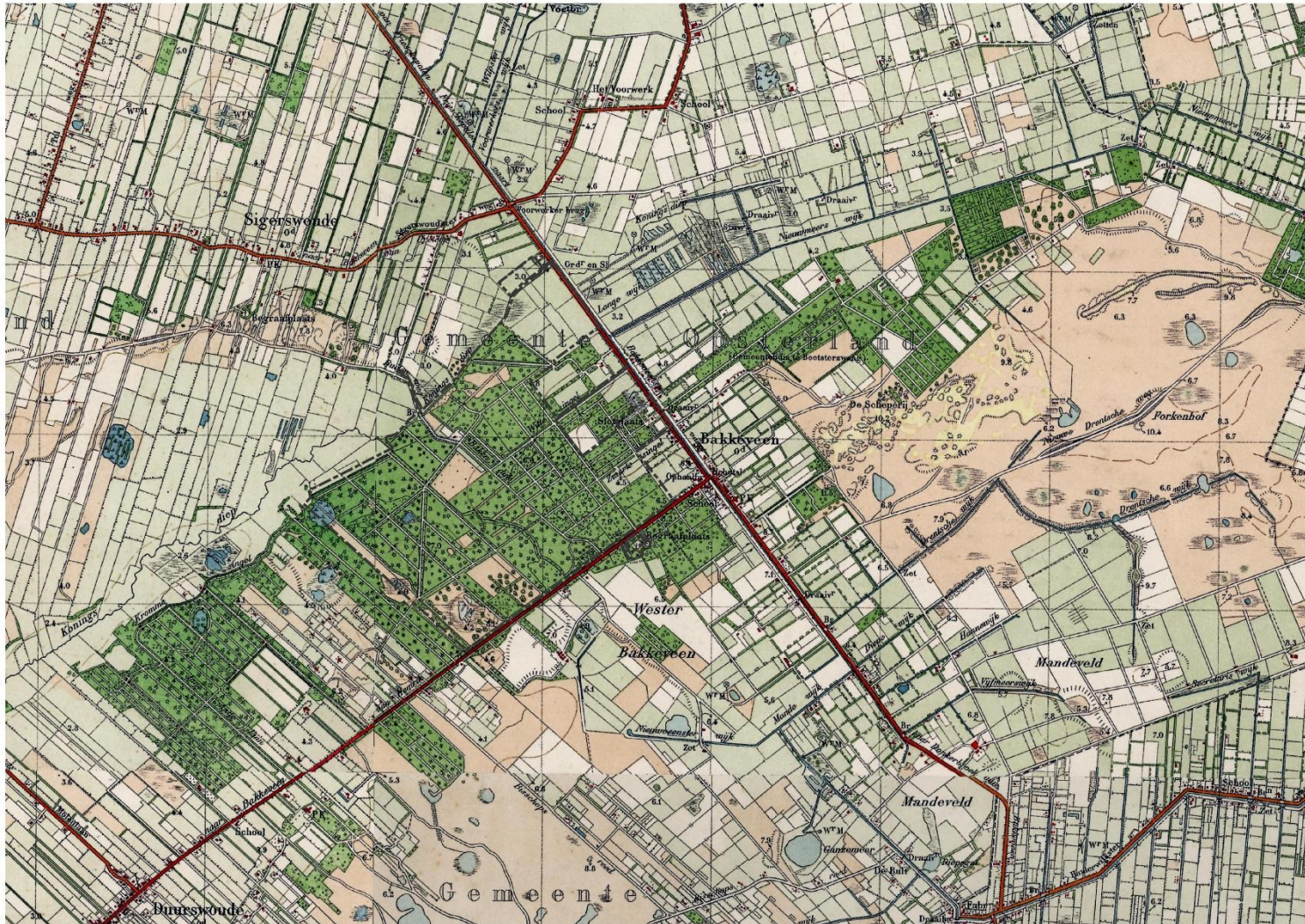
Bijlage 4: Historische kaart van 1830-1849

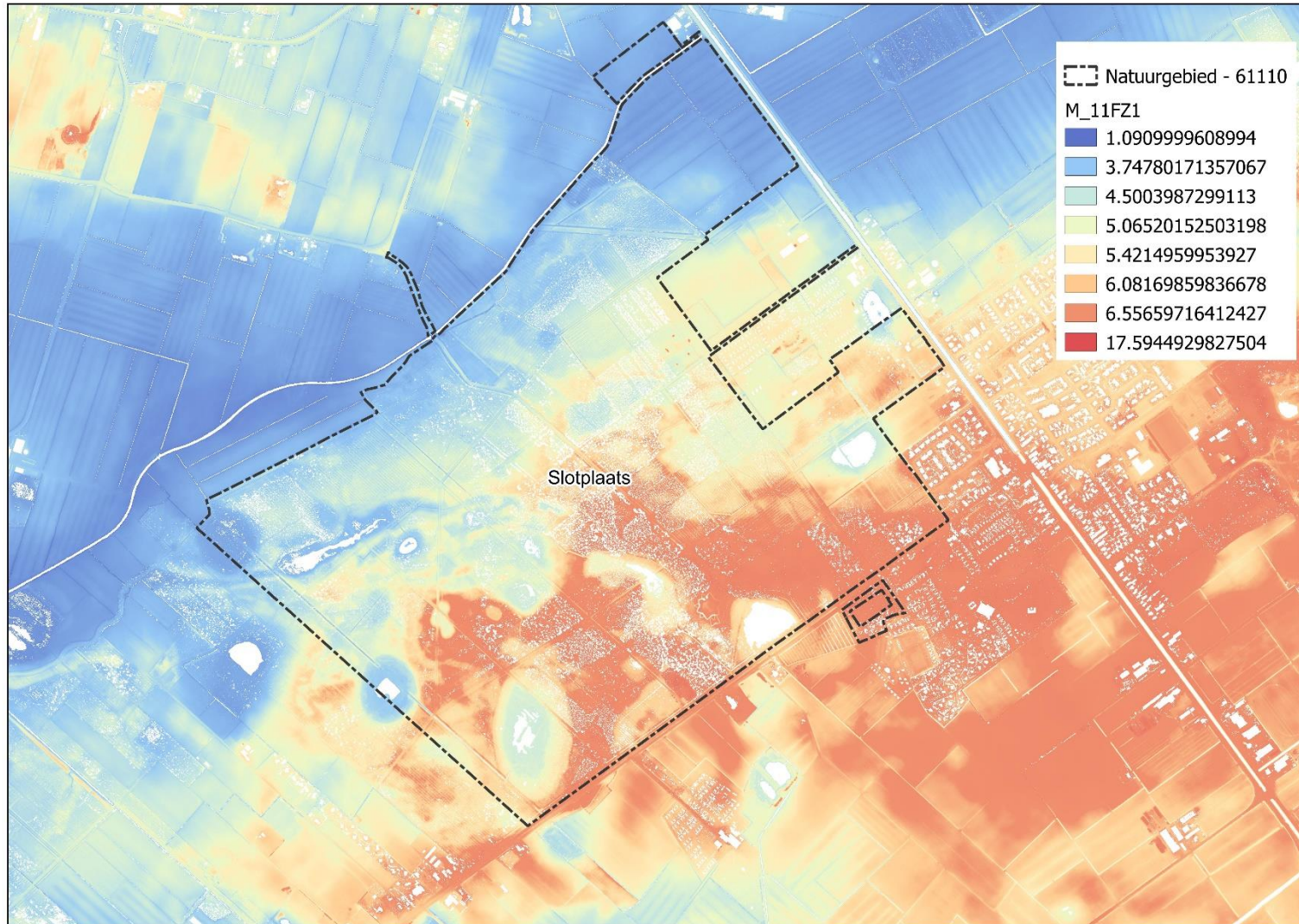
Bijlage 5: Historische kaart 1904

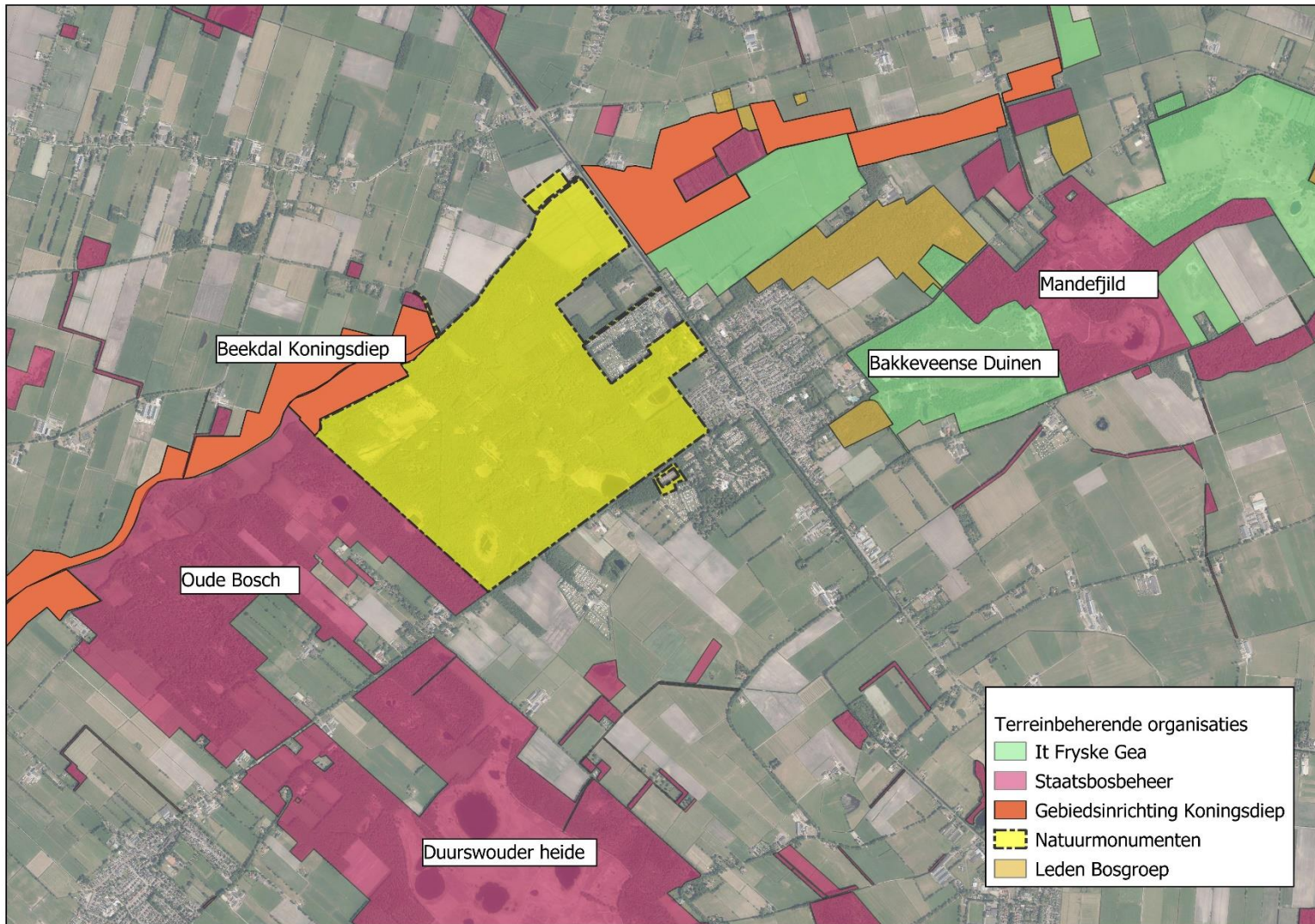
Bijlage 6: Historische kaart 1929

Bijlage 7: Algemene hoogtekaart

Bijlage 8: Omliggende natuurgebieden

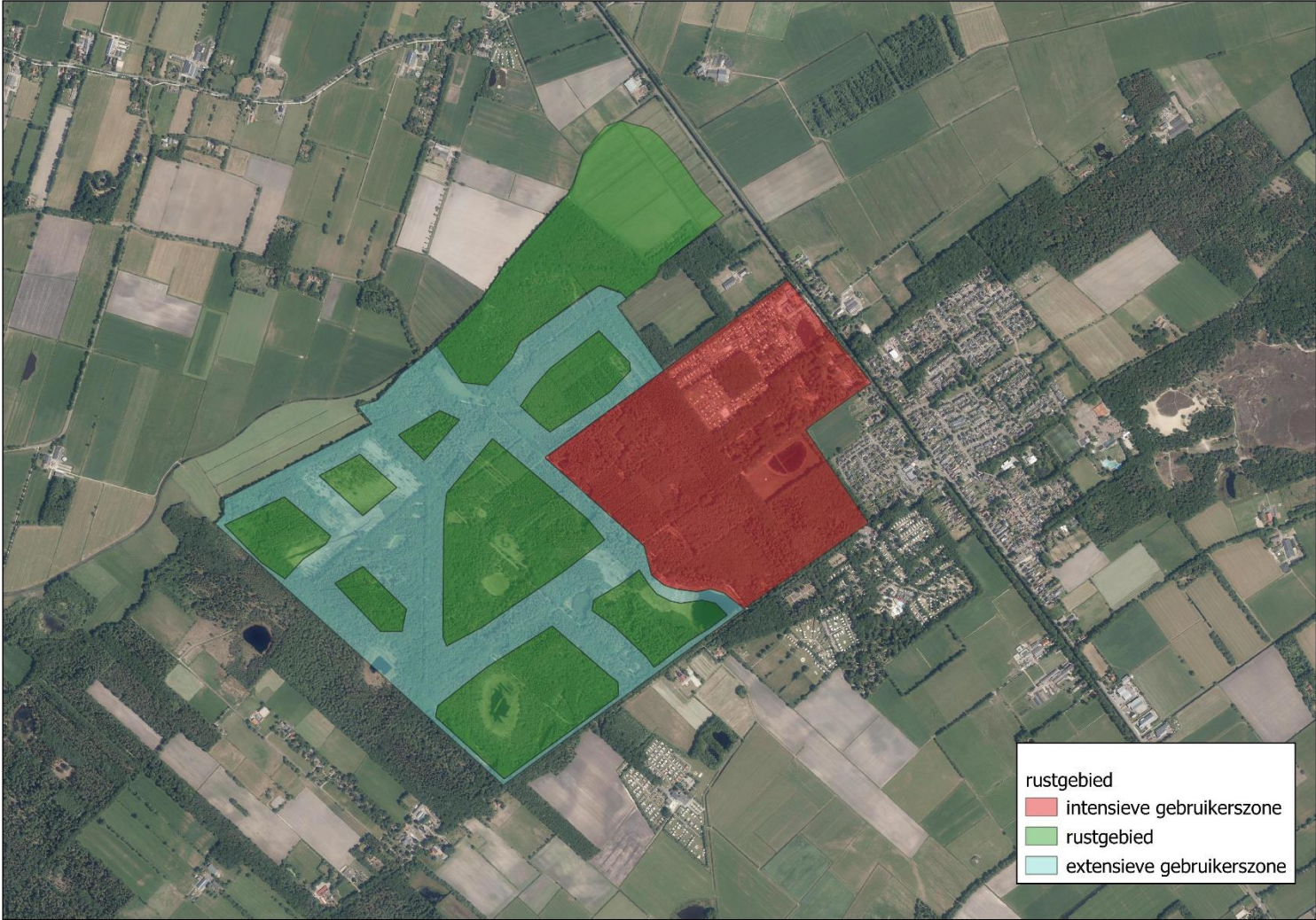
Bijlage 9: Huidige beheertypenkaart

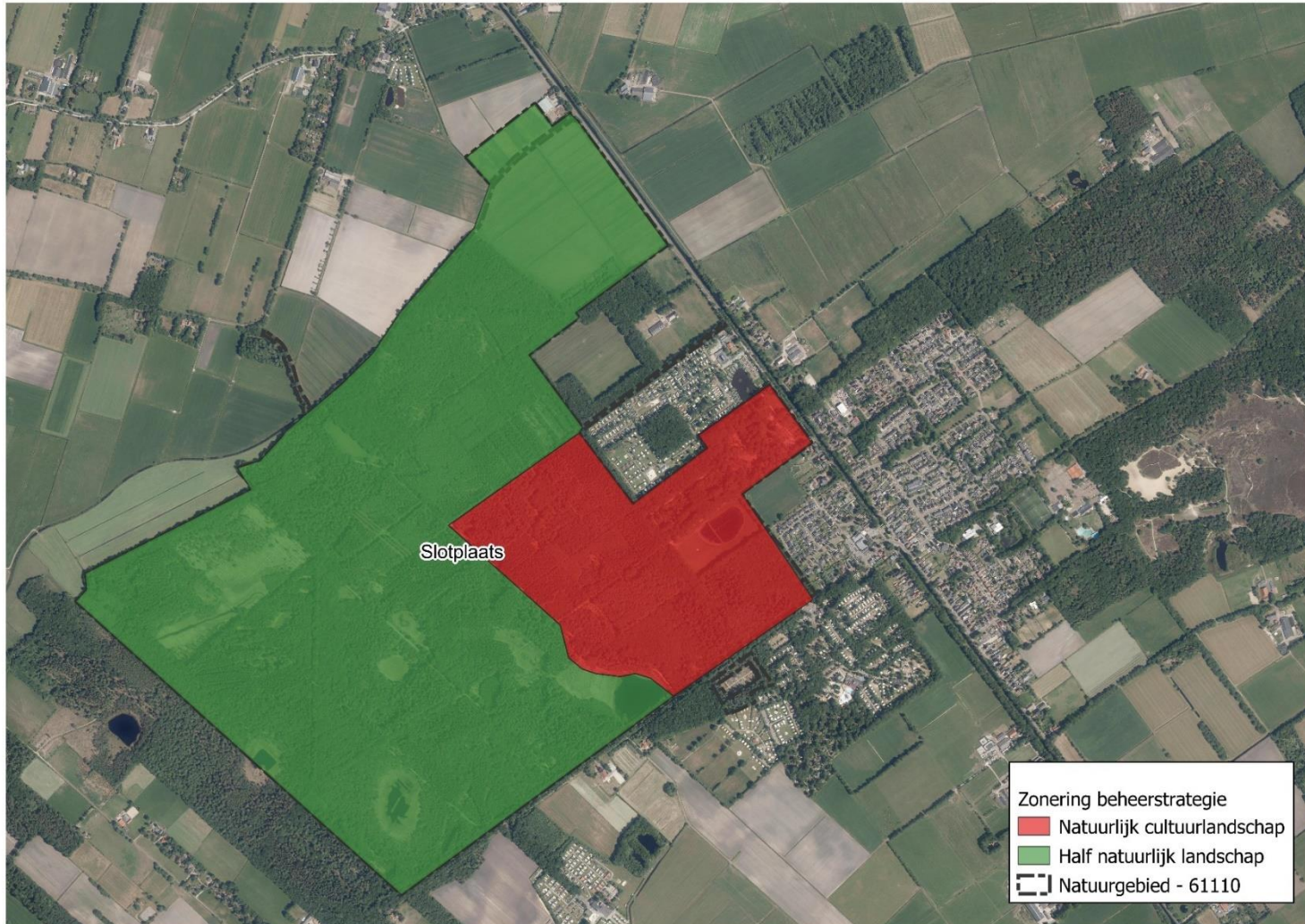
Bijlage 10: Gewenste beheertypenkaart

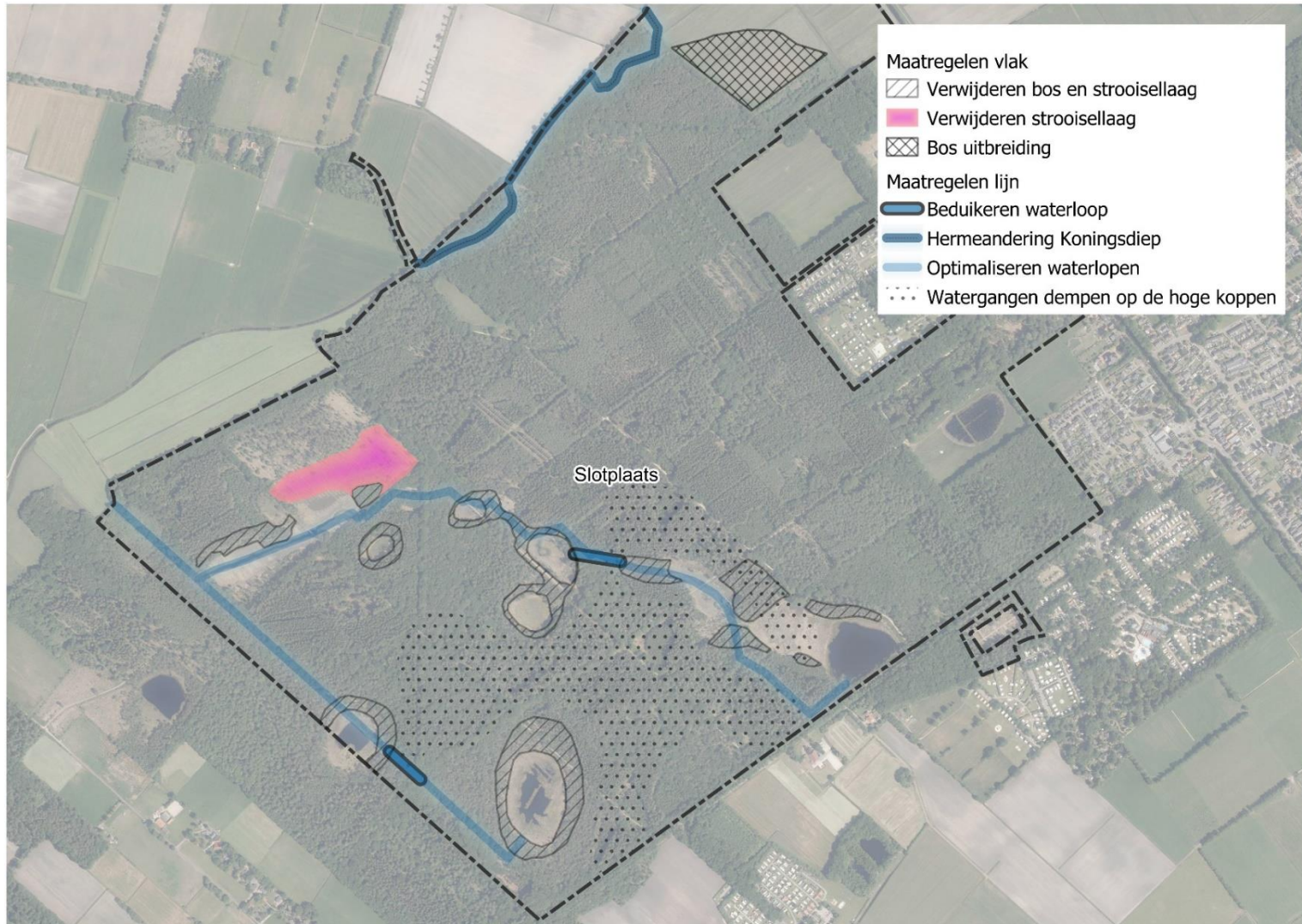
Bijlage 11: Recreatieve zonerings

Bijlage 12: Zonering beheerstrategie

Bijlage 13: Voorgenomen maatregelen

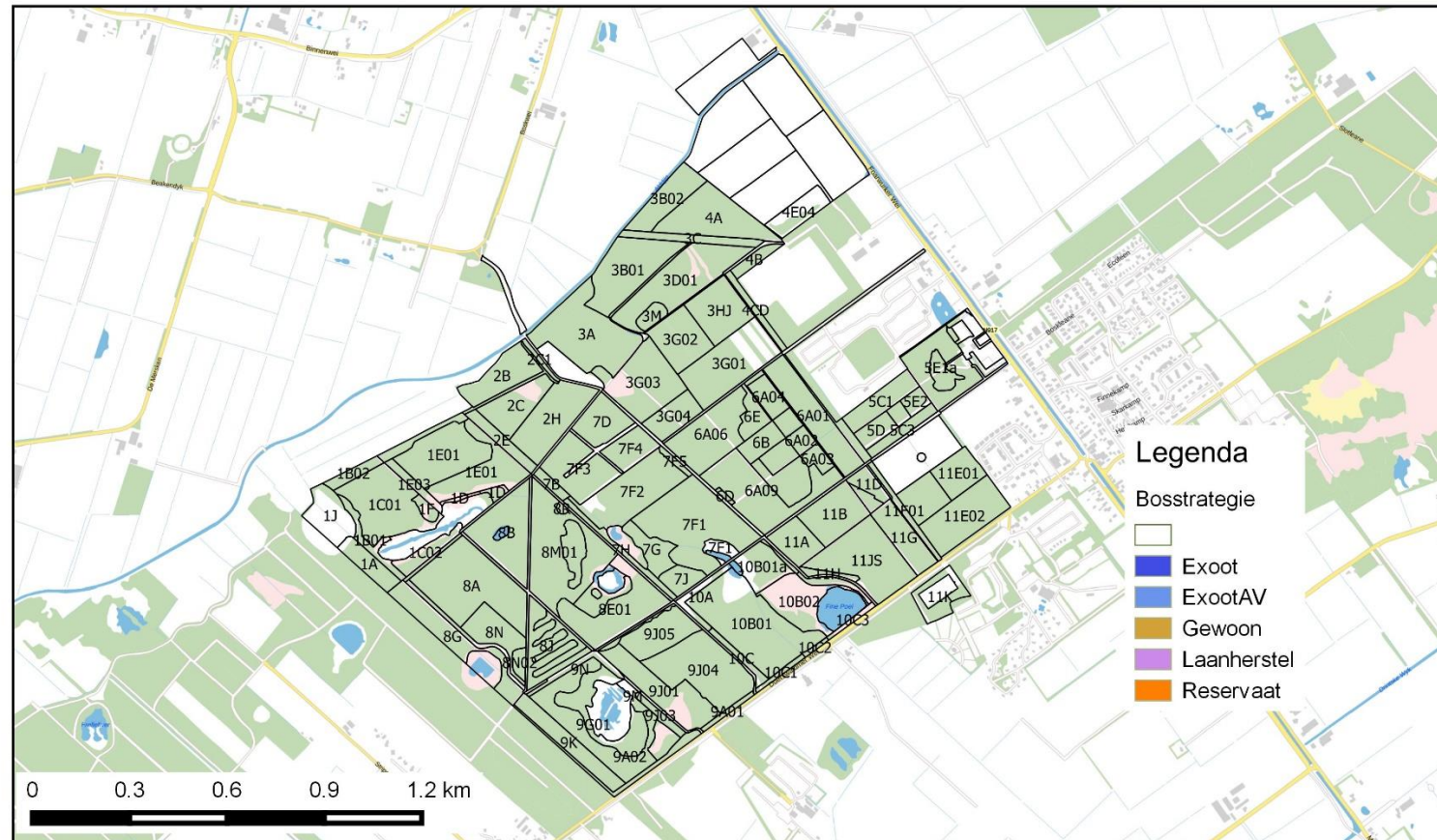

Bijlage 14: Voorgenomen maatregelen bos

Bijlage 15: Vak- en afdelingen kaart

Vak en afdelingkaart

Legenda

- Bosstrategie
- Exoot
 - ExootAV
 - Gewoon
 - Laanherstel
 - Reservaat

Bronnen:
© Vereniging Natuurmonumenten
© dienst Kadaster en openbare registers, Apeldoorn
© Publieke Dienstverlening op de Kaart (PDOK)

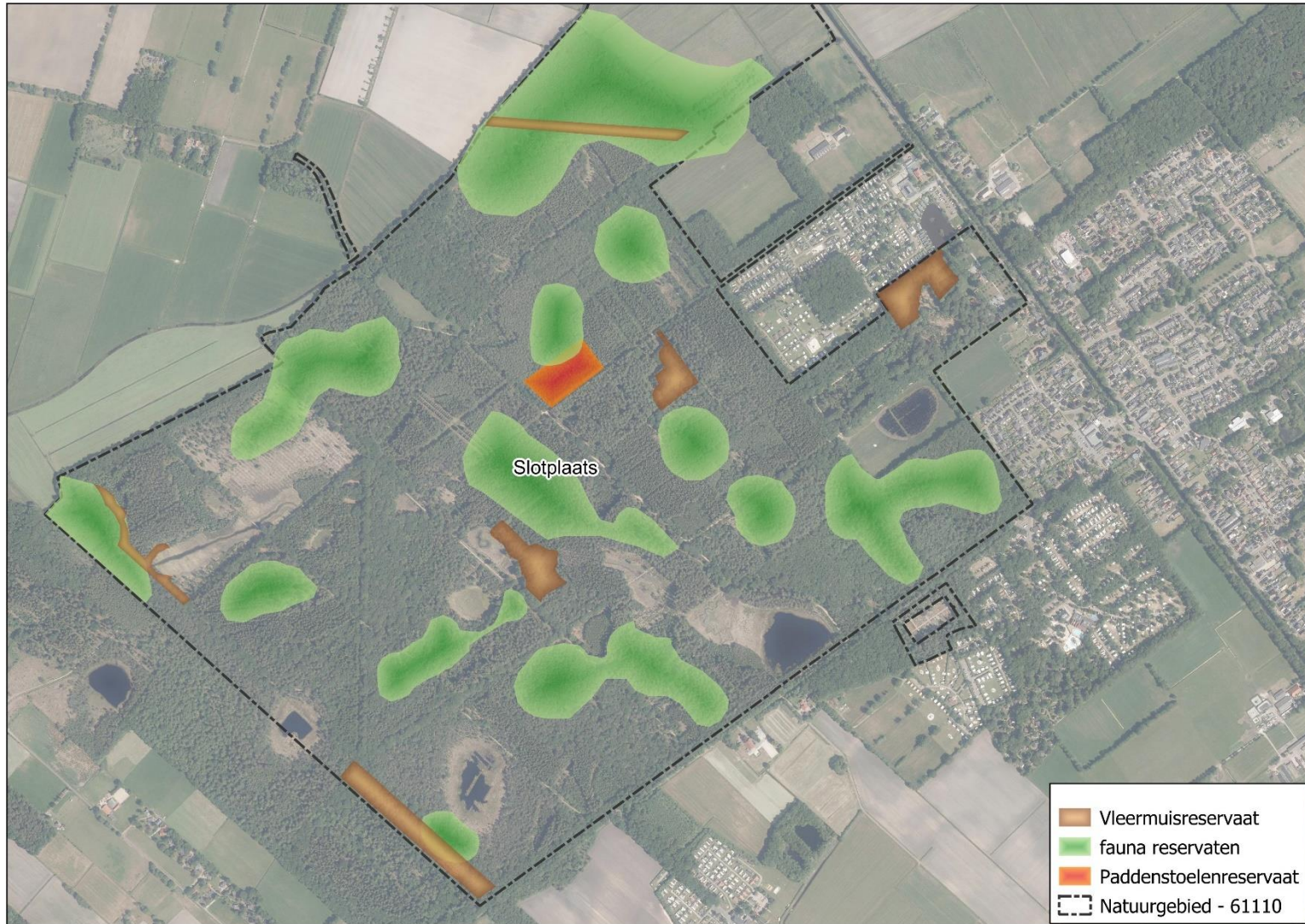
19-4-2019

Bijlage 16: Maatregelentabellen

Tabel met beheer- en inrichtingsmaatregelen De Slotplaats														
Structureel / cyclisch beheer														
Hoofddijn	Onderdeel	Specificatie	jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
Bosbeheer	N15.02, N14.04 en N17.02	300 bomen ringen middels natuurbomen vrijzetten en groepen ringen											x	x
	N15.02, N14.04 en N17.02	50 bomen omdrukken of omlieren											x	x
	L01.07, N15.02, N17.02	Systematische boomcontrole risicobomen											x	x
Graslandbeheer	N12.02	Maaien en afvoeren grasland Swarte singel en Boskweide (max 80%)							x	x	x			
	N12.02	Eventueel nabeweidning met schapen	x	x										x
Heide- en vennenbeheer	N07.01, N06.04	Begrazing met schapen (met reptielen corridors)			x	x	x	x	x	x	x	x	x	
		Opslag verwijderen (gefaseerd ivm Noordse winterjuffer)										x	x	x
		Maaien en afvoeren (gefaseerd)	naar behoefte											
Beheer landschapselementen	L01.09	Snoeien boomgaard		x						x				
	L.01.07, N17.02	bladblazen lanen en wandelroute											x	x
	L01.07	maaien bermen lanen										x		
	L01.07	lanen snoeien	naar behoefte											
	L02.02, L02.03	Snoeien heggen en onderhoud tuin												
	L01.09	Maaien en afvoeren grasland boomgaard												
	gehele gebied	onderhoud wandelroute	naar behoefte											
		sloten schonen											x	
Overleg		Overleg en afstemming It Fryske Gea en Staatsbosbeheer				x								
Communicatie & Beleven		Slotplaats festival											x	
		Organiseren excursies en scholenprogramma's	naar behoefte											
		Bijeenkomst gebiedsgroep											x	

Tabel met beheer- en inrichtingsmaatregelen Landgoed De Slotplaats														
Niet structureel / eenmalig														
	Onderdeel	Specificatie	Uitvoering in:											
			2022	2023	2024	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2032-2040	
Bosbeheer		Project: Onderzoek mineralenbalans bosbodem	x	x										
Vennen		Project: Optimaliseren hydrologie	x	x										
		Project: verruimen openheid vennen en kleinschalig plaggen	x	x										
Graslandbeheer		Enten zaadhooi op graslanden	x	x										
Historische tuin, Park-stinzenbos		Aanplanten stinsenplanten (Daslook, Bosanemoon, Sneeuwkllokje, Kievitsbloem en Narcissus Pseudeonarcissus)	x	x	x									
Gehele gebied		Systematische boomcontrole		x			x			x				x
		Verkenning mogelijkheden ecologische verbindingen Duurswaldmerwei	x	x										
Invasieve soorten		Beheren Amerikaanse vogelkers												
		Elimineren reuzenberenklauw en reuzenbalsemien	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
Beheercyclus		Kwaliteitstoets			x					x				x
		Bosmaatregelplan opstellen			x					x				x
Communicatie & Beleven		Optimaliseren Speelnatuur	x											
		Verkenning struinpaadjes	x	x										
		Opzetten nieuwe groep promotievrijwilligers	x											
		Opzetten klankbordgroep	x											
		Maken activiteiten- en ledenwerfplan	x											
Monitoring		Broedvogelkartering (N06.04)		x					x					x
		Plantenkartering (N06.04, N06.06)		x					x					x
		Dagvlinder- en sprinkhaankartering (N06.04)		x					x					x
		Libellenkartering (N06.04, N06.06)		x					x					x
		Structuurkartering (N06.04)		x					x					x
		Bosstructuurkartering		x					x					x
		Vegetatiekartering (N06.04, N06.06)		x					x					x
		Hydrologisch meetnet (GVG N14.02, N06.06, N10.02)	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
		Paddenstoelenkartering		x					x					x
		Vleermuizenkartering		x					x					x
		Reptielen- en amfibieenkartering (N06.04)		x					x					x
		Aanwezigheid boommarter en otter		x					x					x
		Aantalschatting das		x					x					x

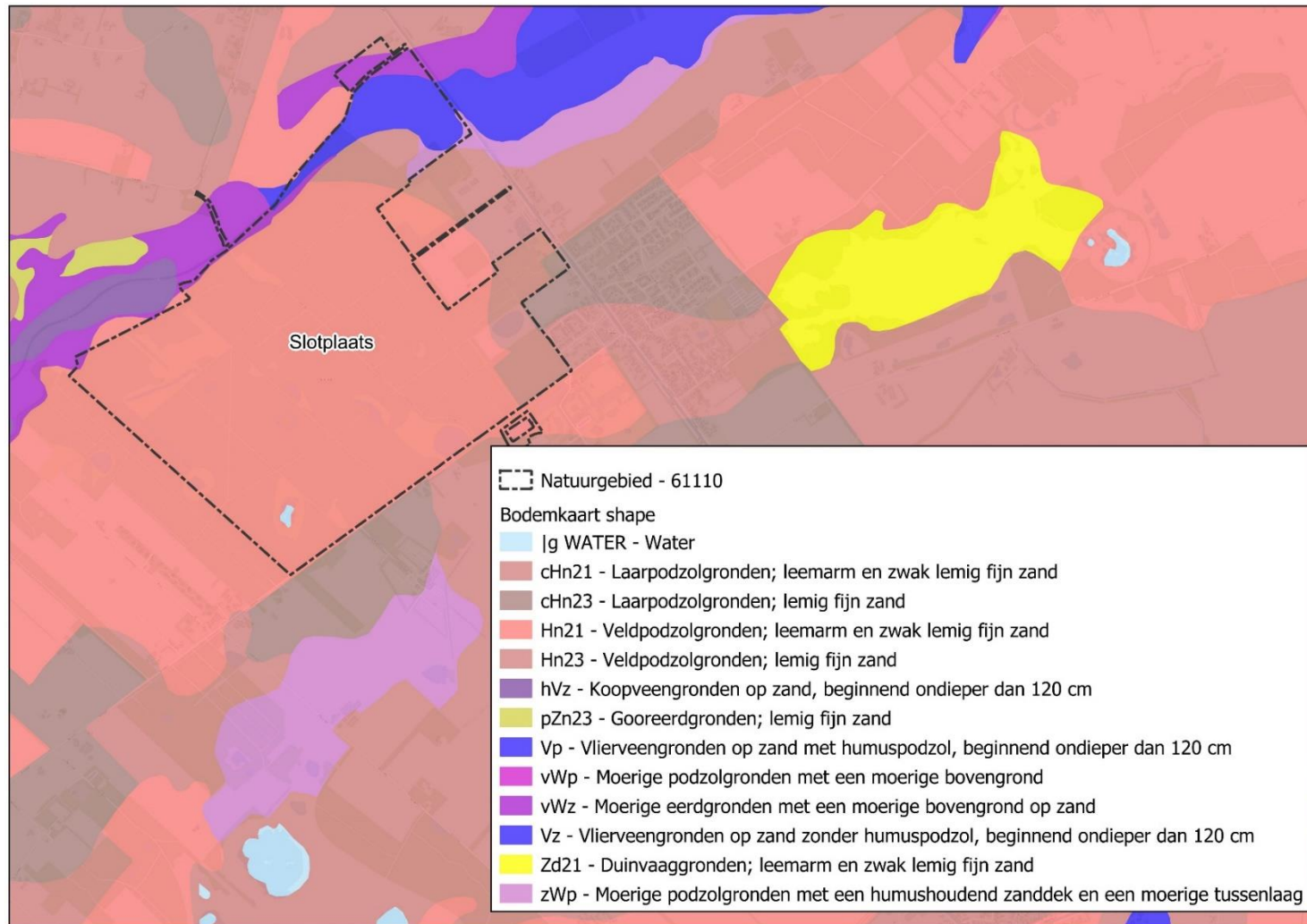
Bijlage 17: Reservaten

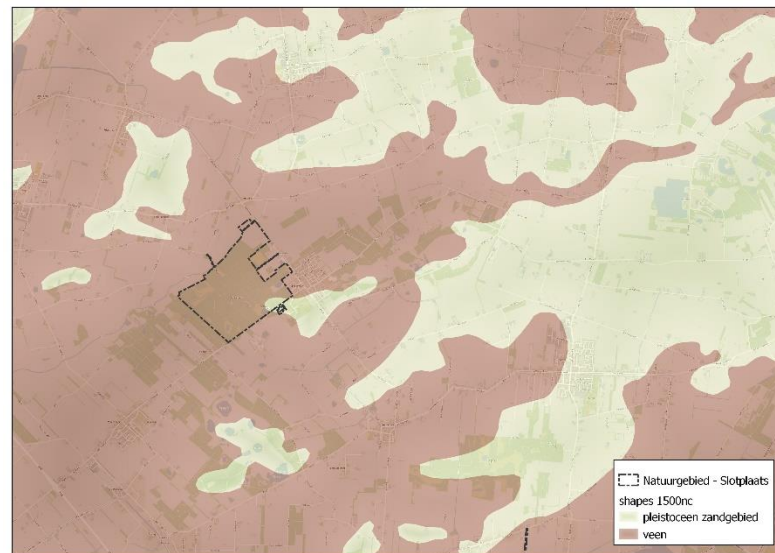
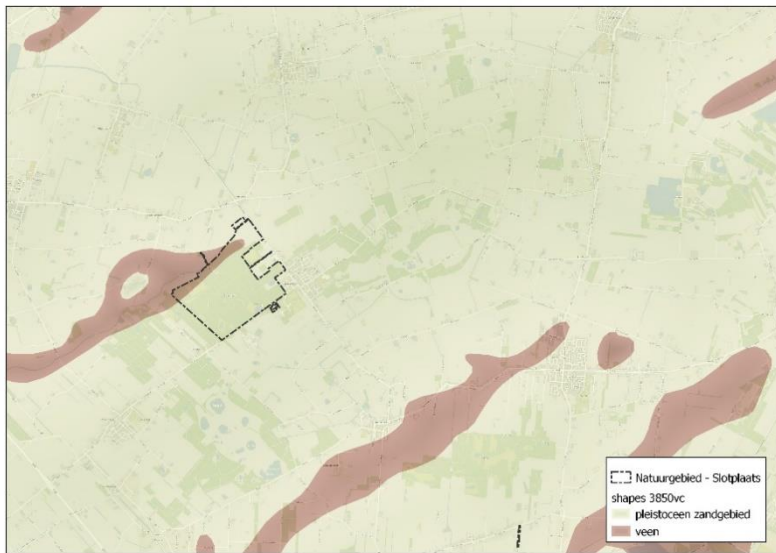
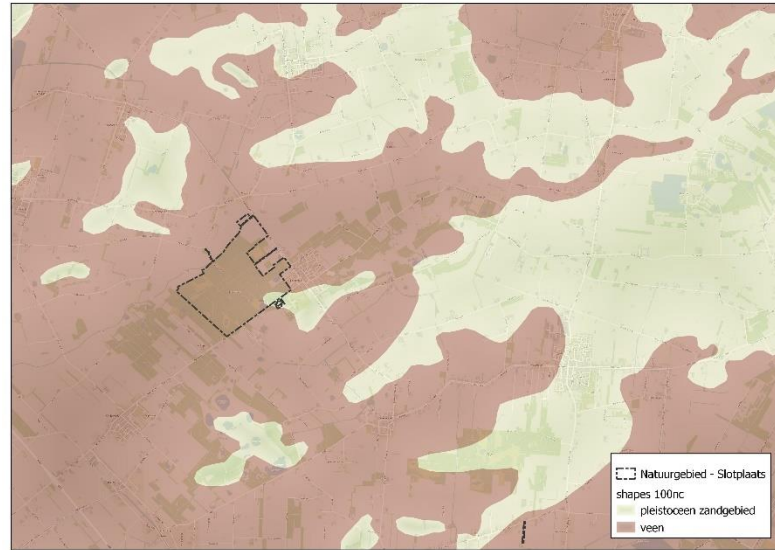
Bijlage 18: Archeologische- en Rijksmonumenten

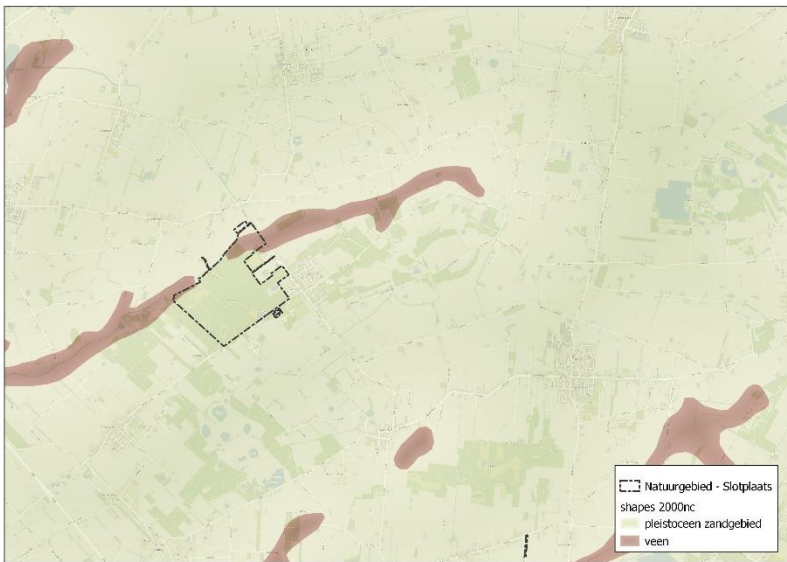
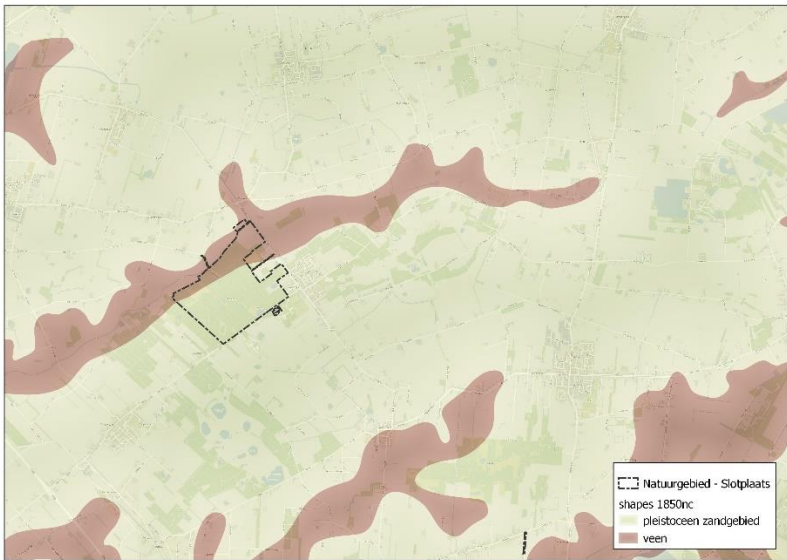

Bijlage 19: Bodemkaart

Bijlage 20: Paleogeografische kaarten

Bijlage 21: Voorgenomen maatregelen recreatie

